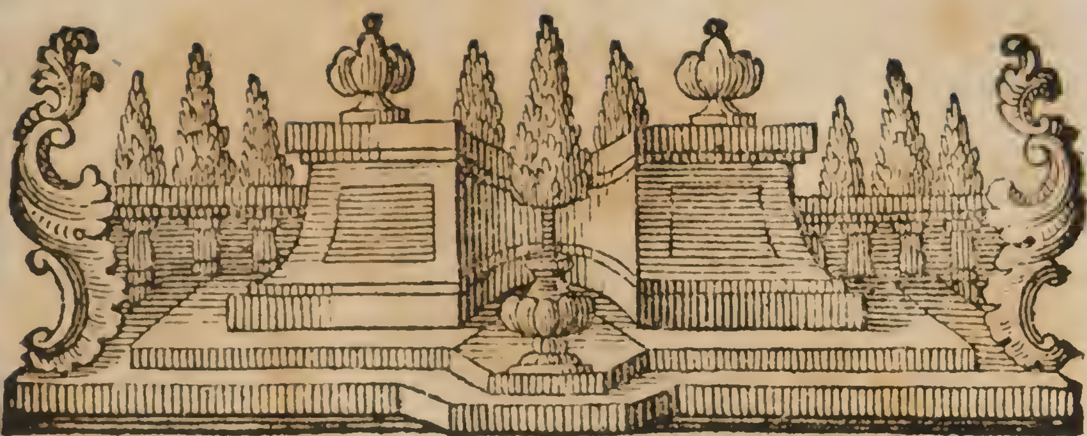
COMMENTARII
DE REBVS
IN
SCIENTIA NATVRALI
ET
MEDICINA
GESTIS.

VOLVMINIS XV. PARS IV.

LIPSIAE MDCCLXX.
APVD IOH. FRIDERICVM GLEDITSCH
Venduntur etiam
Amstelodami apud I. Schreuder, et Petr. Mortier, Londini apud
Io. Nourse, Parisiis apud Briasson, Pataiii apud I. Manfré,
Holmiae apud L. Saluium.

I.

Kongl. Vetenſkaps Academiens Handlingar, fór År 1766. Vol. XXVII. Med. Kongl. Academiens Tilſtând Stockholm, trykte hos Directeuren Lars Salvius po deſs egen koſtnad, 1766. 8vo mai. pl. 22. tab. aen. 7.

i. e.

Acta Academiae Regiae ſcientiarum Suecicae ad annum 1766. Vol. XXVII.

Trimeſtre primum.

1) *De legibus mortalitatis in Suecia ductu tabularum annuarum* commentatur PETRUS WARGENTIN. Ex his tabulis, obſeruationes generales varias notatu dignas condit; vt: infantum tenerorum quartum aut quintum quemuis mori, iuuenum vnum ex 150 aut 160. Quod feminae diutius viuant, non eſſe a genere vitae illarum, quaſi mares pluribus et laboribus et periculis exponantur, ſed a natura ipſa, nam et neonatas et tenellas feminas magis vitales eſſe, aeque ac reliquis aetatibus omnibus, annis 30–35 exceptis, vbi feminarum vitalitas fere debilior videtur, ab hac enim vitalitate feminarum maiore eſſe, quod in omni aetate plures feminae viuant maribus, etſi pueri plures naſcantur. p. 1. p. 17.

 Medium

Medium ſumendo ex annis 9, ſcilicet 1755 - 1763 in omni Suecia quotannis 100 ex 3442 moriuntur, ſed ſaltim 100 ex 3532, ſi Holmiae mortui et vi-
p. 23. ventes non computentur. Per hos nouem annos aetatem 90 annorum ſuperarunt viri 2036, feminae 3540. Anno 1755 in Bothnia Orientali femina 127 annorum e vita deceſſit.

p. 25. 2) *Aedificium et fornacem frumento ſiccando et polentae* (Malz) *torrendae aptum* deſcribit JACOB GRIPENSTEDT. Structurae huius vtilitatem experientia comprobauit.

p. 39. 3) *Aſcitem paracenteſi et medicamentis internis curatam* narrat ROLAND MARTIN. Puella, vſque ad tertium aetatis ſuae annum ſymptomata rachitidis perpeſſa, deinde in partibus corporis carneis, artubus praecipue marceſcere coepit. Tempore paſchatos 1764 a tuſſi, infantibus pernicioſa, ope archiatri HEDENBERG liberata eſt, emeticis adhibitis, tabeſcere vero non deſiit, ſimul abdomen intumuit, diuretica euacuationes ſat inſignes effecerunt, aſcitem vero non leuarunt, igitur, cum nullum aliud auxilium ſe offerret, paracenteſis decreta eſt, quam
p. 41. Cl. Auctor perfecit acu triquetra minore, quae ad puncturam ſcroti adhibetur. Magna copia aquae turbidae emiſſa, abdomine paullatim linteo compreſſo, caute tamen, ne muſculi abdominis nimium premerentur, cataplaſmata ex aceto ſcillitico, deinde ex herbis reſoluentibus, in vino rubro coctis, impoſita ſunt. Id multum leuauit morbum, ſed poſt aliquot ſeptimanas ita rurſus abdomen intumuit, vt
p. 42. nouam paracenteſin ipſa deſideraret. Ea iam ab archiatro peracta eſt, an. 1765, deinde adhibita ſunt elixir cachecticum PETERSENII in actis anni ſuperioris deſcriptum, pilulae ex duabus partibus radi-

cis

cis ialappae et vna resinae scammonii cum melle. Post secundam hanc paracentesin nunquam abdomen intumuit ad quartam partem voluminis, quod primo diminuebatur; intra 5 aut 6 hebdomades appetitus ciborum et somnus redierunt, abdomen nunquam magis intumuit, quam quarto post paracentesin die; tympanitide tamen interdum abdomen intumuit, pillulis vero visceralibus exhibitis, sanitas omnis infanti reddita est, vt pinguescat iam et bene se habeat, nisi quod abdomen ab aëre, in intestinis contento, paullulum tumeat. His credit Noster osten- p. 43. di, paracentesin, non, vt plerumque dicitur, cum semel facta est, tota vita durante, repetendam esse, alia quoque exempla ascitis curatae, vbi paracentesis vtilis fuit, narrat, et huius operationis, quam etiam instituit, a SCHULZIO anno 1759 recensitae, inprimis in tam tenello corpore felicem euentum notatu dignum pronuntiat.

4) *Tentamina mineralogiae, cum tourmalino insti-* p. 45. *tuta* edit SUEN RINMAN. Tourmalinos quinque, impensis sat magnis sibi procurauit Academia, ab his frustula quaedam, mutua percussione lapidum separata sunt, quibuscum experimenta Noster instituit, ad lampadis flammam tubulo directam, nam consueto igne ob exiguitatem tractari non poterant. Erant vero tourmalini diuersorum colorum, alii Cey- p. 49. lanenses, alii Brasilienses, ipse inprimis examinauit frusta Ceylanensis, coloris obscuri fului, illa in igne crepitus nullos edidere, vt crystalli et spata, vehementi gradu ignis cretae albedinem nacta, spuma alba enata est, continuato igne prodiit vitrum album, opacum, colore margaritis simile. Etsi lapidis huius nimis exiguam quantitatem habuerit, quam vt tuto aliquid de eo statuere possit, credit tamen, proxime accedere ad zeolithos, cum eodem ferme ignis gradu

 liquescat

liqueſcat et ſimili modo ſcoria alba, phoſphoreſcente. Igitur tourmalinus eſt ipſi *zeolithus vitreſcens electricus*, referendus hoc nomine ad zeolithos Cl. CRONSTEDT in mineralogia.

p. 57. 5) *De tourmalini proprietatibus electricis* refert TORBERN BERGMANN, cui lapides, quos diximus, examinandos Academia crediderat. Omnes tourmalini effectus, ad vnicam legem fundamentalem
p. 61. reuocat, ita enunciandam: *Cuiusuis tourmalini polus vnus calefactus poſitiue electricus fit, negatiue, dum refrigeratur; earundem cauſſarum in alterum oppoſiti effectus ſunt, qui negatiue electricus fit a calore, poſitiue a frigore.* Eam legem experimentis confirmat, et hinc omnia, quae propria tourmalino ſunt, deducit, AEPINUM quoque cum WILSONO conciliat,
p. 65. qui duumuiri, cum ſoli fere ante Noſtrum tourmalinum examinauerint, in quibusdam diſſentiunt, quae, BERGMANNO iudice, non tam ad experimenta, quam ad modum explicandi experimenta pertinent. Tourmalinos nondum arte laeuigatos, QUISTIUS RINMANNO miſit, virides et coeruleſcentes, Braſilienſes, polyhedros, priſmaticos, incerto hedrarum numero, polos habentes ad extrema cryſtallorum, tamen in directione per polos non transmittentes, quantumcunque alias perſpicui ſint, ſine dubio referendos ad corneum cryſtalliſatum (*Schörl*).

p. 68. 6) *De morbillis, ad variolas, inſitione excitatas, accedentibus, obſeruationes* edit PETRVS IONAS BERGIVS. In orphanotropheo, quod ordo murariorum liberorum ſic dictorum Holmiae condidit, cum medici munere fungatur Noſter, variolas
p. 72. inſitione excitauit puero vno, puellis ſex, aetatis annorum 5-8, forte vero ſimul morbilli eoſdem infantes adgreſſi ſunt. Hic diarium edit eorum, quae aegris

aegris acciderunt. Confectaria, ex his obferuationibus deducta, alii parti fcriptionis fuae feruat.

Trimeftre fecundum.

1) *Tourmalini proprietates electricae quomodo innotuerint*, enarrat IOH. CARL WILCKE, hiftoriam litterariam inuentorum illorum edens. Non omittit, cum omnes, qui de tourmalino locuti funt, magneticam eius vim credidiffent, LINNAEUM primum in flore Zeylanicae praefatione 1747 fcripta electricum lapidem appellaffe, tum vero tantum ex iis, quae relata legerat. Primus tourmalini naturam electricam experimentis confirmauit AEPINUS, iam imperatrici Rufforum a confiliis collegiorum, cum 1757 Berolini profefforis aftronomiae munere fungeretur. Lapidem ipfum LEHMANNUS, nuper Petropoli fato functus, exhibuit, WILKIUS vero, qui tunc Berolini degebat et electrica tractabat experimenta, adfuit et aliqua in differtatione de electricitatibus contrariis, 1757 edita, de illis retulit. Dux de NOYA CARAFFA in epiftola ad BVFFONIUM edita, quaedam contra AEPINUM monuit; WILSONUS etiam quaedam aliter, quam AEPINO contigerant, expertus effe fibi vifus eft. AEPINUS vero fua tuitus eft, et illuftrauit. Ita, quae cum tourmalino acta funt, Nofter recenfet, vna cum ipfis recentiffimis BERGMANNI et RINMANNI inuentis, fua etiam editurus.

p. 89.

p. 93.

2) *Tourmalinorum Brafilienfium examen mineralogicum* exhibet SUEN RINMAN. QVISTIUS Londino rudes mifit. Conftans eft, quod iam QUISTIUS obferuauit, opacos effe fecundum longitudinem columnae cryftalli, luci admotos, perfpicuos fecundum directionem illi perpendicularem, in dire-

p. 109.

p. 111.

 ctione

ctione eadem, qua opaci ſunt, poli iacent. Hinc infert Noſter: Ceylanenſes, quos non niſi politos adhuc vidimus, non rudes, quales natura offert, etiam forma cornei cryſtallini naſci. Braſilienſium vero margines, cultrorum aciebus ſimiles et fracturae recentes oſtendunt, non in arena reperiri, quod de Ceylanenſibus dicitur, ſed a matricibus ſeparari. Ad aquae grauitatem ſpecificam 1000 tourmalini maximi Braſilienſium grauitas ſpecifica eſt 3062;
p. 113. cornei cryſtallini Persbergenſis 3077. Ad flammam ellychnii tubulo impulſam, dum candeſcit tourmalinus, finditur, ſpumeſcit, et guttulas veluti ſudat, deinde in ſcoriam opacam abit, colore margaritae
p. 114. albae, duritie porcellanae. Cum aequali pondere boracis abit in vitrum clarum, durum, paullulum coeruleſcens, quod ab aqua forti poſt vehementem ebullitionem ſoluitur, ſed ita, vt quaſi albae nubeculae in ſolutione fluctuent, pars autem gelatinae ad modum vitro adhaereat. Ex quibus haec colligit
p. 115. Noſter: Braſilienſem tourmalinum ad corneum cryſtallinum pertinere, a Suecico corneo cryſtallino ea ſola re differre, quod Suecicus pauxillum ferri contineat, vnde forte electrica vis ipſi deeſt. Cum vero corneus cryſtallinus ab igne ſpumeſcat, et in aqua forti ſolutus gelatinam exhibeat, qui duo zeolithi inprimis characteres ſunt, corneum cryſtallinum ad zeolithi genus referri poſſe, ad quod cum Ceylanicus tourmalinus pertineat, tourmalini huc vſque noti ad idem ſaltim genus poterunt reuocari.

p. 116. 3) *Fornacem acido ligni et vegetabilium combuſtorum commode colligendo* deſcribit CARL FRIEDRICH NORDENSCHOELD. Facile proſpicitur, tubos fornaci aptari, in quibus fumus condenſetur in aquam, dum exſtillat, recipiendam. Huius aceti proprietates varias memorabiles recenſet. Aliquot diebus

diebus ſepoſitum intenſe rubeſcit, ſedimentum picei coloris deponit, diſtillatione tunc facile a phleg- p. 120.
mate liberatur, probe rectificatum metalla ſoluit, cum vitriolo calcinato nigreſcit, nitrum ſoluit, quod mox cryſtalliſatur, augetur, egregie perſpicuum et album euadit, vnde forte hoc aceto nitri vires augeri poſſent. Sebum flamma candelae ſolutum, praebet p. 122.
aquam claram, absque ſapore aut odore acido. Acetum illud lethiferum eſt vegetabilibus, quae illo aquantur, ſed alcalinis ſaturatum et aqua dilutum, vegetationem iuuat. Aceti iuniperi, non deſtillati cochlear ſumtum ſudorem prolicit, et contra peſtem febresque graues adhibitum eſt, et vt ſpecificum contra pleuritidem commendatur. Finnones aceto, ex fraxino per deſcenſum parato, medicamenti vniuerſalis, ſudorem illis elicientis, loco vtuntur. Diſcutientem vim in inflammationibus et contuſionibus oſtendit.

4) *Orbitam a ſole circa centrum commune graui-* p. 123.
tatis ſyſtematis planetarii deſcriptam inueſtigat DANIEL MELANDER, algebra communi ſaltim vſus, quo differt eius methodus ab ea, quam D'ALEMBERT, *recherches ſur differents points importans du ſyſteme du monde* Tom. II. exhibuit.

5) *Papionis ſpeciem ſingularem* deſcribit CLAS p. 138.
ALSTRÖMER, commiſſarius collegii regii commerciorum, ſodalis ſocietatis botanicae Florentinae. Animal Berolini vidit 1764 et depingi curavit; iconem hic exhibens, differentiam ſpecificam ſic tradit: ſimia ſemicaudata, ſubbarbata, malis tumidis nudis, cyaneis oblique ſtriatis, natibus caluis ſanguineis. p. 142.
Inprimis agnoſcitur protuberantia ad vtramque narium partem poſita, qua facies velut laruata apparet, vnde et quod viribus inſignibus animal pollet, adeo-

que ſi in ſylua occurrat, terrorem vehementem incutere poſſit. *Mormon* Noſtro nomine triuiali ap-
p. 147. pellatur. Cuius certam mentionem facit, THOMAS BARTHOLINUS, Act. Med. et Phil. Hafn. Vol. I. c. 36. p. 67. et 313, qui et anatomiam exhibet, ex qua patet, ab oſſibus cribroſis, ad vtramque naſi partem eleuatis, protuberantias illas ſuſtineri. Ceterum minus recte BARTHOLINUS animal cercopithecum et mamonet vocat.

p. 148. 6) *De calculo veſicae, ex viro 68 annorum ſecto,* refert ROLAND MARTIN. Vir inde a 45 aetatis anno, magnos a calculo dolores ſenſit, quibus praeternaturalem corporis diſpoſitionem, labores, ad parochi ruſtici officium pertinentes, vt itinera ad aegros viſendos ſuſcipienda, cet. occaſionem dederant. Ei ante quindecim annos calculum Archiater SCHÜTZER exemerat, redierunt vero dolores, et vtcunque lithontriptica adhiberentur, intolerabiles facti
p. 151. ſunt.. Datum eſt igitur Noſtro et chirurgo STÜTZERO ad eum proficiſci, et manus auxiliatrices adferre. Ipſo aduentus die, ſpecillo immiſſo, calculum non ſenſere, altero vero die ſpecillum calculum detexit et adhibita eſt inciſio lateralis, quae fratris IACOBI appellatur, SCHÜTZERUS olim in eodem ſubiecto apparatu magno vſus fuerat. Forcipe calculus exemtus eſt, qui inter operationem in tria fruſta diffringebatur. His exemtis, nec digito, nec
p. 155. ſpecillo craſſo (*bouton*) calculus in veſica reſiduus animaduerſus eſt, ipſa etiam veſica contracta. Aeger in lectulum repoſitus dormiuit, expergiſcens de iisdem incommodis in pene conqueſtus eſt, quae ante operationem ſenſerat. In calculo exemto, facies vna velut polita, attentos Noſtros reddidit, MARTINUS, cathetere recto introducto, veſicam examinare optauit, STÜTZERUS cicatricem refricari noluit,

meminit

meminit tamen in apparatu magno ſpecillum introduci, quo in reſiduis calculi ſuppuratio promoueatur. Igitur ſequenti die, ſpecillo immiſſo, detectus p. 157. eſt calculus maior heſterno, quem forcipe MARTINUS eximere tentauit; is vero et in ampla veſica forcipi breuiori ſe ſubduxit, et ob figuram difficilius p. 158. ea prehendi potuit. Ea res, MARTINUM et STÜTZERUM alternatim occupatos tenuit, MARTINO tandem ſucceſſit, calculum ad os veſicae adducere, forcipem STÜTZERO tradidit, ipſe digito in anum inſerto, verſus os coccygis preſſit, tandemque STÜTZERUS calculum eduxit, magnitudine oui magni columbini, pondere trium quartarum vnciae. Omne negotium quarta horae parte peractum eſt. Aliquot dies noſtri aegri curam habuerunt, deinde quomodo ſe gerere debeat, ordinarunt. Dum vulnus ſanaretur, quod circiter quinque ſeptimanis contigit, de p. 165. ardore vrinae acris multumqve viſcidi in ſe continentis conqueſtus eſt; tum in vulnere, tum in vrethrae principio, ab operatione adhuc dolente, id incommodum paullatim imminutum eſt. Ventriculo nauſea grauis fit, cui vt olim emeticis mederi voluit. Sed MARTINUS amara, digeſtiua, rhabarbarina ſuaſit. In regione lumbari dolorem ſenſit, renum male adfectorum et arenulae indicium, quibus bolis ad calculum cet. obſtare coeptum eſt. Caſum hunc eam ob rem ſingularem MARTINUS praedicat, quod in ſene operatio biduo bis repetita ſit, inſtrumentum illud, quod *gorgeret* vocant, adhibitum non ſit, alter ille maior calculus ex aegro in lecto p. 166. ſuo iacente, nec, vt alias moris eſt, ligato, exemtus ſit et euentus operationis voto reſponderit. Enchireſin digiti, in anum inſerti, ACRELIO ſe debere fatetur, non opus eſſe inſtrumento illo, *gorgeret* dicto, aliaque vtilia de methodis calculum extrahendi monet.

7) *Aubia-*

p. 167. 7) *Auctarium obseruationi praecedenti* addit OLAUS ACREL. Puero vndecim annorum anno 1760 calculum exemerat, frustulum vero in vesica residuum quindecim diebus ad insignem magnitudinem rursus excreuit. Igitur ampliato rursus vulnere, forcipe calculus ille exemtus est, aeger conualuit. Quo exemplo confirmatur, vulnus, lithotomiae caussa factum, aperiri denuo interdum posse, si res ita postulet.

Trimestre tertium.

p. 169. 1) *De thermis Aquisgranensibus et Burscheitensibus* refert CARL M. BLOM, M. D. Soc. scient. Basileens. sodalis. In balneo imperatoris Aquisgrani calor est graduum Fahrenheitianorum 127°, in balneo St. Cornelii 112°, in reliquis 104°–111°, sulphur in aqua contentum, tum effectibus vaporis argentum denigrantis agnoscitur, tum inprimis sulphure natiuo florum forma canalibus adhaerente,
p. 173. nulla arte chymica ex aqua educendo. Hoc sulphur ad sal polychrestum praeparandum adhibent, et sal illud multo purius et candidius obtinent illo, cui communes flores sulphuris adhibentur. Reliquas thermarum partes quomodo chymicis tentaminibus
p. 176. detexerit Noster, recenset. Camerarum, vbi balneum administratur, parietibus, calce obductis, adhaerent, medicis eius loci sic dicti *flores alcalino salini*, vix pro natro, quale in cellis vetustis reperitur, habendi, sed ab aquae vaporibus et qui iis succedit, spiritu acido volatili deducendi, quia nullibi occurrunt, nisi vbi balnea sunt. Illi flores recentes madent, floccorum formam imitantur, in radios velut dispositi, pruinae ad modum adhaerent, vetustiores sicci sunt, duri, lamellarum forma adhaerentes, vterque cum acidis efferuescit syrupum violarum viridi colore tingunt, in igne non detonant, nisi granula

nula quaedam vetuſtiorum in aëre deliqueſcunt. NICOLAUS CAROL. WALLERIUS, cuius tentamina phyſico-chemica circa aquas thermales Aquisgranenſes Lugd. Bat. 1669. 8. prodierunt, duo genera horum florum natura diſtincta ſtatuit, falſo, niſi alios plane flores habuit. Iam de modis agit, aquas vel bibendi, vel balnei modo adhibendi, et tres balneorum ſpecies deſcribit, *vaporoſum*, quo vapor p. 184.
inſtrumentorum ope ad partem adfectam dirigitur, *conſuetum*, vbi corpus aquae immergitur et id, quod *embrochen* appellant, vbi aqua antliae ope eleuata, per tubum recuruum in partem laeſam proiicitur. Quibus morbis ſingula medeantur, deſcribit et ex- p. 188.
emplis illuſtrat.

2) *Aequationis cuiusdam differentialis tertii gradus* p. 194.
integrationem tradit F. MALLET.

3) *De morbillis variolis iunctis*, *ſecundam partem* p. 199.
edit PETRVS IONAS BERGIVS. Primam exhibet trimeſtris I. artic. VI. Quaedam ad ipſas variolas inſitas pertinentia obſeruat, vt, exanthemata variolarum die vndecimo ſemper prodire, quod conti- p. 200.
git, cum reliquis, vni puellarum, etſi febrim non ſeptimo die cum reliquis, ſed nono demum ſenſit, vulnusque eius vſque ad decimum diem velut ſanatum apparuiſſet. Deinde tabulas exhibet obſerua- p. 203.
tionum circa morbillos, inſitione excitatos; a FRANCISCO HOME*) inſtitutas, de tempore inſitionis, aetate infantum, et ſanguinis morbilloſi, febris initio, eruptione et deſquamatione morbillorum. Similem tabulam condit morbillorum, qui conſueto contagio ad variolas inſitas acceſſerunt in infantibus, quos ipſe tractauit. HOMIVS ex ſuis obſeruationibus intu-

*) Medical Facts and Experiments, Lond. 1759. 8. p. 253. v. Comment. noſtr. Vol. IX. p. 505.

intulerat, febrim ingruere, plerumque ſexto die poſt inſitionem, interdum ſeptimo; idem BERGIVS in morbillis, contagio conſueto ad variolas accedentibus, vidit. Alias quanto tempore materia morbillorum degere in corpore conſueuerit, donec febris ſe manifeſtet, difficulter definitur, cum momentum contagii incertum ſit, niſi in infantibus, qui illa cura obſeruantur, qua Noſter vſus eſt in his ſibi creditis. Febrim autem plerumque poſt triduum eruptio morbillorum ſequitur, interdum et die quinto. Deſquameſcere morbillos inſitos, Cl. HOME die tertio, rarius quarto, ſemel ſexto, naturales ſexto die poſt eruptionem defluere obſeruauit, quod interdum ad ſeptimum imo decimum durabat, vnde colligitur,
p. 206. inſignes benigniores inſitos eſſe. Poſt vehementem febrem, eruptionem praecedentem, ſemper vehementes morbillos vidit. Truculentiſſimi ſunt confluentes. In vna puellarum tres morbi ſinguli ſatis magni momenti confluxere; variolis die quarto maii inſitis, cum febris variolarum die vndecimo maii initium capere deberet, febris morbillorum die decimo coepit, neque ceſſauit morbillis, die decimo octauo defluentibus, ſed accedentibus interdum exacerbationibus durauit vſque ad diem vigeſimum quartum maii, variolis tum erumpentibus. Simul vero purpura die vigeſimo primo maii animaduerſa eſt, inde ratio motuum febrilium ex his tribus morbis coniunctis intelligebatur, quos tamen raro exemplo feliciter puella ſuperauit. Ex hoc exemplo, et
p. 208. aliis a SCHVLZIO in tractatione Suecica de variolarum inſitione, cuius verſionem debemus Cl. MVRRAY, *) additis, infert: ſi contagium morbillorum febrim

*) *Des Herrn D.* DAVID VON SCHULZ *Unterricht von der Einpfropfung der Pocken von* IOHANN ANDREAS MURRAY. *Aus dem Schwedischen. Göttingen und Gotha.* 1769. 8.

febrim ſuam excitauerit, antequam venenum variolarum ſufficientes motus acceperit, ad ſuam febrim excitandam, variolarum eruptionem retardari, donec morbilli defluxerint. Aliud vero contigit cum veneno variolarum in puero, quem febris varioloſa, cum plurimis ſociorum, quibus inſitae erant variolae, die vndecimo maii, adgreſſa eſt. Morbillis, vt credere fas, circiter die ſeptimo aut octauo infectus erat; vtrumque igitur venenum per aliquot dies in corpore geſſit; cum vero variolarum venenum prius adeſſet, febrim conſueto die ſeptimo poſt inſitionem excitauit; acceſſit febris morbillorum die circiter decimo tertio maii, vt puer vltimis duobus diebus febrim ex duabus coniunctam haberet, vtriuſque morbi exanthemata die decimo quinto maii ſimul prodiere, quod nullum medicorum vidiſſe, BERGIVS exiſtimat. Sed tamen et febris illa duplex et exanthemata benigna et lenia fuerunt: Hinc colligitur, variolarum venenum morbillos non retardare, ſed exanthemata coniunctim prodire. Inciſio variolis inſerendis facta, cum morbilli erumperent, exſiccata eſt; in vna puellarum, quae morbillos ante variolas habuerat, inciſio, cum abiiſſent morbilli denuo madere et ipſo die, quo prodibant variolae diſrumpi, deinde ſuppuratio materiei craſſae conti- p. 210.
nuari, quibus morbilli poſt variolas contigerant, illis vulnus ſiccari et ſanari. Id credit Noſter eſſe a ſiccitate, quae comitatur febrim morbillorum, et dum erumpunt, ipſa augetur. Puero, de quo ante diximus, cum febris lenis contingeret, ſiccitas non adeo inſignis inde orta eſt, hinc vulnus non omnino coaluit, ſuppurationem tamen interruptam fuiſſe, ex eo patet, quoniam tenuem per aliquot dies materiam emiſit. Ceterum vulnus iuſto citius coaleſcere certe non conuenit, quoniam ſic exitus impeditur materiei alias per illud effluxurae. Hinc aegrarum

alia

alia grauiter morbillis vexata eſt, alia genitalia habuit exulcerata, alia vlcera. Quorum inciſiones recte ſuppurauerunt, illis omnia melius ceſſere. Generatim ergo ex his colligit Noſter, in variolis inſerendis cauendum eſſe a morbo epidemico et, quamdiu ille graſſatur, variolarum inſitionem differendam.

p. 212. 4) *Antliam aëri in nauibus, noſocomiisque mutando* deſcribit IACOB VENTURA, mathematicus publicus in armamentario Veneto. Eo inuento et alio, quod proximum trimeſtre exhibebit, praemium obtinuit 40 nummorum aureorum, quod Academia promiſerat, inuentum ei fini idoneum, Triewaldiano et Suttoniano commodius exhibituro. Follibus vtitur, qui aërem alternatim ab vno latere attrahunt, ab altero expellunt. Quantum ſimplicitate, impenſarum paucitate, aliisque commodis ſua machina aliis praeſtet, luculenter oſtendit.

p. 222. 5) *Scorias antiquas, a cupro olim eliquato reſiduas, quomodo tractauerit*, refert SAMUEL GUSTAVUS HERMELIN. Primo illas cum carbonum puluere torruit, deinde pyrite, ſulphure foeto, adiecto, e centenis libris $2\frac{2}{3}$ cupri obtinuit. Difficilius fuſae ſunt ſcoriae eaedem, ſed ante non toſtae et vix dimidium metalli dederunt, forte quod metallum illis ineſt forma quadam inter calcem et vitrum media, quod, phlogiſto addito, ad reductionem melius praeparatur. Hoc cum fructu credit etiam ſcoriis ab argento eliquato reſiduis aptari poſſe, ſi illae metallum nobile, forte cupro aut plumbo vitrefacto immixtum, ſecum abſtulerint.

p. 224. 6) *De aurorae borealis altitudine* diſſertationi olim exhibitae quaedam addit TORBERN BERGMANN.

Inprimis

Inprimis hic vtitur obſeruationibus aurorarum in locis ſatis diſſitis ſimul viſarum, vnde altitudines milliarium Suecorum 116—23 elicit. Simul auroras duabus noctibus ſe ſequentibus viſas, ſuſpicionem mouere credit, materiem aurorae priori nocte altiorem, ſequenti propius ad terram deſcendiſſe.

7) *Excerpta ex litteris a* BENEDICTO ANDERSONIO QUIST, Londino ad RINMANNUM. Inveniuntur hic praecipue ad gemmarum hiſtoriam et mineralogiam ſpectantia. Inter maxime memoranda muſei Britannici ſunt tres oculi mundi, e Thuſcia, vt fertur, miſſi, piſi magnitudine, lapidis cancri figura, coloris griſeo flaui, duritiei non magnae: ſicci, penitus opaci, aquae immiſſi inde a puncto quodam clareſcere incipiunt, donec totus lapis pellucidus fiat, colore rufeſcente, vt electrum. Minimus illorum ducentas libras Anglicas conſtitit, rex Galliae, ſi vnum ex tribus obtinere poſſet, libras Gallicas 6000 obtulit. Opalum NONII poſſidere ſe Noſter refert, ſimilem alii, quem imperator Romanus poſſidet, et qui pro opalo veterum habetur. HASSELQUIST autem ſub opali NONII nomine compoſitionem quandam deſcripſiſſe videtur. Eſt in Anglia, qui lithantraces ita praeparat, vt ferro fundendo inſeruiant, id vſtulando fieri Noſter autumat. In Cornubia ſtannum natiuum inuentum eſt, cuius fruſtum D'ACOSTA poſſidet et particulam Noſtro dedit, qui, examine inſtituto, valde purum reperit. Varias autem rationes nos hac de re adhuc dubios reddere aſſeruimus *).

p. 227. p. 228. p. 230. p. 231.

8) *Remedium contra anaſarcam* edit IOANN. L. ODHELIUS, M. D. medicus aulae regius. Tribus

*) Vid. Comment. noſtr. hoc vol. p. 498 et Prim. Decadis Suppl. IV. p. 731.

bus libris armoraciae comminutae adfunduntur tres mensurae cereuisiae acescentis, aut loco eius, quarta
p. 232. pars mensurae aceti ex cereuisia facti. Haec super fornace tribus diebus digeruntur et post filtrantur. Eum potum solum aeger adhibet, nullum alium, vt sitis excitetur. Salsis et siccis vescitur. Praeterea pulvere radicis iridos nostratis officinalis vtitur. Quatuordecim diebus exactis, adhuc octo diebus eodem potu vtitur, sed quantitate armoraciae dimidia. Primis quatuordecim diebus, alternis vel ternis diebus balneo vtitur. Ferri frustula, a mallei ictibus apud fabros ferrarios dissilientia, candefiunt, et aheno immittuntur vasi, aquam continenti, ita balneum calefit, aeger si tolerare id possit, caput aeque ac corpus linteo tegit. Pedum tumori medetur cataplasma ex lichene ericetorum L. ac lacte recente tepido factum, noctibus tumori impositum. Vbi lichen haberi nequit, pulmentum ex farina secalis et lixiuio
p. 233. spisso fit. Vltima septimana, qua cereuisia cum armoraciae minore quantitate bibitur, cibis facile digerendis vespere vti licet et spiritu vini cum pomis aurantiis. Tabacum sugere prodest. Dolores abdominis, posteaquam euacuatur, paullatim cessant, dum vires redeunt et, ligando abdomen, leniuntur. Haec offerenda academiae Nostro tradidit centurio GRANATENHIELM, addens, sic plures quatuordecim homines sanatos, et inter eos parochum septuaginta annorum, cuius anasarca immedicabilis erat iudicata. Non omnino incognita esse, ipse ODHELIVS fatetur.

p. 234. 9) *Plantas Hallandiae indigenas, in Suecia rariores*, recenset LAVRENTIVS MONTIN, M.D. medicus prouincialis Hallandiae. Vegetabilia numero 170 flora haec Hallandica continet, ditior, vt ait, facta, si debito tempore plantas quaerere potuisset.

Chry-

Chrysanthemum segetum euitari in agris posse monet, si non nisi fimo recenti stercorentur; semina enim cum fimo in agros deferuntur, hinc ab hac planta agri liberi sunt, qui secale hyemale ferunt, et fimo non stercorantur. Coreopsis bidens in palude quadam copiose inuenta est, ad cuius paludis alterum latus copiose crescebant bidens tripartita et cernua, sed inter illas nulla coreopsis, neque illarum bidentium vlla inter coreopsidis plantas. Semina coreopsidis negat talia esse, qualia generis eius semina in generibus plantarum describuntur, esse in hac specie exiguae latitudinis et longa, nullo tuberculo ad vllum extremorum, neque margine membranoso circumdata. Quaerit igitur, annon luxuriatione quadam possit bidens cernua corolla radiata ornari? p. 243.

Trimestre quartum.

1) *Potulentorum varia genera hydrostatice* examinat IACOB FAGGOT. Libra vsus est satis exacta, vt potuerit aquae purae grauitatem specificam statuere 15590, et in numeris tam magnis fluidorum 21 grauitates exprimere, quae huc transferre operae pretium fuerit. Ad sinistram habentur grauitates posita aqua 1000, sed hunc numerum ad cognoscendas grauitates parum differentes, nimis paruum existimat. p. 249.

733	Spiritus vini aethereus	11440
807	Spiritus vini rectificatus	12590
930	Spiritus vini ordinarius Suecicus destillatus	14500
933	Spiritus vini Gallicus ordinarius	14520
949	Arrac - - -	14800
951	Vinum Burgundicum	14840
990	Vinum vetustum album Gallicum	15440

990	Vinum rubrum (*Pontak*)	15440
993	Vinum Gallicum album recentius	15490
996	Vinum Rhenanum - -	15530
996	Vinum Aurelianenſe -	15530
999	Vinum e Campania - -	15585
1000	Aqua pura - -	15590
1009	Vinum Portugalenſe album et rubrum	15730
1009	Lac caprarum - -	15730
1010	Acetum vini - - -	15760
1027	Lac vulgare vaccarum emtitium	16020
1033	Vinum Canarienſe -	16110
1038	Lac vaccae optime nutritae	16190
1041	Cereuiſia ſpiſſima (*biörnöl*)	16240
1119	Vinum Hiſpanicum - -	17450

Varia ſtatim ex hac tabula colliguntur, vt, le-
p. 252. viores aqua eſſe ſpiritus vegetabilium deſtillatos, fermentatos et vina acida; dulcia vina grauiora a ſale dulci, quod continent. Mixturas etiam examinauit et tabulas varias eo pertinentes condidit, ponens, quod experimenta ipſa docuerunt, grauitatem ſpecificam mixturae eam eſſe, quae componitur ex fluidorum commixtorum grauitatibus. Etiam ex his
p. 263. multa notatu digna colliguntur, vt: duas partes vini boni Gallici, octo partibus aquae immixtas, mixtum praebere eiuſdem grauitatis ſpecificae, ac quinque partes vini Rhenani quinque partibus aquae additis, grauitas eſt 15560. Similiter vinum Gallicum et aqua aequis partibus commixta, grauitatem ſpecificam habent 15515, eandem, quam habet mixtura ex vna parte vini Burgundici et nouem partibus aquae.

2) *Excerpta* eduntur *e litteris* TIBVRTII, prae-
p. 265. poſiti Wretenſis. *Primo* de oſſibus magnis humanis agit occaſione eorum, quae olim retulit. Terra borealis minores iam homines cur procreat, ex muta-

to vitae genere deducit, dum ante chriſtianam religionem introductam, ſola vere venatione, piſcatione, p. 266.
et artibus bellicis homines occupabantur, carne veſcebantur multa, ipſa equina diebus feſtis, ſanguinemque bibebant. Vitae genera laborioſiora poſtmodum aucta, vires in ipſa iuuentute fregerunt, quibus et ieiunia religioni romanae frequentia addit. Sepultus iacet ante altare Wretenſe rex Inge p. 268.
Halſtanſon, anno 1133 mortuus. Eius oſſa in ciſta lapidea ſeruantur, et Noſter dimenſus eſt os femoris quoduis digitorum $20\frac{3}{8}$, tibiam inter patellam et tarſum 18 digitorum *). Operculum ciſtae fulcris ligneis ſuſtinetur, nimis propinque vno iuxta alterum poſitis, quam vt caluariam metiri potuiſſet, quae adhuc integra eſt. Deinde refert, ex cameris et lectis cimices aufugiſſe, cum ibi reponeretur thlaſpi ſiliculis orbiculatis, cet. Fl. Suec. 530.

3) *Ex oſſe a* TIBVRTIO *menſurato corporis longitudinem* computat ROLAND MARTIN. Prae- p. 270.
miſſis, quae de longitudine corporis, per facies menſuranda, artifices tradunt, inter quae eſt, tibiae longitudinem inter genu et tarſum facies duas habere, hoc eſt, quintam corporis partem, hinc tibiae ex p. 275.
menſura TIBVRTII digitos 16 tribuit, vnum digitum deducendo ob id, quod tibiae extremum vnum ad genu confert, alterum digitum ob extremum inferius, in tarſum deſinens. Ex his igitur 16 digitis quinquies ſumtis, corporis longitudinem computat digitorum 80 (pedum pariſinorum 6 et $\frac{111}{1000}$ pedis) hoc eſt, circiter vlnarum $3\frac{1}{4}$; eundem compu-

*) Pes Suecicus continet $\frac{132}{144}$ aut $\frac{9167}{10000}$ Pariſini. Cum igitur duodecimalibus digitis vſus ſit TIBURTIUS, longitudines oſſium ſunt 1', $\frac{585}{1000}$ et 1', $\frac{375}{1000}$, pedis Pariſini.

computum esse femoris, confirmat, ponendo tamen, membra corporis in iis proportionibus fuisse, quae hic sumuntur.

p. 277. 4) *Extracti daturae vsum experimentis in nosocomio regio institutis*, confirmat IO. L. ODHELIVS. Praebuit illud Noster conuulsionibus, epilepsia, mania laborantibus, eo effectu, vt octo omnino sana-
p. 281. rentur; (sani saltim, quantum iudicari possit, e nosocomio exirent) quinque leuamen malorum reperirent, in vnico, contra *hieranoson* LINNAEI, nihil efficeretur. Inter eos, qui sanati sunt, hoc remedio, puella etiam erat, praeter conuulsiones vehe-
p. 284. mentes, chorea St. Viti agitata. Subiicit tres casus ABERGIO communicatos, de similibus medicamenti eius effectibus.

p. 286. 5) *Aëripilam aëri in nauibus mutando*, proponit IACOB VENTVRA. Vas est cauum, terreum, aut si placet, metallicum, in lateribus oppositis in tubos breues productum, quibus, si ita videtur, alii inseri possint. Eo igni imposito, calefactus aer per vnam aperturam exibit, per oppositam intrabit alius ex loco, ex quo tubus, ei aperturae insertus, in vas dirigitur. Eius machinae commoda multiplicia et vsus recenset. Monet Academia, STROEMERVM simile quidpiam exhibuisse, de quo dicitur in actis 1757, VENTVRAE tamen inuentum simplicius esse.

p. 291. 6) *Locum geometricum* interfectionis rectarum certis quibusdam conditionibus ductarum, construit NICOLAVS LINDBLOM, professor scholae regiae iuuenum nobilium, pyroboliae deditorum.

p. 294. 7) *De magnetismo, succussibus electricis excitando*, agit IO. CARL WILKE. Hac de re, cum alius physico-

physicorum aliud expertum se narret, Noster primo apparatum suum et methodum, qua vsus est, accurate describit, deinde ex experimentis suis haec colligit: electricitatem et excitare et destruere magnetismum, sed non ita, vt illa hunc effectum veluti caussa solitaria producere videatur, potius id inprimis praestare, vt caussa magnetismi generalis, per ferrum dirigatur et directionem ad polos producat. Scilicet tum magnetismus certo et optime post succussum electricum oritur, cum acus chalybea, quacum experimentum suscipitur, eum situm habet, quo et absque electricitate vel solo positu, vt ferro contingit, vel tactu magnetis facillime magnetica fieret. Quae omnia fusius explicat, et coniecturas examine physicorum dignas addit.

p. 297.
p. 303.

8) *Leucadendri genus, in species suas diuisum*, exhibet PETRUS IONAS BERGIUS. Generis illius, cum LINNAEUS, qui id primus constituit, species 15 in vltima editione specierum plantarum enumerauit, Nostro contigit, vndecim species, ibi non nominatas, reperire, inter plantas, quas ex Capite bonae spei attulit, societatis mercatoriae Indiae orientalis director, MICHAEL GRUBB, qui plantas illas Nostro concessit. BERGIUS igitur in omnibus speciebus, generis tam numerosi ordinandis, gratam botanicis credidit se impensurum operam. Primo igitur habitum et characterem generis praemittit, cuius essentiam in antheris quatuor sessilibus in cauo apicis limbi corollae tetrapetalae ponit. Species, vt facilius reperiri possint, ad certas subdiuisiones redigit, quae sunt: foliis simplicibus latioribus, foliis simplicibus subulatis, foliis pinnato multifidis. Ita 26 species enumerat, additis synonymis et plurium descriptionibus.

p. 316.
p. 317.
p. 319.

p. 328. 9) *Aluum laxantium in calore corporis mutando vires* expertus eſt ANTONIUS ROLANDSSON MARTIN, Medic. Candid. Cum poſt rhabarbarum ſumtum, dum illud effectum exſerebat, manus et pectoris calorem auctum reperiret et excrementa ipſa, ſolito calidiora, magis ſollicite examinauit caloris mutationes poſt ſumtam vnciam ſalis anglicani. Eas, quod ipſe non fecit, in tabulam coniiciemus; gradus ſunt thermometri Suecici:

	Manus.	Sub axillis.	Pectus.	Vmbilicus.	Sinus.	Sub genu.	Sub planta pedis.
Ante ſumtum medicamentum:	36	36	35	35	36	32	31
Statim poſt ſumtum medicamentum:	34	35	35	34	35	32	29
Poſt ſedes tres nullo ceterum motu ſuſcepto:	37	37	35	36	37	32	32
Veſpere eius diei:	36	35	34	34	36	32	26
Mane diei ſequentis:	26	35	33	32	35	32	26

Camera mane, cum ſumebatur medicamentum, calebat gradibus 18, aeque ac mane diei ſequentis, veſpere vero diei prioris gradibus 20. Ex his colligitur, aluum laxantia calorem corporis minuere, primis, cum ſumta ſunt momentis, dum vero ſedes cient, illum augere, ceſſantibus ſedibus, rurſus minuere. Ita, ſummas graduum caloris in ſingulis ſtatibus colligendo, poſt tres ſedes, corpus 12 gradibus magis calebat, quam ſtatim poſt ſumtum medicamentum et

p. 330. ſic in reliquis caſibus. Fungos, conſueto more coctos, cum ediſſet, calorem corporis auctum ſenſit, ſcilicet manus, pectoris, abdominis, ad vmbilicum, calores poſt eſum 37, 35, 35; ante eſum 36, 34, 33. Similia experimenta de aliis et medicamentis et cibis ſe daturum promittit.

II.

II.

Tables noſologiques et meteorologiques très étendues, dreſſées à l'Hôtel-Dieu de Nîmes depuis le premier juin 1757 juſques au premier janvier 1762. Par Mr. RAZOUX, Docteur en Médecine de l'Univerſité de Montpellier. Basle chez Jean Rodolphe Imhof et fils. 1767. 4. alph. 3. pl. 21. abſque dedicatione et conſpectu operis.

i. e.

Tabulae noſologicae et meteorologicae maxime extenſae, concinnatae in noſocomio magno, quod Nemauſii eſt, inde a kalendis iuniis anni 1757 vſque ad initium anni 1762. Auctore Cl. RAZOUX.

Cum Cl. Auctor patri ſuo in cura noſocomii magni Nemauſienſis ſuccederet, in proprios vſus conſignationes aegrorum et mutationum, quas ii ſubibant, conficiebat, probe intelligens, quantum inſit in bene conſcriptis eiuſmodi obſeruationibus pretii atque vtilitatis et recordatus, quam anxie principes in medicina viri tales obſeruationes efflagitauerint. Illud autem inſtitutum cum mirifice arrideret viris celeberrimis DE LA CONDAMINE et DE SAUVAGES, hic potiſſimum Noſtro auctor exſtitit ſuaſorque, vt eaſdem publici iuris faceret, non dubitans et hoc opus ipſum multum vtilitatis allaturum eſſe, et alios medicos ad ſimiles labores ſuſcipiendos eo incitatum iri.

Sermo praeliminaris primo concinnam et egregiam agri Nemauſienſis deſcriptionem, maximam quidem partem geographicam, at eo modo confectam continet, vt, ex ſitu vrbis, ex directione ventorum p. 17.

rum ex fluuiorum puteorumque ratione, ex caloris
frigorisque gradibus, ex meteoris denique multa de
p. 24. valetudine incolarum colligi poſſint. Progreditur
Cl. Auctor ad vitae genus ciuium ſuorum, quorum
tres maxime claſſes conſtituit: diuitum, artificum,
pauperum. Quam diuites agunt, vita deſes eſt, vt
fere vbique et plurimorum morborum mater, qui
p. 26. a vita molli pendent. Artificum varia genera vberrime confirmant ea, quae RAMAZZINUS in notiſſimo libro congeſſit. Pauperes, obiectum peculiare
p. 29. re huius operis, inferius copioſius deſcribuntur. Sequitur breuis deſcriptio incolarum Nemauſii quoad
temperamentum, quam excipit communis victus
potusque ratio, vbi Cl. Auctor multus eſt in enarrandis damnis, quae a coffeae ac nicotianae abuſu
p. 35. redundant ac dolet, loco nouarum harum conſuetudinum exoleuiſſe antiquum illum ac ſaluberrimum
balneorum vſum, quorum efficaciam non tantum
p. 38. ex veteribus declarat, ſed nonnullis etiam experimentis recentibus probat, quae felicem eorum vſum
in febre continua, rheumatiſmo vehementi, affectu
comatoſo et febre putrida, cui epilepſia ſuperuene-
p. 41. rat, euincunt. Tandem quaedam in genere addit
de iis, qui recipiuntur in noſocomium, eius curae
commiſſum, quorum numerus per integrum annum
a tribus ad quatuor millia accedit. Duplex eorum
genus eſt: alterum milites complectitur, alterum
eos, qui regi non ſeruiunt, quos communi ciuium
nomine comprehendit. Horum vitae ratio eadem
p. 42. eſt, quae artificum, ſed omnino vilior; quumque non
niſi iam pene confecti ad noſocomium accedant, plures eorum moriuntur, quam militum, qui, ſimulac
morbi primordia ſe prodant, eo deferuntur. Ciues,
quum ſanati fuerint, ſaepius in eo iuſto longius commorantur, adeoque ob aërem impurum, nutrimentum copioſius nimisque ſucculentum et exercitii de-
fectum

fectum facile febre putrida, quam febrem nosocomiorum dicunt, corripiuntur. Si in militibus quaedam venerei miasmatis suspicio enascitur, ii, quum hic loci nullum remedium mercuriale porrigi queat, quantocius in nosocomium regium, quod Montis Pessulani est, deportantur. Vltimo demum loco de abusibus quibusdam in nosocomio suo Cl. Auctor conqueritur, qui nimiam aegrorum nutritionem concernunt. His praemissis, tabula medicamentorum, quorum frequentissimus in nosocomio vsus est, exhibetur, formulis singulis et latino et gallico idiomate transscriptis.

p. 43.

p. 45.

Sequens operis sectio sistit ideam diuisionis morborum ad methodum Cl. DE SAUVAGES secundum eorum classes, ordines et genera, quam quidem Noster sequutus est.

p. 58.

Hanc demum exhibent tabulae ipsae nosologicae ac meteorologicae, quarum rationem breuibus dabimus. Primo cuiusuis mensis singuli dies enumerantur, quibus in quatuor paginae columnis adscripta sunt, mensura mercurii adscendentis vel descendentis in barometro ad pollices et lineas; gradus thermometri duabus de die vicibus, horis matutina quinta et pomeridiana tertia, obseruati, venti, ac demum tempestatum vicissitudines. Ex his omnibus summa integri mensis in fine paginae contracta est. Hae tabulae omnibus mensibus competunt. Cum autem Nostro soli cura aegrorum commissa non sit, sed collega ei adiunctus, laboresque ipsorum binis quibusuis mensibus se mutuo excipiant, iis mensibus, quibus Noster curam nosocomii non gessit, enumeratio numeri aegrotorum subiuncta est. In reliquis autem mensibus tabulam meteorologicam excipiunt nosologicae, quae sex columnas sistunt, quarum prima morborum nomen, secunda numerum aegrotantium, tertia sanatorum, quarta mortuo-

p. 80.

mortuorum, quinta ſuperſtitum ſeu conualeſcentium continet, ſexta autem obſeruationes varias ſuper hoc illoue morbo continet. Harum quidem tabularum duae ſemper ſe excipiunt; altera virorum, altera feminarum. In fine cuiuſque tabulae computantur, quotquot noſocomium hoc menſe ingreſſi fuerint, quinam ex iis ſanati, qui mortui, et qui conualeſcentes ſeu ſuperſtites remanſerint. Vtramque autem harum tabularum ſequitur conſpectus generalis claſſium generumque morborum, pari ratione confectus, vt totus aegrotantium numerus ſimul oculis ſubiiciatur. Nunc ergo ex ipſis obſeruationibus, quae potiſſimum attentione digna viſa ſunt,
p. 81. adnotabimus. In milite pulſus perpetuo ad quartum ictum intermittens obſeruatus eſt cum tendinum ſubſultu, vt, qui ex hoc ſigno ſolo iudicare vo-
p. 87. luiſſet, eum morti proximum dicturus fuiſſet. Ipecacuanhae in dyſenteria ſummum vſum Noſter expertus eſt, cum eam primis diebus tanquam vomitorium, poſtmodum media doſi cum lenioribus purgantibus, et ſub finem morbi in quantitate admodum exigua mane et veſperi cum diaſcordio alioue opiato congruo coniunctum exhibuit. Aquae cu-
p. 103. iuſdam corroſiuae, quae ex mente Cl. BAUX ſolutio mercurii in aqua forti eſt, varia damna vidit, cum ea ad morbos cutaneos profligendos adhiberetur, dyſuriam nempe, genitalium inflammationem, ipſam-
p. 109. que mortem ex gangrena artuum inferiorum. Ad ambuſta vnguenti, quod crebro Nemauſii vſurpatur, mentionem facit, quod ex equiſeto paluſtri, ſuppreſſo igne combuſto, in mortario in puluerem redacto, et per linteum traiecto, poſteaque cum ſufficiente quantitate olei oliuarum commiſto conſtat, quo ſi per quoſdam dies vſi fuerint, ceratum diapalmae
p. 127. ſubſtituunt. Diarrhoea admodum moleſta vſu cydoniorum ſuppreſſa, febris putrida orta eſt, quae fe-

re

re aegrum confecit. Icterum viridem Noſter ob- p. 129.
ſeruauit, quem a ſcirrho lienis profectum putat, et
icteri nigri ſpeciebus annumerat. In angina gra-
viori kermes minerale ad granum vnum quarta qua- p. 142.
libet hora exhibitum, mirandam ſaepe opem tulit,
quod remedium prius Cl. BOUILLET ſuaſerat. Fe- p. 150.
bris intermittentis, octauo quouis die redeuntis, qua-
tuor acceſſus Cl. Auctor vidit, qui exacte eundem p. 152.
typum ſeruabant. Vomitus periodicus a ſuppreſſis
menſtruis, decimo quinto die recurrens et per tres
vel quatuor dies ſubſiſtens, qui iam quinque vel ſex
menſes durauerat, reſtituto fluxu poſt vſum medica-
mentorum conuenientium, ac demum venae ſectio-
nis in pede, ceſſauit. Colica hepatica poſt medio- p. 196.
crem doſin ipecacuanhae, quae exiguum vomitum,
ſed eximiam abdominis concuſſionem effecerat,
huicque ſubiuncta laxantia et clyſmata, ceſſit, cum
per anum multi calculi biliarii euacuati fuiſſent. Fe- p. 199.
mina hyſterica dyſenteria afficiebatur, et poſtquam
veſperi potionem oleoſam et anodynam, quae ſex gut-
tas laudami liquidi SYDENHAMI capiebat, ſumſiſſet,
altero die mortua inueniebatur, quod valde miratur
Noſter, aſſerens, ſe aliis hyſtericis abſque damno vigin-
ti guttas huius medicamenti porrexiſſe. Sudores cir- p. 224.
ca collum in febribus putridis certiſſimum ſignum
praeſentiae vermium eſſe, variis exemplis comper-
tum habuit. Homo, a natiuitate mutus, conuulſus p. 238.
in noſocomium delatus eſt, qui cum aliquot coch-
learia potionis cardiacae et emeticae deglutire coa-
ctus fuiſſet, editis nonnullis vermibus viuis, exſpira-
vit. In eo nil morboſi inuentum fuit, adeoque vel
ſanguis vitiatus, vel ſpirituum animalium turbatus p. 256.
influxus aut deprauatio in cauſſa fuiſſe videntur. Ad
dolores rheumaticos pertinaciores ſequens reme-
dium maxime proficuum Cl. Auctor expertus eſt.
Sumantur radicis bardanae recentis ſeſquiuncia vel

duae vnciae, ſecundum aegri ſtatum, et minutim conciſae ex libra dimidia aquae fontanae ad conſumtionem dimidiae partis coquantur. Radice hoc modo fere in pulpam redacta, addatur mellis optimi deſpumati vncia dimidia; coletur et cum aequali parte lactis vaccini recens emulcti miſceatur. Remedium hoc calidum in lecto ſumendum, et, prout res poſtulet, per ſatis longum tempus continuandum eſt.

Subiunctae demum ſunt diſſertationes quaedam, quarum nonnullae iam ſcriptis periodicis inſertae
p. 257. fuerunt, priuſquam hic recuderentur. Sic epiſtola ad auctores diarii eruditorum tranſcripta, quae hydrophobiam, a ſolo rabidi canis ſpiritu, ore hauſto, or-
p. 262. tam, deſcribit, iam in eodem diario exſtat. Secunda diſſertatio in conſeſſu regiae ſocietatis Montis Peſſulani praelecta hiſtoriam vermium exponit, qui ex puſtulis varioloſis in facie puellae proruperunt, et mutationem conſuetam in muſcam maiorem dome-
p. 265. ſticam ſubierunt. Tertia obſeruatio de prodigioſa vermium quantitate, e naribus egreſſa, iam diario
p. 268. medico inſerta eſt. Epiſtolae ad Cl. BOURDELIN datae, quae eximiam virtutem dulcamarae in corrigenda cacochymia exemplo illuſtrat, ſumma in actis
p. 272. ſocietatis regiae ſcientiarum anni 1761 deprehenditur. Alia epiſtola, quae idem argumentum fuſius pertractat et pluribus exemplis confirmat, ad Cl.
p. 278. ROUX ſcripta, diario medico inſerta eſt. Hanc excipit obſeruatio de vomitu habituali, qui per aliquot annos durauerat, quem fungoſa excreſcentia, ſeſquipollicem craſſa, produxerat, quae pylorum exacte occludebat. Subſtantia eius ex quinque vel ſex ſtratis membranaceo carnoſis conſtabat, quae ex pyloro ad ſuperficiem ventriculi excurrebant, et in quibuſ-
p. 279. dam locis dura et calloſa quaſi apparebant. Septima diſſertatio febrium catharralium epidemicarum, quae aeſtate anni 1762 Nemauſii graſſatae ſunt, hiſtoriam ſiſtit.

ſiſtit. Febris haec potiſſimum a repreſſa ob caloris frigorisque atmoſphaerici viciſſitudines perſpiratione oriebatur, et triplicis inprimis gradus erat, qui pro maiori vel minori ſymptomatum copia aut vehementia differebant. Quanquam multi eadem infeſtabantur, nemo tamen occidit. Leuior gradus ſolis naturae viribus cedebat: in reliquis ſudor et expectoratio plerumque morbum tollebant, adeo vt tantum in vehementiori gradu venae ſectione, at ea ſaepius iterata, opus fuerit. Purgantia leniora vel potius laxantia, ex decoctis pectoralibus hauſta, et primas vias liberas reddiderunt, et bechicorum effectum exſeruerunt. Octaua epiſtola ad Cl. DE p. 290.
SAUVAGES de variis pulſibus criticis exponit, et obſeruationes auctorum aliorum de pulſu intermittente diarrhoeae, reſiliente (*rebondiſſant*) haemorrhagiae narium, inciduo ſudoris, et duro ac tenſo, vomitus ſubſequentis prodromo, confirmat. Sequitur p. 305.
epiſtola, quae exactiſſimum diarium primae inoculationis variolarum apud Nemauſienſes, vere anni 1757 peractae, continet. Epiſtola ſequens ad Cl. p. 312.
BELLETETE directa, de inoculationibus, ab anno 1757 vſque ad 1764 Nemauſii factis, exponit, in qua varia inſunt memoratu digna, v. c. in puero quadri- p. 315.
enni inoculatio, bis inſtituta, ſucceſſu caruit, neque idem contagio naturali affectus fuit, quamuis eodem cum varioloſo lecto vteretur. In virgine, elapſis p. 321.
quadraginta octo horis, fila pure impraegnata ad mentem Cl. POUTEAU renouata ſunt, vnde duplex eruptionis ſtadium ſequutum eſt, quod tamen et in aliis euenit, licet fila non renouarentur. Poſt dupli- p. 323.
cem eamque irritam inoculationem puella variolis naturalibus affecta eſt, cuius rei cauſſam Noſter in effoeto pure, ad inoculationem vſurpato, quaerit, et aliquid diſpoſitioni ſingulari vniuerſae familiae tribuit, cui ſollemne fuerit, vel naturales variolas bis experiri. Filia Cl. BAUX, decani medicorum in p. 324.

hac

hac vrbe, initium tantum variolarum inſitarum perſenſit, anno autem et quarta eius parte elapſis, naturales, confluentes quidem, ſed benignas, paſſa eſt. Hanc rem Noſter cum Cl. DE LA CONDAMINE communicauit, cuius reſponſum hic inſeruit, quod eo tendit, naturam expellendo miaſmati varioloſo poſt inoculationem imparem, adeoque gemmam hanc exſtinctam et ſuffocatam fuiſſe, priuſquam ſatis radices egerit, quod ex eo etiam appareat, quod vulnera ſuppurationem nullam ſubierint: ex quo etiam idem Vir Cl. concludit, hanc rem iis saepius impoſuiſſe, qui variolas, altera vice recurren-
p. 329. tes, obſeruaſſe ſibi viſi ſint. Puella viginti menſes nata breui ante et poſt inoculationem ab eruptione dentium vexata eſt: res tamen optime ceſſit. Hac occaſione Cl. Auctor putat, ſumme proficuum fore, ſi infantes, adhuc lacte materno vtentes, inoculentur, quoniam tunc, vna purgatione excepta, praeparatione nulla opus ſit, quamquam eadem aetas multis
p. 339. omnino morbis ſibi ſollemnibus obnoxia eſt. Puer nondum ſeptimeſtris cum in decurſu variolarum artificialium frigido humidoque aëri incaute exponeretur, vitae periculum incurrit, ex quo ſalubri metaſtaſi per furunculos in corpore diſperſos et abſceſſum
p. 344. in regione lumbari euaſit. Has hiſtorias excipiunt reſponſiones ad quaeſtiones, medicis Nemauſinis a facultate medica Pariſina propoſitas, et corollaria quaedam ex his hiſtoriis, inter ſe et cum obſeruationibus aliorum collatis, petita.

Haec epiſtola cum typis expreſſa in lucem prodiiſſet, aduerſarium nacta eſt Cl. DE L'EPINE, qui in relatione quadam, facultati medicae Pariſinae prae-
p. 347. lecta, eam oppugnauit. Huic igitur Noſter in diſſertatione vndecima, quae eſt epiſtola ad Cl. PETIT, doctorem regentem eiuſdem facultatis directa, reſpondet, ſeque ab ipſius obiectionibus vindicat.

III.

IOHANN GEORG ZIMMERMANN *von der Ruhr unter dem Volke im Jahre* 1765, *und den mit derſelben eingedrungenen Vorurtheilen, nebſt einigen allgemeinen Ausſichten in die Heilung dieſer Vorurtheile. Zürch bey Füeslin und Compagnie.* 1767. 8. *alph.* 1. *pl.* 11. abſque praefatione.

i. e.

De dyſenteria epidemica anni 1765 et praeiudiciis cum ea coniunctis, vt et de conſiliis quibuſdam generalibus ad ea tollenda. Auctore IOANNE GEORGIO ZIMMERMANN.

Eo iam Cl. Auctor lectores ſuos deduxit, vt nihil niſi praeclarum atque eximium ab eodem exſpectent. Neque praeſens liber opinionem eorum fallet. Cum enim in dyſenteria, quam deſcriptam nobis dedit, a magiſtratu medicus prouincialis praefecturae Wildenſteinenſis conſtitutus eſſet: fieri non potuit, quin multi aegroti ipſum conſulerent, facerentque ipſi opportunitatem, cum in ipſorum commodum, tum in totius ſcientiae emolumentum labores ſuos dirigendi. Noſtrum ergo erit, ſummam totius libri breuiter cum Lectoribus noſtris communicare.

Caput primum regiones atque tempora expo- p. 1.
nit, in quibus morbus iſte praecipue graſſatus eſt. Initium eius iunio menſe fuit, ſummus gradus auguſto et ſeptembri, finis maxime medio octobri, quamquam hinc inde ſporadice per aliquod temporis ſpatium perſeuerabat. Potiſſimum pago Bernenſi, ditioni Thurgouienſi, adiacentibus Sueuiae et Auſtriae anterioris prouinciis infeſtus fuit.

Caput ſecundum de hiſtoria morbi exponit. Fe- p. 10.
bris vix non in omnibus ſub initium morbi adfuit;

nunc mitior et ſenſim increſcens, nunc vehementior; in grauiore gradu ſaepius vix perſentiſcenda. Conatus vomendi vomitusque ipſe bilioſus omnibus fere ſollemnes erant, nec ſine leuamine, niſi abuſus medicamentorum calidorum morbum deteriorem reddiderat. Deiectiones aluinae colore, conſiſtentia, odore, frequentia, torminibus coniunctis variabant. Proſtratio virium pleroſque in lecto detinebat. Sudores morbum non leuabant. Grauior morbus ad ſedecim nonnumquam dies extendebatur, praeſertim euacuatione in principio neglecta; plurimi tamen quinto ſextoue die conualeſcebant. Ex aegris, curae Noſtri commiſſis, duo tantum recidivam paſſi ſunt; alter ab ira, alter a refrigerio nocturno. Grauiſſimum morbi gradum, neglectis euacuantibus, purpura et vlcera cutanea comitabantur. Maximum periculum ii incurrebant, qui grauiore morbo affecti, tantum in principio remediis vtebantur et poſtmodum illa negligebant, ſaltim morbus diu protrahebatur. Et ii, qui omnem medicinam reſpuebant, diuturnis variisque morbis vexabantur. Grauiſſimus morbus eos corripiebat, qui tormina, cum nullis deiectionibus coniuncta, negligebant. Leuior contagii gradus ſuſceptus loco dyſenteriae abſceſſus inſignes in variis corporis locis vel veſiculas albas maiores producebat.

p. 20. Tertium caput morbum hunc curatius contemplatur, inque cauſſas illius inquirit. Prius quam morbus iſte inciperet, iisdem in locis febris putrida epidemice graſſabatur, quae ratione durationis, ſymptomatum nocentium et iuuantium, exactiſſime cum ipſa dyſenteria congruebat; ex quo dilucide apparet, hanc cum febre putrida coniunctam fuiſſe. Contagium non ab ipſo morbo dependebat; ſed partim a ſingulari corporum diſpoſitione, partim a vario modo, quo exhalationes putridae ad corpus admittebantur. Cauſſae remotae in perpetuis iisque inſignibus

ſignibus viciſſitudinibus caloris et frigoris atmoſphaerici non vnice quidem poni poſſe videntur, quia eaedem non vbique eundem morbum produxerunt, ſed multum omnino iis tribuendum eſt. Fructuum horaeorum vſus, a plebe nimis accuſatus, tum demum aliquid conferre potuit, quum inteſtina nimis laxa fuerint. Neque ii cauſſam recte declarant, qui inſecta, vegetabilibus adhaerentia, arguunt. Dyſenteria praeſens, vt quaevis alia huius indolis, abſque dubio putredinem humorum et relaxationem ſolidorum tamquam cauſſam praediſponentem agnoſcebat, et morbus enaſcebatur, ſi hi humores, occaſionali cauſſa accedente, v. c. refrigerio perſpirationem cohibente, ad inteſtina deferebantur. Ex ſaburra igitur bilioſa putrida, in canali alimentorum haerente, omnia phaenomena dilucide explicari queunt; ab irritatione nimirum affluxus humorum per adeo varias et multiplices vias, et vomitus frequens et creberrimae deiectiones; ab hac etiam cauſſa vel a defectu muci naturalis tormina; a ſtimulo in inteſtino recto teneſmus, et a teneſmo prolapſus huius inteſtini; dyſuria a ſtimulo partium vicinarum. Excrementa non ex ſola bile corrupta conſtant, ſed ex ſero, bile tincto; ſin alba fuerint et puri ſimilia, ſaepe ex muco in maiori copia a glandulis ſecreto, qui ſpiſſior redditus, interdum fibras membranasque mentitur. Hic error ſaepe medentibus impoſuit, vt excretiones illas denſiores tunicae villoſae partes et tenuiores, materiam purulentam exiſtimauerint, neglectisque ideo euacuantibus, aegros praecipites dederint. Inſignis etiam Cl. HELVETII error eſt, gangrenam, dyſenteriae ſuperuenientem, abſumta tunica interna inteſtinorum, ceſſare. Sanguis excretus ex ampliatis, ob irritationem, oſculis vaſorum inteſtinalium prouenit; adeoque nec is, nec ardoris in inteſtinis ſenſus inflammationis ſigna ſunt, et ſaepe

poſt vſum euacuantium ceſſant. Grauiora enim ſunt ſigna, quae nos de praeſentia inflammationis et gangrenae conuincunt: feces nigrae, cadaveroſae, ſudor frigidus, ſingultus, deliria. Plerumque rectum atque colon gangrena corrupta deprehenſa ſunt.

p. 62. Caput quartum indicationes curatorias, diaetam et prophylaxin complectitur. Priores eo potiſſimum collimabant, vt cauſſae, in primis viis haerentes, quantocius ex corpore eiicerentur, ſimulque putredini reſiſteretur. Prius in principio morbi potiſſimum, ſed quoque, ſi opus erat, poſtea vomitoria praeſtabant, niſi inflammatio vel hernia contradiceret; his ſubiungebantur purgantia, eaque leniora et in acidam indolem vergentia, quibus ſimul alteri indicationi ſatisfiebat, quorſum etiam diaeta dirigebatur. Anodyna non niſi ſumma vrgente neceſſitate et cum maxima circumſpectione adhibenda erant. Roborantia in fine morbi ea eligenda erant, quae ſimul nonnihil euacuarent, aut interdum, quae aeſtum non augerent; ſaepe tamen iis ſuperſederi poterat. Quod diaetam ſpectat, aer purus conducebat, vitato tamen refrigerio; munditiei maximopere ſtudendum erat; victus omnis animalis, nec non aromaticus, adſtringens, pinguis exſulabat; potus tenuis, lubricans, leniter nutriens ex decoctis ſeminum cerealium cum vel ſine cremore tartari, largior aquae tepidae et ſeri lactis vſus multum commodi praeſtabant. Prophylaxis potiſſimum prudentiam in mutationibus atmoſphaerae, ventilationes et ſuffimigia ex aceto in conclauibus aegrotorum, remotionem excrementorum et cadauerum, vſum fructuum horaeorum et aliorum vegetabilium facilis digeſtionis vinique concernebat. Qui prope aegros erant, in periculo contagii euacuantibus vel acidis vtebantur: ſummum autem prophylacticum in abſentia timoris et triſtitiae poſitum erat.

Caput

Caput quintum methodum medendi vniuerſalem p. 80.
et particularem cum effectibus inde pendentibus, fuſius exponit. Euacuatio in principio per ipecacuanham praeſtabatur, varia doſi ex aqua tepida vel infuſo chamaemeli hauſtam. Qua mane adhibita, poſt meridiem decoctum ex hordeo et cremore tartari in vſum vocabatur; altero die apozema ex tamarindis et aqua ſimplici, quod, poſtulante neceſſitate, tertio die repetebatur, ſubiuncto veſperi decocto hordei ſuperius commemorato. Interdum rhabarbarum cum cremore tartari exhibitum fuit, ſed tardius operari viſum eſt, vel nonnumquam plane nihil effecit. Tamarindorum eximius etiam in iis vſus erat, vbi vomitoria dari non poterant, vt in hernioſis. Ex opiatis interdum laudano liquido SYDENHAMI opus fuit, quod autem morbum protraxit et absque vſu rhabarbari damnum intulit. Infuſum chamaemeli, cui ſimul vis antiſeptica ineſt, tutius exhibebatur. Aduerſus tormina potus mucilaginoſi demulcentes et clyſteres ex gummi arabico, ſi inteſtina ea retinebant, conducebant. Teneſmus non niſi euacuantibus cedebat. Quamquam autem rhabarbarum in dyſenteria recenti tam efficax non erat, quam tamarindi: maior tamen eius virtus in morbo inueterato vel grauiore, ad finem vergente, vel in torminibus, cum obſtructione alui coniunctis, apparebat. Vbi inteſtinis robur addendum erat, anima ipſius vel elixir viſcerale HOFFMANNI exhibebantur.

Caput ſextum effectus aliorum remediorum re- p. 107.
cenſet. Cl. Auctor ipſe exempla quaedam refert, vbi dyſenteriam aliis temporibus et hac ipſa epidemia longiore, quam opus erat, curatione tractaverat, quamquam nullum inde damnum proficiſcebatur, erroresque, a ſe commiſſos, laudando et ingenuo candore confitetur. Anima enim rhabarbari morbum non adeo valide impugnabat, nec putredini adeo re-

ſiſtebat: quare fieri non poterat, quin ille protraheretur. Neque puluis ipſius ſufficiebat, licet cremor tartari eidem iungeretur. Cum ergo Noſter vſum tamarindorum cognitum perſpectumque haberet, aliis remediis opus non habuit: experimenta tamen, in eodem morbo cum vitro antimonii cerato a Cl. MOEHRLIN et cum fructibus horaeis vuisque a Cl. KELLER capta, recenſet.

p. 134. Caput ſeptimum damna remediorum adſtringentium et ſtypticorum, aromatum vini et ſpirituum deſtillatorum fuſe enumerat, et cum DEGNERI ac TISSOTI teſtimoniis, tum ſuis aliorumque medicorum experientiis confirmat. Dolendum eſt, non imperitam tantum plebem turbasque agyrtarum hac methodo in ſociorum detrimentum vti, ſed ipſos etiam medicos, auctoritati aliorum innixos, eadem via incedere: nos certe obſtupuimus, cum legeremus, medicamenta calida et adſtringentia in edictis, ab ipſis ſummis magiſtratibus in dyſenteriis epidemicis annorum 1727 et 1750 latis, ſuaderi, inprimis cum prior, ipſismet confitentibus, inflammatoria fuerit.

p. 187. Caput octauum, praeiudicia exponens, quae intentioni magiſtratuum, laboribus medentium et clarae voci rationis repugnabant, dilucida teſtimonia triſtis illius experientiae exhibet, maiorem vbiuis vim erroris eſſe, quam veritatis, omnesque gentes praeconceptarum opinionum iugo colla ſua ſubdere. Collegia magiſtratuum edictum e roſtris ſacris, habita peculiari oratione, in eum finem directa, concioni praelegendum curabant, quod praeſtantiſſima monita de tuenda ſanitate morboque praecauendo continebat, medicos, quibus a magiſtratu cura aegrorum, eo morbo affectorum, tradita erat, indicabat et pauperibus remedia per medicos et reliqua vitae ſubſidia per concionatores gratis diſtributum iri pollicebatur. Quanta in ciuium ſalutem vigilantia!

quantus

quantus amor patriae! verum haec omnia ſucceſſu optato caruerunt. Cauſſas irriti huius euentus Cl. Auctor in his ponit. Rudis plebecula pauciores ideas habet, quam politior hominum pars: ſed hae ipſae eo pertinaciores ſunt. Inter has ſordida auaritia non vltimum locum occupat. Quicquid ergo manifeſtum vſum non declarat, negligitur, ideoque ſaepius vxor et liberi in perniciem dantur, quam iumenta. Porro praeiudicium de fato ineuitabili ruſticos ab vſu auxiliorum auocat: ſi enim morbus fatalis eſt, auxilium medici fruſtra quaeritur; ſin minus, nec tunc eo opus erit, quia natura ipſa morbum tollet. Aliud eſt praeiudicium, morbum vni remedio ex inſtanti cedere oportere. Accedit auctoritas, quam agyrtae in mentibus illorum ſibi conciliant et medicamentis, cauſſam morbi obtundentibus, at non vincentibus, augent; tandemque neglectus diaetae, ex opinione, ſaluberrima quaeque eſſe, quae natura et appetitus expoſcant. Augent hanc pertinaciam interdum conſilia ipſorum concionatorum et, quod maximum eſt, exempla curationum, hoc vel illo remedio prohibito peractarum, quae auide arripiuntur et, nulla corporum gradusue morbi habita ratione, vbiuis applicantur.

Caput nonum meditationes exhibet, qua ratione p. 238. haec praeiudicia ruricolarum infirmari queunt: quod quidem aeque ac praecedens non ad Heluetos ſolum, ſed ad alias etiam gentes applicari poteſt. Duplex momentum conſiderandum eſt: alterum, vt ea, quae progreſſum veritatis impediant, remoueantur; alterum, vt plebs inſtruatur. Ex impedimentis primum in auctoritate medicaſtrorum apud plebem conſiſtit. Non ergo ſufficit, vt ſummi magiſtratus tantum de ea infringenda cogitent; inferioribus potiſſimum hoc iniungendum eſſet. Poena de medicaſtris repetenda efficacior eſſet, ſi honorem illorum

 tangeret,

tangeret, quam mulcta. Alterum praeiudicium in facilitate aegrorum hebetis ingenii positum est, qua consilia omnium, qui eos visitant, sequuntur. Haec stupiditas eodem modo tolli posset, quo varia superstitionis genera sublata sunt, quibus apparitiones, spectra et centena alia ortum suum debuerunt. Quod autem alterum momentum spectat, rustici duplici modo instrui possunt: vel calendariis, vel viua voce oratorum sacrorum. Quod ad primum attinet, Suecia et nuper demum Palatinatus egregia hac in re exempla dederunt; nec in ipsa Heluetia hic modus absque fructu tentatus est. Ad obtinendum alterum finem concionatoribus lectio libri Tissotiani assiduo commendatur et viri quidam venerabiles cum laude nominantur, qui gregis, sibi commissi, curam et in morbis corporis fidelem egerunt.

p. 313. Caput decimum idque vltimum alteram fere partem totius operis sistit, et monita quaedam de dysenteria in genere complectitur. Differentia, quae inter dysenteriam cum febre et sine ea statuitur, vaga est: haec enim potius diarrhoea dici deberet, cum vera dysenteria saltem sub initium semper febrem comitem habeat, quamquam nunc maiorem, nunc minorem. Nonnumquam paucis ante mortem diebus febris prorsus abest, cum inflammatio in gangraenam transiit. Multum tamen refert scire, cuius indolis febris sit, inflammatoria, putrida, maligna e. s. p. aut num vna febris species in aliam transeat. Febris maligna dysenteriae potissimum superuenit, si plures aegri in loco angusto, renouationem aëris non libere admittente, continentur, quod experientiae Cl. PRINGLE euincunt. Differentia inter dysenteriam benignam et malignam melius fundata est: sed saepe ambo genera difficulter a se inuicem discernuntur. Eadem quoque ratio est contagiosae indolis huius morbi. Species eiusdem

dem a variis varie determinatae ſunt. Cl. DEGNERUS immerito dyſenteriam bilioſam cum maligna coniunxit et e contrario rubram, albam, mucoſam, tamquam diuerſas ſpecies aſſumſit. Alii cineream, ſiccam, acidam aſſumſerunt. Fluxus inteſtinorum poſt inflammationem et ſuppurationem, ſiue etiam cancrum harum partium, fluxus hepaticus, pus ex ductu pancreatico, in inteſtina transfluens, haemorrhoides cum dolore fluentes, aliaeque euacuationes ſanguineae per anum immerito ad dyſenteriam referuntur, ſi aliorum morborum ſymptomata vel ſequelae ſunt.

Dyſenteria autem proprie ſic dicta ſeu idiopathica quatuor potiſſimum ſpecies complectitur: inflammatoriam, bilioſam, quae frequentiſſima eſt, malignam, tandemque chronicam. Prima per ſigna inflammationis ſe prodit. Secunda ea ipſa eſt, quae obiectum huius libri ſiſtit. Tertia non grauiores gradus priorum complectitur, ſed ex coniuncta febre maligna cognoſcitur, ſiue ea a cauſſis externis occaſionalibus, ſiue ab internis praediſponentibus orta fuerit. Chronica ex quacunque ſpecierum reliquarum male tractata originem ſuam ducit. Expoſita prognoſi, ad curandi diuerſas methodos Cl. Auctor progreditur. In inflammatoria venaeſectio, eaque ſi opus eſt, repetita, clyſmata emollientia, ſed partitis vicibus, ne repellantur, ingerenda; remedia emollientia, externe et interne applicata, et in fine morbi anima rhabarbari paruis doſibus cum emulſionibus amygdalinis adhibenda ſunt. Teneſmus, ſaepe poſt inflammationem inteſtini recti remanens, venaeſectionem, clyſmata repetita et inprimis hirudines exigit. Nocent in hoc morbo euacuantia quaecumque, opiata, aromatica et adſtringentia. In ſecunda ſpecie venaeſectio ex peculiari ſtatu indiuidui cuiuſuis admittenda vel fugienda eſt: ſi locum habet, hoc non

nisi in principio morbi in corpore plethorico fieri poterit. Quod vomitoria spectat, ipecacuanham in refracta dosi Noster ad mentem Anglorum dedit, non tamen adeo insignes ab ea effectus vidit, nisi quod eo modo magis deorsum euacuauerit. Interdum etiam vomitorium repetere conducit. Quum vomitorium effectum suum absoluit, protinus purgantibus insistendum est, nec de viribus aegrorum metuendum, quae potius, materia peccante eiecta, restaurantur, quam cadunt. Sin autem purgantia saburram expellere nequeunt, mors eodem modo subsequitur, ac si medendi methodus peruersa adhibita fuisset, cuius rei exemplum memoratu dignum recensetur. Occurrunt interdum casus, vbi purgantia mitiora ex tamarindis manna et salibus vomitu reiiciuntur: tunc anima rhabarbari praestat, quamquam lentius agit; nonnumquam tamen, purgantibus praemissis viam parat. Obiectio Cl. DEGNERI, a salibus intestina nimis stimulari, ex iusta distinctione inter dysenteriam inflammatoriam et malignam tollitur. Reliqua, quae de curatione huius speciei adduntur, ea amplius illustrant, quae superius iam dicta sunt. Vesicatoria, a Cl. TISSOT commendata, suo tempore egregium vsum praestant. Quod ad diaetam spectat, duo exempla memorabilia enarrantur, quae validos effectus impatientiae et iracundiae declarant. Vbi recidiuae metus est, Cl. PRINGLIUS diaetam eandem, quam in morbo ipso, cum lenibus roborantibus suadet: Cl. Auctori vero sola anima rhabarbari sufficiens videtur. Sin vero morbus iam recruduit, laxantibus et lubricantibus, nonnumquam etiam emeticis, opus est. Tandem methodus, qua Cl. DUNCAN in curanda hac specie vsus est, enarratur, eiusque imitatio disquirentibus commendatur. Vltimo loco vsus euacuantium fortiorum et nitri, quod resoluendo putredinem magis auget, dissuadetur.

In

In curatione dyſenteriae malignae primum aëris purioris ratio habenda eſt. Venaeſectio vires infringit, neque ideo tuto adminiſtrari poteſt. Euacuantia quaecumque in deiectionibus colliquatiuis nocent: tunc cardiacis et roborantibus opus eſt. Alias euacuantia primarum viarum a ſtatu aegri indicantur: interdum etiam natura ſudores molitur, qui ſuſtentandi ſunt. In priori caſu poſt vſum rhabarbari, omni bihorio ipecacuanha a duobus ad quatuor maxime grana ex iuſculo leniori cum radicibus blandis nutrientibus cocto, exhibenda eſt, quo vires ſuſtineantur; quae ſi huic ſcopo non ſufficiant, pauxillum panis cum iuſculo coquendum, eique vinum generoſum acidulum hic iungendum eſt. Inſignis enim eſt vini vſus in morbis malignis. Acida ſola non conueniunt, ſed praeſtat, infuſo ex aqua calida cum malis aurantiis recentibus, in taleolos diſſectis et tantillo ſacchari conſperſis, vti: at in maiori virium proſtratione ſoli vino locus eſt. Clyſteres emollientes et pingues nocent; ſi quis iis locus eſt, tantum ſeptem vel octo vncias habeant et ex plantis amaris, chamaemelo, meliloto, trifolio fibrino conſtent. Magna et hic veſicatoriorum vtilitas eſt. In ſumma vero proſtratione virium, pulſuque fere deficiente corticis Peruuiani, camphorae, moſchi, extracti croci, ſummus vſus eſt: ſed ſummam etiam circumſpectionem in his remediis adhiberi oportet. Idem de ſopientibus et adſtringentibus valet.

In dyſenteria chronica curatio difficillima vel nulla eſt. Enarratur tamen exemplum curationis, a Cl. SCHMID DE BELLICON praeſtitae, qui, praemiſſis praemittendis, normam Cl. HUXHAMI ſequutus, aqua frigida, per interualla hauſta, ſubiuncto vſu lactis tepidi, eiuſmodi rebelle malum ſuſtulit. Simaruba, tantis laudibus decorata, eo tantum in caſu valet, vbi roborandum eſt, non autem, vbi abſtergendum. p. 488.

gendum. Optima medendi methodus eſt, ſi praemiſſo, vbi opus fuerit, vomitorio, laxantia, ſtatui aegri accommodata, ex rhabarbaro cum manna vel tamarindis vel copioſa clyſmata oleoſa exhibeantur, vt ſcybala duriora ſenſim euacuentur, animam rhabarbari in morbo hoc praeſtantiſſimum remedium eſſe, Cl. Auctor expertus eſt: interponenda tamen ſunt euacuantia, donec tormina ac teneſmus ceſſauerint. Methodus Cl. BROCKLESBY, ipecacuanham cum opio coniungendi, non ſemper exſpectationi reſpondit. Vinum et remedia adſtringentia non niſi cum ſumma prudentia in vſum vocari debent.

p. 510. Pertractatis his dyſenteriae ſpeciebus, remedia quaedam, ei oppoſita, conſiderantur, inter quae vitrum antimonii ceratum primum locum obtinet, quod tamen ob doſin non ſatis determinandam incertum eſt, et in dyſenteria inflammatoria et maligna adeo noxium. Radix ſalab mucilaginoſa quidem eſt, ſed non nihil ſimul adſtringens, ideoque caute adhibenda: ceterum virtutis ſpecificae nullius, aeque ac ſego. Gutta gambir potiſſimum cum terra catechu conuenit, et hanc ob rem in plerisque caſibus exſulat; ſic etiam cortex mangoſtan, qui virtute ad corticem granatorum accedit. Codaga pala ſeu coneſti cortex medicamentum amarum eſt, nec alia aromatica amara virtute ſuperat; imo ob vim narcoticam, neruis infenſam, ſuſpectum dici debet. Corticis guyauae et radicis pocgerebae virtutes nimis adhuc dubiae ſunt. Specificorum et ſuperſtitioſorum epicriſis finem totius operis facit.

IV.

CAROLI GUILIELMI POERNER, M.D. Selectus materiae medicae in vſum praelectionum academicarum. Lipſiae, apud Chriſtianum Gottlob Hilſcher. 1767. 8. alph. 1. pl. 2.

Diuerſam in conſcribendis libris de materia medica ab Auctoribus obſeruari methodum, conſtat. Alii enim doctrinas de materia medica ad ſolum tantum ordinem alphabeticum pertractant; alii ſecundum tria naturae regna corpora, viribus ſalutaribus inſtructa, conſiderant; alii rurſus ad partes corporum conſtutiuas reſpiciunt, aliique, propius adhuc ad rem accedentes, qualitates, per guſtum et olfactum detegendas, perpendunt, ſicque corpora coordinant, alii demum ad effectus corporum, in corpore humano obſeruandos, attendunt. Vltimam hanc methodum in libro, qui in manibus nunc eſt, obſeruari, deprehendimus. Licet autem haec vel illa methodus, ſi obſeruatur, vtilitatem quandam praeſtet, ea tamen methodus, qua corpora ſecundum vires conſiderantur, Noſtro eam ob rationem arridet, quod diſcentes et iuniores practici de genuino vſu medicamentorum, per experientiam comprobatorum inſtruuntur, atque ii, qui in praxi iam verſantur, ad indicationes remedia ſtatim habeant, quae cauſſis morborum opponere poſſunt. Ita autem rem pertractauit Noſter, vt, recepto iam a veteribus more, medicamenta in genere in *euacuantia* et *alterantia* diuideret. Cum autem materiae morbificae non ſolum per primas vias, ſed etiam per alia colatoria expellantur, euacuantia rurſus in varias claſſes diuiduntur. Sic ſectio prima *euacuantia primarum viarum* ſiſtit, quae vel *emetica* vel *euacuantia per alvum* praebent; haec autem pro diuerſa operandi

modo

modo vel *laxantia*, vel *lubricantia*, vel *purgantia* vocantur. Sectio secunda de *euacuantibus secundarum viarum* agens, 1) *diaphoretica;* 2) *diuretica;* 3) *masticatoria;* 4) *sialagoga;* 5) *sternutatoria;* 6) *emmenagoga* considerat. Posterior pars, quae *alterantia* continet, sectiones tres sistit. Prima nimirum medicamenta, quae in fibram solidam agunt, considerat, quae sunt 1) *irritantia;* 2) *emollientia;* 3) *exsiccantia;* 4) *conglutinantia*, quae vel nutrientia vel roborantia sunt, haec autem iterum in *adstringentia, roborantia stricte sic dicta* et *carminatiua* diuiduntur. Sectio secunda *medicamenta* pertractat, *quae in sanguinem agunt.* Considerantur itaque 1) *incrassantia*, quae in *inspissantia* et *condensantia* diuiduntur; 2) *attenuantia*, quae vel *diluentia* vel *resoluentia* sunt; 3) *immutantia*, quae in *inuoluentia et corrigentia* diuiduntur, corrigentia autem vel *antiputrida*, vel *antacida*, vel *medicamenta* sistunt, *quae acrimoniam salsam corrrigunt.* Sectio tandem tertia, de *neruinis* agens, quatuor eorum classes exhibet, et 1) *excitantia;* 2) *analeptica;* 3) *antispasmodica;* 4) *sedantia* considerat. Appendicis loco doctrina de anthelminticis subiungitur. Ad finem doctrinae *syllogen remediorum* tum simplicium, tum compositorum et eorum quidem, quae secundum principia chemica et ad varias indicationes therapeuticas composita, ipse maximam partem usu comprobata habet Cl. Auctor, subnectere placuit, hanc quidem ob rationem, vt auditores, quibus olim in addiscenda hac doctrina praeivit, modumque, medicamenta ex simplicibus rite componendi exhibuit, vno quasi intuitu remedia, in singulis capitibus seu classibus occurrentia perspicere, ac saepius legendo memoriae melius inprimere possint. Sic dictum formulare addere Nostro non libuit, cum ad conscribendas formulas, secundum artem pharmaceuticam et secundum indicatio-

nes rite componendas, integro libello opus ſit, ipſi autem in hoc libro cognitionem tantum remediorum, in praxi vtilium, communicare placuit. Haec itaque eſt generalis huius libri ratio; quod ad ſpecialiorem tractationem attinet, ſtatim notandum eſt, ſelectum tantum remediorum a Cl. Auctore communicari, ſiquidem librum, in uſum praelectionum conſcriptum, de omnibus corporibus, quibus vires ſalutares adſcribuntur, tyrones cum fructu inſtruere non poſſe, immo laborem difficillimum fereque fruſtraneum eſſe, autumat. Itaque in qualibet claſſe vſitatiſſima et ſcitu neceſſaria expoſuit, minus vſitata vel quibus medentes carere poſſunt, ſub finem cuiuslibet claſſis coniunctim paucis conſiderauit; alia nondum ſatis per experientiam probata et ſuſpectae fidei vel tantum nominauit, vel plane omiſit. Singula medicamenta, ad ſuas claſſes referenda, ita pertractauit, vt nomine locoque natali indicatis, primo ad notas bonitatis, deinde ad ſaporem et odorem, tum ad partes conſtitutiuas, porro ad praeparata, ex ſimplicibus conficienda, tandem ad vires et vſum reſpiciat, ſemel autem explicata, ob alias indicationes ad alia capita reuocanda, quoad vires tantum et vſum conſideret. Cum autem Noſtro, ſic verſanti, remedia obuenerint, quae, per artem chemicam producta, viribus ſingularibus praedita ſunt, multa etiam pharmaceutica remedia, quae plerumque in libris de materia medica minime explicantur, quorum tamen indoles et vſus genuinus tyronibus itidem explicandus eſt, ſuo loco inſeruit et pleraque eorum eadem fere ratione, vt ſimplicia, expoſuit.

In prolegomenis, vbi oſtendit Noſter, quomodo cuiuslibet remedii cognitio hiſtorica et phyſica acquirenda ſit, praeter chemicam artem, cuius ope mixtiones et partes conſtitutiuae deteguntur, ad ſaporem et odorem attendendum omnino eſſe, innuit. p. 1.

Examine

Examine enim per guſtum et olfactum rite inſtituto, multas qualitates remediorum, antequam in corpore aegroto experientia colligatur, detegi, autumat; licet non neget, ſaepe etiam hac in re, niſi alia experimenta ſimul in auxilium vocentur, nos falli poſſe, ſiquidem res, quae neque linguam, neque nares afficiunt, inſignem nihilominus in corpore excitari poſſint mutationem. Perſuaſus interim eſt, nos de qualitatibus quibusdam accurate inſtrui, ſi linguae et naribus peculiaris imprimatur ſenſatio. Sic ſtimulus plus minus acris, linguae impreſſus, remedio vim ineſſe, denotat, quae fibram muſcularem plus minus irritat et ad motum ſubeundum aptam reddit. Adſtrictorius ſenſus, in lingua excitatus, particulas prodit, quae fibram vel conſtringunt, vel roborant, vel exſiccant. Ratione fluidarum partium corporis humani itidem nonnullas remediorum qualitates in lingua manifeſtari, autumat. Sic ex ſenſu adſtrictorio coniiciendum eſt, particulas ineſſe, quae fluida denſant et fluidiores particulas quaſi figunt. Sapor vel dulcis, vel acidus lenis, vel ſalſus, vel amarus, vel vrens, vel ex his mixtus particulas denotare dicitur, quae humorum corporis humani cohaeſionem diuidunt, ideoque eos reſoluunt. Pari quoque ratione olfactum qualitates quasdam eruere, putat Noſter, et tales omnino, quae ſubtiliores multo ſunt, nec non a particulis multo tenuioribus, in neruos eorumque fluidum praecipue agentibus, pendent. E. g. corpora, odore grato, reficiente et refrigerante quaſi praedita, medicamenta ſiſtere, aſſerit, quae fluidum nerueum augeant, eius motum leniter promoveant, fibram vero muſcularem ſtimulent et humores attenuent. Sic autem alios odores alias qualitates prodere, Noſter oſtendit. Licet vero examen hoc, per guſtum et olfactum ſuſceptum, ſi rite inſtitutum fuerit, raro, vt Noſter putat, quemquam fallat,

lat, tamen cum ſubſtantiae rebus admixtae ſint, quae obſcure tantum tum in guſtu, tum in olfactu percipiuntur, ad experientiam vltimo, ad lectum aegrotantis inſtituendam, confugiendum eſſe, monet.

Quod ad medicamenta attinet, quae in hoc libro p. 7. pertractantur, diu quidem cognita et crebro vſu comprobata in eo deprehendimus, ita autem expoſita, vt oſtendatur, quomodo de indole, viribus et vſu genuino cuiuslibet medicamenti cognitio acquiri poſſit. Cum itaque cauſſae morborum variae ſint atque diuerſae, idioſyncraſia cuiuslibet aegri itidem diuerſa deprehendatur, et medicamenta pro indole diuerſa et pro diuerſa praeparatione diuerſimode agant, Noſter eo ſemper reſpexit, vt medicamenta, naturae aegrotantis conuenientia et cauſſis morbificis aduerſa, exponeret. Licet enim medicamenta optime ſaepe indicationibus generalibus reſpondeant, naturam tamen aegri et indolem morbi indicatum medicamentum ſaepe reſpuere, experientia docet. Sic v. c. notiſſima radix rhabarbari me- p. 32. dicamentum purgans eſt; nunc autem hoc remedium, licet purgans in morbo quodam indicetur, ob aegrotantis naturam atque morbi indolem exhiberi nequit: hinc primo ad vires huius radicis purgantis ex mixtione et indole particularum conſtituentium declarandas, poſthac autem ad vſum attendendum eſſe, innuit. Oſtendit itaque primo, hanc radicem ob particulas gummoſas, terreo-mucilagineas et acido-terreas, in quibus ſubſtantia nauſeoſa et amaricans, ex odore et ſapore dignoſcenda, contineatur, fibras inteſtinales ſtimulare, neruos eorumque fluidum mouere, humores allicere, viſcidum pituitoſum aggredi et partim ſoluere, caeterum humores inuoluere, et corpus exſiccare, roborare. Quod autem ad vſum huius radicis purgantis attinet, Noſter monet, iuuare inprimis, vbi laxitas inteſtinorum et

aquosa acidaue humorum indoles deprehendatur; minus conuenire biliosis, atrabilariis, nocere siccis et vbi spastica intestinorum constrictio et siccitas alvum claudat. Cum vero medicamentorum vis pro diuersa praeparatione variet, ad hoc etiam momentum attendit Noster, ideoque ostendit, rhabarbari infusum aquosum aliter paulo agere, quam rhabarbarum in substantia exhibitum, illudque minus exsiccare et parum roborare, atque sic dictam animam rhabarbari, ope liquorum salinorum paratam, lenissime euacuare, neque adeo exsiccare, vix roborare, nunquam relaxare, syrupum demum rhabarbari tenellis non sine fructu exhiberi. Pari ratione alia purgantia a Nostro considerantur; sed in commemorato hoc exemplo, rem satis illustrante, acquiescimus.

p. 41. Caput de *diaphoreticis* breuissimum animaduertimus. Medicamenta enim, ab aliis diaphoretica dicta, humores quidem mouere et expandere, sed absque aqua calida vel aceto calido vel etiam absque regimine calido vix per cutem euacuare, autumat. Itaque praeter aquam calidam et acetum calidum nullum remedium diaphoreticum agnoscit, diaphoreticam tamen vim huius illiusue fluidi pro diuersitate remediorum augeri posse, fatetur.

p. 58. Inter *sialogoga* mercurium viuum et mercurium dulcem remedia praecipua esse, quibus vis salivans adscribatur, Noster notat. Saliuationem a mercurio viuo ob qualitates, ipsi soli proprias, nimirum ob pondus, ob figuram sphaericam et ob insignem diuisibilitatem produci, triplicemque hanc qualitatem semper coniunctam requiri, demtaque vna, vim saliuantem tolli, autumat. Cum in mercurio dulci globuli mercuriales cum acidis particulis mercurii sublimati corrosiui arcte non cohaereant, hocque medicamentum partim ob globulos mercuriales

riales partim ob ſalinas particulas agat, vim ſaliuantem etiam exſerere, ſaepius autem ſublimatum mercurium dulcem, ob id, quod mere ſalinum corpus euadat, hoc effectu deſtitui, Noſter aſſerit. Caeterum, vſum mercurii externum ad excitandam ſalivationem non laudat, nec vnquam applauſum eorum, qui mercurium cognoſcant, mereri putat.

De *emollientibus* Noſter agens, inter praeparata pharmaceutica emplaſtri diachyli ſimplicis mentionem facit, cui vero aliud emplaſtrum, ex ſeui cervini parte vna et cerae flauae, nec non colophonii partibus duabus paratum, commode ſubſtitui poſſe, putat, idque idem praeſtare, ſaepeque meliori cum ſucceſſu, quam diachylon ſimplex vſurpari, expertus eſt. p. 86.

Aquam calcis viuae, ſi recenter parata ſit, cauſticam vim, cum exſiccante coniunctam, exſerere, diu vero et negligenter aſſeruatam, exſiccantem tantum vim habere, oſtendit. p. 101.

Inter *conglutinantia* remedia amplum caput de *nutrientibus* collocatum legimus. Praecipue autem in omnibus, quae nutrientem facultatem exerceant, corporibus ad gelatinoſam ſubſtantiam, magis vel minus elaboratam, reſpiciendum eſſe, omnemque gelatinam conglutinantem vim habere, atque aliam citius, aliam tardius vel nunquam hanc facultatem amittere, aliam porro gelatinam animal quoddam nutrire, quod ab alia, aliud animal nutriente, non obſeruatur, immo eandem ſaepe gelatinam, quae animal in ſano ſtatu nutriat, ſanitate labefactata, vel non nutrire, vel etiam adeo nocere, oſtendit. Praeterea ipſam gelatinarum mixtionem differre, et alias, dum tenacitatem amittant, in alcaleſcentem ſubſtantiam, alias in aceſcentem commutari, monet. Cum autem Cl. Auctor in hoc libro ſemper ad morboſum ſtatum reſpiciat, de omnibus corporibus, quae p. 104.

Rr 2 nutri-

nutrientem facultatem habent, hic actum non esse, cernimus, sed de iis tantum, quae in hoc vel illo statu aegroto propinari possunt. In genere itaque duplicem classem constituit, primoque de vegetabilibus, posthac de animalibus, quae nutriunt, agit. Gelatinas vegetabilium ad acescentem naturam vergere, hasque ipsas ob adiunctas partes alias, non nutrientes, vim medicamentosam praestare, ideoque diuersimode agere, Noster innuit. Sic in morbis acutis et inflammatoriis, si victus nutriens et humectans cardiacus indicetur, cerasa et poma exsiccata nutrimentum largiri, si idem magis lubricans et humectans necessarius sit, pruna praestare, sique refrigerans expetatur, cerasa et fraga recentia conuenire, ostendit. In vniuersum autem notat, fructus hos vegetabiles egregia esse alimenta, quae ob elaboratam gelatinam vires digestionis non sollicitent, et ob adiunctas particulas medicatas caussis morbosis resistant, easque non raro destruant. Eadem ratione nutrientia, ex animali regno petita, considerat, pariterque ostendit, quomodo eorum nutriendi facultas pro diuersa carnium indole proque diuersa viscerum digerentium vi variet, quoue in casu hoc vel illud corpus eligendum sit.

p. 122. *Roborantia* medicamenta a Nostro in *adstringentia*, *roborantia stricte sic dicta* et *carminatiua* diuiduntur. *Adstringentia* Ei sunt, quae ex particulis acidis, cum terreis arcte coniunctis, constant; *roborantia* vocantur, quae cum acidis terreisue mucilagineas aut glutinosas substantias coniunctas habent; *carminatiua* autem, quae cum particulis acido-terreis glutinosisque resoluentes et aromaticas et balsamicas immixtas fouent. Sic alumen et pleraque praeparata martialia, inprimis omnes croci martis, cum ex meris tantum particulis terreis cum acidis coniunctis constent, adstringentibus adnumerantur; peruuianus

nus vero cortex, qui particulas acido-terreas cum mucilagineis eoniunctas habet, roborantibus accensetur. Ast cascarillae cortex, cassia lignea, radix zedoariae et eiusmodi alia, cum non solum particulas acido-terreas cum mucilagineis coniunctas, sed etiam alias acres aromaticas vel balsamicas partes adiunctas foueant, ad carminatiua remedia referuntur.

Incrassantia remedia a Cl. Auctore vocantur, p. 168. quae soliditatem et cohaesionem partium, humores et inprimis sanguinem constituentium, augendo fluiditatem humorum minuunt. Alia, quae globulos sanguinis integros inuiscant, et cohaesionem in aggregatione augent, sicque sanguinem spissum reddunt, *inspissantia* nominantur, alia autem, quae ipsos sanguinis globulos penetrant, eorumque partes constituentes arctius connectunt, sicque densitatem sanguinis et, fluidiores partes figendo, totius insimul massae, in aggregatione constitutae, cohaesionem augent, *condensantium* nomen habent. Ad priorem classem plurima medicamenta reuocantur, quae in capite de emollientibus pertractata sunt, e. g. radix scorzonerae, radix althaeae, decocta seminum cerealium aliaque plura. Ad condensantia autem omnia medicamenta, quae respectu fibrae solidae vim adstringentem et roborantem edunt, pertinere, inter cuncta tamen corticem Peruuianum et martialia cum fructu vsurpari posse, Noster autumat.

Attenuantia remedia in *diluentia* et *resoluentia* di- p. 175. viduntur: illa sunt, quae integros humorum globulos, mixtione statim non turbata, a se inuicem separant, partesque suas fluidiores interponendo, fluiditatem augent. Vnam vero in natura tantum reperiri substantiam, diluente vi praeditam, sique aqua pura excipiatur, aliam nullam esse, Noster asserit. Resoluentia eas vocat substantias, quae non solum cohaesionem fluidorum in aggregatione, sed etiam

cohaesionem partium, globulos fluidorum constituentium, minuunt vel tollunt. Amplissimam hic deprehendimus tractationem, ita quidem, vt duplex omnium resoluentium constituatur classis. Alia enim Nostro sunt *resoluentia, quae refrigerant*, alia, *quae calefaciunt.* Licet autem haec diuisio primo intuitu omnibus arridere non videatur, tamen, si data explicatio ponderetur, Cl. Auctorem a vero non aberrasse, putamus. Refrigerantia vocat, quae densitatem humorum minuunt, partesque eorum inflammabiles adeo disiungunt, vt ob copiosas partes non inflammabiles interpositas omni momento impediantur, quo minus, vi vnita, in solida agere queant, eaque ad reactionem viuidiorem disponant. Inter haec complura salia media, nonnullasque alias substantias salinas, v. c. mercurium dulcem, cremorem tartari cet. nec non herbas et radices quasdam lactescentes, v. c. lactucam, radicem bardanae, herbam et radicem saponariae cet. immo antimonium et nonnulla eiusdem praeparata eminere, Noster autumat, ideoque indolem eorum, nec non vires et vsum explicat. Ex his notamus, nitrum flammans, quod ex alcali volatili, cum acido nitri ad saturationem vsque commixto, per euaporationem et crystallisationem paratur, quodque hactenus in medicina clinica vix locum inuenit, a Nostro, vt sal commendari, quod reliquis salibus nitrosis profundius penetret, inque resoluendo coagulo inflammatorio, in vasculis minutissimis haerente, maiorem effectum edat. De vsu mercurii sublimati corrosiui, qui hodie ad morbos venereos adeo solemnis est, monet, bene perpendendum esse, remedium hoc gluten solidorum naturale etiam aggredi, attenuare, densitatem humorum fere tollere, acres humores acriores reddere, et glutinosam lymphae nutrientis naturam mutare. Hinc, si acrimonia quadam humores peccent,

cent, nocere, immo, ſi tenuitas humorum adſit et nutritio deficiat, vſum eiuſdem periculoſiſſimum habendum, nec, niſi viſcidum adſit, exhibendum eſſe, innuit.

Reſoluentia, quae calefaciunt, aut ad minimum calorem non minuunt, tales ſunt ſubſtantiae, quae quidem denſitatem humorum minuunt, et humores fluidiores reddunt, ſed vel partes aquoſas ſubducunt, vel inflammabiles augent et acriores reddunt, ideoque efficiunt, vt partes inflammabiles non quidem arctius vnitae, ſed in aggregatione auctae maiori in copia in ſolida agant, atque haec ipſa, cum ob copioſiores partes inflammabiles magis irritabilia euadant, ad reactionem viuidiorem diſponant. Ad hanc igitur claſſem Noſter refert multas herbas et radices amaras, radices alias acres et aromaticas, fel taurinum, lignum guaiacum et lignum ſaſſafras, tincturas antimonii alcalinas, ſaponem venetum, fuliginem, balſama naturalia, et gummi reſinas, tandem flores ſalis ammoniaci martiales. p. 199.

Sub *immutantis* remedii nomine ea Cl. Auctor intelligit, quae in acrimonias humorum agunt, easque ita mutant, vt vel minus efficaces euadant, vel plane deſtruantur, priſtinamque indolem exuant; haecque remedia in *inuoluentia* et *corrigentia* diuidit. *Inuoluentia* ſunt, quae ſolidas corporis partes adeo obducunt, humorumque partes acres ita obuelant, vt irritabilitas imminuatur, et ſenſiles partes eo diſponantur, vt dolor minus percipi queat. Pertinent ad haec remedia gelatinoſa, mucilaginea, gummoſa, olea vnguinoſa cet. *Corrigentia* ſunt, quae acrimoniam humoribus inhaerentem aut admixtam inuertunt, nouamque indolem, a priore diuerſam, inducunt. Triplex tantum eorum diſcrimen agnoſcit Noſter, et corrigentia cuncta in 1) antiputrida; 2) antacida, et 3) ea, quae ſalſam acrimoniam corri- p. 239.

 gunt,

gunt, diuidit. Cum autem putredo in motu substantiae connectentis intestino et inde dependente salis alcalescentis vel purioris vel impurioris oleosi euolutione consistat, atque ad hanc rem bilis prae reliquis humoribus ad alcalescentem et putridam indolem inclinans multum quoque conferat, ad antiputrida etiam remedia sic dicta antibiliosa et antalcalescentia referuntur, licet omnia remedia, quae in putrido corporis statu vsurpantur, bili, acri factae, opponi nunquam possint. Inter alia, quae ad obtemperandum acidum morbosum, idemque corrigendum hic commendantur, laudatum inprimis deprehendimus sal tartari. Melius istud semper operari, nec corpus adeo vehementer afficere, si parua portio e. g. scrupulus vnus cum libra vna aquae commisceatur, haecque aqua alcalescens intra bihorium sensim ingeratur, Noster asserit. Sique per aliquot dies remedium hoc continuetur, in morbis viscidis, vbi acidum sit, et concretiones a simili caussa ortae fuerint, multa praestare, inprimis, si versus vesperam amara aut saponacea simul in vsum vocentur, perhibet. In prudentis tamen medici manu hoc remedium versari debere, monet.

p. 261. Medicamenta, quae ad corrigendam acrimoniam salsam adhibentur, tantam efficaciam, vt acida et alcalina in corrigendis acrimoniis putridis, alcalescentibus et acidis ostendunt, non habere, Noster ostendit. Vix enim indolem acrimoniae salsae ita inuerti putat, vt noua substantia salina, ab acido, alcalino et medio sale diuersa producatur. Haec tamen dicta remedia praestare asserit, vt acrimonia salsa minus efficax euadat et ita obtundatur, vt vires corporis ad eam expellendam eo magis idoneae fiant, quo parcius eaedem ab ista acrimonia defatigentur. In obtundenda hac acrimonia dulcia inprimis eminere, eaque inuoluendo agere, aliaque inuol-

inuoluentia remedia tanta efficacia non pollere, Noſter autumat. Cum praeterea ſalſa corporis humani acrimonia ad alcaleſcentem naturam facile vergat, dulcium autem ſubſtantia ſalina ad acidam naturam inclinet, inſignem eorum immutandi vim et efficaciam, quae inuoluentibus deſit, vlterius eluceſcere, ſibi perſuadet, et quaerit: an v. c. radices dauci et liquiritiae ob enarratas rationes prae aliis ad vlcera carcinomatica valeant?

De medicamentis, quae in neruos agunt, p. 264.
ideoque *neruina* vocantur, notat, ea quidem in fibram quoque muſcularem et ſanguinem aliosque humores agere, eorum tamen efficaciam in hos et fibram muſcularem minorem, quam in neruos eſſe. Cum etiam ſubtiles illae, a neruis receptae partes, vna eademque indole donatae non ſint, ideoque diverſas omnino in fluido nerueo excitent mutationes, varias Noſter et quatuor quidem conſtituit claſſes. Sic medicamenta, quae motum fluidi neruei intendunt, ipſumque fluidum nerueum augent, ſed non in omni ſtatu vires refocillatas relinquunt, a Cl. Auctore *excitantia* vocantur. Ad haec referuntur aromata varia in ſubſtantia exhibita, eorundem infuſa, multae aquae deſtillatae odoratae, complures ſpiritus abſtractitii odorati, plurima olea deſtillata aetherea, nonnullae eſſentiae ſpirituoſae, alcalia volatilia quaecunque, camphora.

Alia, quae ſecretionem fluidi neruei, eiuſdem- p. 279.
que copiam ſubito augent, motum et influxum eius promouent et vires cito reſtaurant, ſtatimque reficiunt, et refocillatas relinquunt, *analeptica* nominantur. Eiuſmodi medicamenta particulas admodum ſubtiles continere, et tales fere, quae reſpectu ſubtilitatis et ipſius indolis adeo cum fluido nerueo maxime conuenire videntur. Praeter vina, acetum vini et acida mineralia dulcificata

aliam nullam agnoſcit ſubſtantiam. Principium enim analepticum in ſubſtantia neruina excitante calefaciente, cum alia refrigerante coniuncta, conſiſtere, hasque ſubſtantias a natura in vino et aceto coniunctas eſſe, Noſter autumat. Si itaque remedium neruinum excitans et calefaciens cum acido vegetabili vel etiam minerali diluto coniungatur, remedia analeptica quam plurima per artem parari poſſe, aſſerit.

p. 288. *Antiſpaſmodica* a Noſtro vocantur, quae odore, caput grauante, ingrato ſe manifeſtant, fluidum nerveum quidem augent, ſed motum eiusdem lentiorem reddunt et auctum compeſcunt. Licet vero multa ſint, quae principium antiſpaſmodicum contineant, praecipue tamen ſuccinum eiusque inprimis praeparata, porro ruta hortenſis, radix valerianae, gummi galbanum, aſa foetida et caſtoreum a Noſtro pertractantur. Ex his tantum notamus, caſtoreum quidem egregium praebere antiſpaſmodicum, ſed pro varia ſpaſmorum cauſſa, varie praeparandum et vel cum aceto vini, vel cum nitro, vel cum liquore cornu cerui ſuccinato exhibendum vel ſolum tantum infuſum aquoſum propinandum eſſe. Eſſentiam vulgarem, cum ſpiritu vini paratam, vix nominatam deprehendimus. Forſan eadem hanc ob cauſſam non commendatur, quod natura ſpiritus vini principio antiſpaſmodico aduerſatur, ideoque menſtruum conueniens pro antiſpaſmodicis largiri nequit.

p. 303. *Sedantia* demum remedia a Noſtro vocantur, quae in ſenſorio communi talem mutationem producunt, vt dolor ſeu cauſſa doloris vel minus vel ad minimum per tempus, nullo plane modo percipiatur. Inter multa, quae a nonnullis laudantur, vnice opium commendat Cl. Auctor. Hoc, opium nimirum, fluidum nerueum primo augere et attenuare,

tum

tum in citiſſimum motum ducere et diſſipare, vaſis autem quibuſcunque nimium diſtentis, humoribusque attenuatis et copioſe ad caput deriuatis, preſſione ſimul oborta, in neruos, partes, fluidi neruei particulis craſſiores, intrudere, ſimulque ſecretionem dicti fluidi, tum ob appulſum partium craſſiorum, tum ob preſſionem imminuere, ideoque ob varias has cauſſas motum et influxum in partes prorſus fere impedire Noſtro videtur. Opium in ſubſtantia vel in puluere exhibere non laudat: nunquam enim doſin opii determinari poſſe, et ad granum vnum, in ſubſtantia propinatum, quietem aeternam interdum produxiſſe, perhibet. Optima exhibendi methodus Noſtro dicitur, ſi duo grana extracti opii in duabus tribusue vnciis aquae cuiuſdam deſtillatae ſoluantur, et medicamentum hoc per vices cochleatim ingeritur. Sic ſaepe parua doſi e. g. cochleare vno vel altero exhibito effectum laudabilem obſeruari, alio tempore plura cochlearia ſenſim ingerenda eſſe, antequam ſperatus effectus ſequatur, aſſerit. Hac autem ratione vſurpatum opium nunquam nocere, nec generoſum et actiuum hoc remedium vnquam metuendum eſſe, autumat. Inter ſic dicta remedia opiata non niſi extractum opii et laudanum liquidum SYDENHAMI vt praecipua commendantur.

Ex appendice de anthelminticis demum notamus, ſub anthelminticorum remediorum nomine omnia medicamenta, quae vermibus et inſectis, in corpore interne et externe reperiundis, aduerſantur, a Noſtro comprehendi, licet anthelmintica vi vocis remedia contra inteſtinorum lumbricos deſignare, non neget. Inter permulta prae reliquis ſemen cinae, ſemen et ſummitates tanaceti, allium, cepa, amara quaecunque, purgantia inprimis draſtica et amara, graueolentia nec non mercurialia commendantur. p. 309.

tur. Haec itaque ſunt praecipua, quae communicare licuit; vnum tantum monemus, deſiderari adhuc nonnulla, e. g. lilium conuallium, ſagu aliaque, quae omnino inter ſelecta medicamenta locum merentur, quae vero, vt certo ſcimus, lubenter non omiſſa, ſed meditanti Noſtro praeter voluntatem ſubrepta eſſe videntur.

V.

Abhandlungen der naturforſchenden Geſellſchaft in Zürch. Dritter Band. Zürch bey Heidegger und Compagnie. 1766. 8. 1 *Alph.* 6 *Bog. nebſt* 3 *Kupfertaf.*

i. e.

Acta ſocietatis naturae indagatorum Tigurinae. Tomus tertius.

Ex hoc volumine actorum ſocietatis phyſicae, quae Tiguri floret, quorum priora volumina alio loco indicauimus, ſequentes potiſſimum diſſertationes ad nos pertinent.

p. 1. *Delineatio laborum ſocietatis phyſicae, ſiue de diſciplinis, quas dicta haec ſocietas tractare inſtituit.* Diſſertatio haec a Cl. IOANNE GESNERO iam d. 18 octobr. 1746 praelecta, breuem delineationem ſcientiarum complectitur, quarum incrementum ſocietas phyſica promouere conſtituit.

p. 23. *Relatio de ſucceſſu inoculationis variolarum in nonnullis vrbibus Heluetiae.* Apparet ex hac collectione nonnullarum epiſtolarum Cl. SULZERI, MIEGII, SCHINZII, RAHNII et SCHERBII, etiam in ea Heluetiae parte, quae germanica lingua vtitur, inoculationem variolarum, ſtudio horum medico-

rum,

rum, vero patriae amore ductorum, inde ab aliquot annis ſaepius inſtitutam fuiſſe, licet his viris clariſſimis in hoc laudabili inſtituto cum multis praeiudiciis dimicandum fuiſſe, ex eorum narratione pateat. *Vidoduri* Cl. SULZERUS anno huius ſeculi ſexageſi- P. 23. mo tertio ſeptemdecim infantibus variolas artificiales optimo cum ſucceſſu inplantauit, ex quibus duo vel tres, qui naturali contagio iam antea infecti erant, horum fonticulorum inſitione excitatorum ope, leviorem morbum experti ſunt. Ex nonaginta duobus vero aliis infantibus, qui naturales variolas eodem anno experiebantur, octodecim interierunt, atque quatuordecim ex variolis aliis grauioribus malis atque incommodis, v. c. ophthalmiis etc. affecti ſunt. *Baſileae* Cl. MIEG iam ab anno 1755 inſitionem in- P. 57. ſtituit, hicque hiſtorias novemdecim puerorum, qui 175. ex inoculatione artificialibus variolis affecti ſunt, communicat. Tibialia e lana confecta, rubro colo- P. 100. re imbuta, quibus pedes puellae cuiuſdam Auctor Cl. induit, quo variolas ad has partes alliceret, exoptatum effectum minime praeſtarunt. Nullae enim ibidem variolae erupuerunt, forte ob perſpirationem per illa excitatam, quae in cute balneorum et pediluuiorum ope relaxata, atque humoribus corporis in vniuerſum praeparatione praegreſſa, quodammodo reſolutis, copioſior fuit. Ex eadem cauſſa Auctor Cl. exanthema illud rubrum, purpurae ſimile (*the raſh* P. 105. Anglorum) deriuat, quod ſaepius in iis, quibus inſitione variolae communicatae ſunt, ſudore praegreſſo ante eruptionem, vel etiam poſt morbum ſuperatum in facie, collo, ſuperioribus partibus pectoris et brachiis apparet, poſt duos autem vel tres dies albeſcit, tandemque cuticulae deſquamationem producit. Pars enim acriorum humorum ad cutim delata in vaſis eius ſtagnat, atque haec exanthemata producit, dum in aliis cutis locis lecti et veſtimentorum tepo-

re

re relaxatis, ſudore et perſpiratione acres particulae
plane excernuntur. Pediluuia quoque emollientia
calore ſuo cutem quidem in pedibus relaxant, pu-
ſtularumque eruptioni fauent, minime vero variolas
ad has partes allicere, faciemque ab iis tutam prae-
p. 128. ſtare valent. *Tiguri* Cl. SCHINZIUS et RAH-
p. 156. NIUS quatuordecim infantibus optimo cum ſucceſſu
variolas communicarunt, quem euentum quoque
p. 161. inſitio *Epiſcopi Cellae* a Cl. viris MELCH. et IAC.
169. CHRIST. SCHERBIIS in variis aegris inſtituta ha-
buit; vt itaque ex omnibus his relationibus appa-
reat, omnes, quibus in hac Heluetiae parte artificia-
les variolae inoculationis ope communicatae ſunt,
ſatis benignas variolas expertos eſſe, et ex ſexaginta
fere pueris ne vnum quidem, durante morbo vario-
loſo, periiſſe.

p. 266. *Diſſertatio de cryſtallo montana* (*Bergkriſtall*). Anonymus huius diſſertationis Auctor egregias obſeruationes de natura et ſitu cryſtalli in loco eius natali, variasque de origine eiuſdem coniecturas proponit. Notum eſt cryſtallum ad lapides ſiliceos vulgo dictos pertinere, lapides ſcilicet, ex quibus non ſolum chalybis ope ignis elici poteſt, ſed qui etiam, ſale alcalino addito, in igne in vitrum mutantur; qui duplex character in vno eodemque lapide reperiundus, verum ordinis huius characterem conſtituit, cum alii quoque lapides in vitrum tranſeant, vel chalybe percuſſi ſcintillas emittant. Componitur autem cryſtallus ex quarzo puro, plus minus pellucido, quod priſma ſexangulare refert. Maiores cryſtalli, quae proprie cryſtallus montana vocantur, in altiſſimis tantum montibus, perpetua niue glacieque tectis, minores vero etiam in minoribus montibus reperiuntur. In vniuerſum autem in iis tantum montibus, quos venoſos (*ganggebirge*) vulgo dicunt, occur-

occurrunt. Licet enim in Heluetia alpes quoque inueniantur inſignis altitudinis, et vere glaciales dicendae, quae ex calcareo lapide vel ſchiſto, lapidibus ſcilicet, qui ſemper in ſtratis horizontalibus (*Floetzen*) diſpoſiti ſunt, conſtant; nullae tamen in iis cryſtalli, niſi ex aliis locis aquarum vi huc delatae reperiri ſolent. Componuntur autem montes, ex quibus in Heluetia cryſtalli effodiuntur, proprie ex eo lapide, quem vulgo *Geisbergerſtein* *) dicunt. Lapis hic granitis ſeu porphyritis rudior ſpecies eſt, e quarzo opaco lactei coloris et micaceis particulis compoſita, quibus argillacea et calcarea terra ſubtilior, vti ex iis, quae inferius dicentur, patet, admixta eſſe videtur. Micaceae particulae vt plurimum nigricantes, ſeu virideſcentes in ſummis vero alpibus coeruleſcentes ſunt. Reperiuntur in montibus, hac ratione compoſitis, venae quarzoſae, quae vt plurimum horizontali directione excurrunt, intusque cauernas quasdam habent, in quibus cryſtalli reperiuntur. Accretae ſcilicet eae ſunt baſi ſua fundo, parietibus et tecto harum cauitatum, atque ex ipſa cauitate, ſi ea a cryſtallorum foſſoribus aperitur, fere ſemper aliqua aquae copia effluit. Ima pars cauernae obtegitur terra albicante argillacea tenerrima, quam *ſamterde* vocant, quae ſedimenti ad inſtar ex aqua, cauitates has quondam replente, praecipitata eſt. Cryſtalli huic fundo accretae opacae quoque ſunt, pellucidae vero eae, quae in parietibus lateralibus ſedent. Laquear ſiue tectum (*firſt*) cauernae, cryſtalla largitur ſatis pellucida, quorum tamen pars haud raro terram aliquam virideſcentem includit, quam muſcos, vel gramen eſſe, vulgo putant; nonnunquam exterius quoque cryſtallum ſatis pellucidum terra hac virideſcente obtegitur. Vocant illam foſſores *grünen Heerd* ſeu *Cryſtallheerd*. Nonnulli vt SULZERUS eam

*) An ſaxum ſimplex quarzoſo-micaceum WALLERII?

eam ſuphureae eſſe indolis autumarunt, micaceae tamen illam eſſe naturae, ſi paullo accuratius examinatur, ſatis apparet. Saepe haec terra in ipſo cauernae cauo, terrae argillaceae albicanti ſuperſtrata reperitur, cryſtallaque ſatis pellucida vtrinque acuminata, nec vllo loco accreta, ſed libera, ſaepius etiam cryſtalli islandici ſiue ſpati pellucidi obiecta duplicantis WALLERII fruſta continet. De generatione vero
p. 288. cryſtallorum Auctor huius diſſertationis optime monet, aquam montium glacialium montes ex quarzo et mica compoſitos penetrare, partesque eorum conſtitutiuas diſſoluere et ſi ad cauernas in venis quarzoſis reperiundas penetrat, ibidem argillaceam primo terram, quae etiam in ſaxo *Geisbergerſtein* dicto, latere videtur deponere: deinde virideſcentem, quae ex micaceis particulis componitur, ſubſidere, atque ex calcarea terra cryſtallum islandicum oriri; tandem vero ex ſilicea terra puriſſima in aqua ſoluta cryſtallos formari: lente vero eas oriri, cryſtalla ex ſtratis compoſita, quae vulgo *Strehlen* ſeu *Kümme* dicuntur, ſatis probant.

p. 303. Inedita epiſtola CONRADI GESNERI, *de methodo examinandi aquas minerales*, quae magis ob Auctoris quondam celeberrimi nomen, quam ob obſervationes in ea contentas, notatu digna eſſe videtur.

p. 358. I. H. RAHN *diſſertatio de aquis Nydelenſibus, vulgo Nydelbad.* Reperitur fons harum aquarum ad vicum *Ruſchlikon*, non longe a littore lacus Tigurini. Adhibentur vero ad balnea vel frigidae vel ignis ope calefactae. Calor earum ſatis temperatus eſt, magnam copiam aëris elaſtici continent, qui difficulter ab aqueis particulis ſeparatur. Leuior eſt aqua huius fontis, aqua pluuiali, odorisque et ſaporis expers, flaueſcentem tamen colorem oſtendit. Ab

acidis et alcalinis aqua haec, ſi magna eius copia inſpiſſatur, non mutatur, ſacchari vero ſaturni ope terra ochracea praecipitatur. Vaſis, in quibus, ſi balneorum loco adhibetur, coqui ſolet, concretum tophaceum adhaeret, quod bituminoſas partes continet. Syrupum violarum, ſed lente, virideſcente colore tingit et ſi mercurii ſublimati ſolutio ei admiſcetur, ruber aliquis puluis ex ea praecipitatur. A gallarum ſolutione nigricat. Ex his experimentis ſatis patet, aquam hanc puram eſſe ſatisque leuem, quae paruam ſalis alcalini copiam contineat, ferreasque particulas bituminis admixti ope in terram ochraceam coalitas. Commendantur balnea ex ea aqua confecta, in pluribus morbis cutaneis, vlceribus et paralyſi. Poſſet tamen etiam interne in variis obſtructionibus et morbis ſpaſmodicis adhiberi, in quibus fortiora adſtringentia ſaepe inſigniter nocent.

CONR. RAHN *diſſertatio de aquis fabarienſibus* p. 363.
ſeu piperinis, ex diſputatione eius inaugurali, Lugduni Batauorum anno huius ſeculi quinquageſimo ſeptimo defenſa, excerpta. Aquae hae, in Comitatu Helvetiae *Sargans* reperiundae, leuiores ſunt aqua pluviali, gradumque caloris humani corporis fere habent, omnisque ſaporis et odoris expertes ſunt. Vis illarum medica inprimis a leuitate, puritate et principio aethereo elaſtico, copioſius iis admixto, pendet, cum quadraginta ſex librae huius aquae inſpiſſatae, duas tantum drachmas terrae praebeant. Diluunt et reſoluunt, ſed ſimul relaxant.

Deſcriptio barometri portatilis, auctore CHRI- p. 383.
STOPHORO JETZLER. Ita fabrefactum eſt hoc barometrum, vt eius ope altitudo montium facilius et accuratius, quam aliis huius generis inſtrumentis

fieri ſolet, determinari poſſit. Additus quoque eſt index altitudinis, quam in variis Heluetiae montibus mercurius, in hoc barometro contentus, oſtendit.

p. 399. M. A. CAPPELER *de noua ſaturatione oculorum cancri, eiuſdemque vſu in variis morbis acutis.* Oculos cancri cum aceto, viribus variorum vegetabilium v. c. ſambuci, corticum citri, ſquillae etc. impraegnato, commiſcuit Auctor Cl., atque remedium hoc in variis morbis exanthematicis et inflammatoriis, optimo cum ſucceſſu dedit. Emetica tamen et venaeſectionem minime quoque neglexit.

IV.

Pan apum, eller Afhandling om de Örter, af hvilka bien hälſt draga deras honung och vax, ingifven til kongl. Vetenſkaps Academien, ſåſom Svar på Deſs Fråga, angående Bi-ſkötſel af JOHAN OTTO HAGSTRÖM, M. D. Provincial Medicus i Oſtergötland. Stockholm, tryckt hos Direct. L. Salvius. 1768. pagg. 38. 8 mai.

h. e.

Pan apum, ſiue commentatio de ſtirpibus, quarum ſelectu apes ad mel ceramque colligendam delectantur, regiae ſcientiarum Academiae, quo ad quaeſtionem ab Eadem de apum cultura motam, reſponderet, oblata. Auctore IOAN. OTTO HAGSTRÖM.

Ad hoc de apum cultura argumentum curatius perſequendum, iam a. 1766, praemio promiſſo, ciues ſuos regia ſcientiarum Academia excitauerat.

Sex

Sex adeo ſunt commentationes, quas ipſa, hac inuitatione, obtinuit, quarum quinque plauſu ſuo dignas reputauit; vnde partiri, vni modo antea deſtinatum praemium, inter plures oportuit. Quoniam vero in quibuſdam momentis nondum ſatisfactum plane deſideriis Academiae fuit: duplam praemii ſummam ſiue 20 numos aureos in finem anni 1772, de hac materie, penitius enucleanda, meritiſſimo ſoluere decreuit. Cl. HAGSTRÖM, praemio pariter condecoratus, licet partem modo quaeſtionis attigerit: omnium tamen maxime neceſſariam, vt quae ad ipſum nutrimentum apum et habitaculum reſpiciat, pertractauit, ſuis obſeruationibus, vtut ob iuncta incommoda Auctori haud parum moleſtis, vnice vbique vſus. Quarum pleraeque non vtilitatis modo, ſed et nouitatis notam habent et ex quibus concluſiones in vſum practicum praeſtantiſſimas format. Nemo igitur nobis vitio vertet, quod exiguae molis libello ampliorem paullo, quam ſolemus, dictionem impendamus.

In quinque autem praecipue momentis attentionem ſuam defixit; diſpiciens, quibusnam ſtirpibus apes maxime delectarentur et a quibus abſtinerent; quinam eſſet pilarum cerae ex qualibet planta color; vtrum ex ſtirpe quadam vnice mel, vel ceram tantummodo, vel vtramque partem colligerent; quamdiu denique plantam quandam in deliciis haberent?

Lente nimis apes lingua ſua mel ex floribus hauriunt, ſed tanto alacrius pedibus ceram colligunt, quae his pilae exiguae inſtar adhaeret. Sunt quaedam ſtirpes, e. gr. linum vſitatiſſimum, marrubium vulgare, vicia cracca, cucumis ſatiua, ex quibus mel vnice expetunt; aliae rurſus, quibus ceram vnice debent, vt plantago media, papauer ſomniferum, ciſtus helianthemum. Pleraeque autem vtrasque P. 4.

 ſup-

p. 5. ſuppetias erogant. Non eadem cerae copia cuili
bet plantae ineſt. Largiorem longe meſſem v. c. in
flore papaueris ſomniferi, quam in flore chaero-
phylli ſylueſtris faciunt. Ex hiſce multisque aliis
exemplis patet, quaenam loca oeconomo ad cerae
prouentum maxime commoda ſunt. Salices huic
ſcopo inprimis idoneas valde Cl. Auctor obſeruauit
Conſumto ab apibus antherarum polline, deſtitut
flores hiſce inſectis, ad inſequentem diem reperiun
tur, vſque dum roris ope noctu pollinis copia pro
venerit.

In migratione ad ſtirpes ſuas ſingulari quaſ
agmina formant, quorum quodlibet ad diuerſam
ſtirpium ſpeciem ſeſe transfert. Nec vi in aliam ſpeciem
cogi poſſunt. Ita v. c. quaedam apes ranunculo acri
aliae autem plantagini mediae, licet vtraque planta
vicinia iungeretur, vnice inhaeſerunt, ex vno in
alium eiusdem ſpeciei florem transuolantes. Ex-
p. 10. ceptio certe rariſſima fuit. Hinc pilae, ex cera con-
globatae, vnico ſemper colore imbutae ſunt. Ex allio
cepa ſcilicet virides, ex geranio rubros, ex corian-
dro ſatiuo violaceos, ex ſpiraea filipendula albos, ex
ciſto helianthemo profunde flauos, ex chelidonio
maiori colore citreo et ex vicia faba plumbeo tin-
ctos, ex crataego oxyacantha pallidos, ex iſatide tin-
ctoria obſcuros, ex pruno ſpinoſa brunos globulos
pararunt, omittimus alia exempla numeroſa, quae
auctor enumerat.

p. 13. Quum vero quaedam ſtirpes non ſingulis annis
eadem frequentia adſint, ratio elucet, cur mel-
lis et cerae prouentus ſaepe tam diuerſus ſit. Inde
eximie monet Cl. Auctor, fidem potius eſſe tribuen-
dam quibusdam arboribus, per complures annos
durantibus. Nec explicato flore, ſtatim aduolant
apes, quamuis quaedam exempla id comprobare
videntur; quum anchuſa officinalis, antirrhinum

linaria

linaria, thymus vulgaris aliaque, moram octo dierum post primam floris explicationem admittant, aliaeque contra stirpes, longe ante destructionem floris, deserantur.

Sollicite Noster tempus, quo apibus singula florum species arrisit, aduersariis suis mandauit. Colligitur ex his, vt exempla afferamus, per viginti octo ad triginta dies et diutius delectatas fuisse trifolio meliloto albo et repente, cichorio intybo, tussilagine farfara etc. per quatuordecim dies sedo telephio, scabiosa aruensi, brassica oleracea, trifolio meliloto luteo; per octo dies pyro malo et communi, ribe vua crispa, pruno cerafo et spinosa, nec non trifolio montano. Quo indice demonstratur, perinde non esse, ad quamnam trifolii speciem accessus pateat, quum tamen sine discrimine trifolium ab auctoribus bene multis praedicetur. Apum ea quoque est ratio, vt societatem non modo suis habitaculis inclusae, sed et libero aëre versantes adament; qua de caussa arbores, vel ambulacra, sepes viuas et plantationes auidius longe, quam stirpes dispersas quaerunt. Notatu dignum est, quod in salicis genere fere toto, vti et in populo tremula, flores masculos in vsum vnice vertant. Quae animaduersio ad dissidia auctorum, de salicum pro apibus vtilitate, dirimenda, facere potest. Serratulam aruensem, spretissimam alias stirpem, apibus Cl. Auctor acceptissimam reperit; et quoniam haec in aruis, piso consitis, copiosa valde est, errorem enatum arbitratur quorumdam, qui pisi culturam in apum vsum impensius commendant.

p. 15.
p. 18.
p. 19.
p. 20.

Pacatum aërem apes requirunt; hinc ad syluas et nemora sese crebrae conferunt. Nec calor eas ad munus suum peragendum excitat, vtpote quum, sub eodem caloris gradu vere longe magis assiduae, quam autumno reperiantur. Sponte igitur promanat,

p. 21.

nat, plantas vernales maius longe commodum autumnalibus afferre. Plures plantae ſunt, quarum mel vel cera, nec vehementiſſima pluuia vitiatur, ſed quas, pluuia ceſſante, mox iterum apes appetunt. Valet hoc de iis praecipue, quae floribus nutantibus et pendulis vt geum riuale, vaccinium vliginoſum, aquilegia vulgaris, inſtruuntur. Prout verticillatae plantae et diadelphae ſua ſtructura contra pluuiae iniuriam ſatis muniuntur.

p. 22.

Hortos, horaeis fructibus deſtinatos, conuenientiſſimos apum culturae Noſter iudicat, a quibus prunum auium, apibus gratiſſimam praecipue non vult excludi. Ambulacra his ſupparia ſunt, ſed ſeligendae ſtudioſe arbores. Acer ideo platanoides, populus tremula et quidem mas, crataegus oxyacantha, lonicera xyloſteum praerogatiuam merentur. Corylus auellana et tuſſilago farfara primae plantae ſunt, ex quibus eſcam ſuam petunt.

p. 25.

p. 26. Etiamſi vero apes intra ſua habitacula munditiei cupidiſſimae ſunt: nihilominus tamen foetentes ſtirpes, prout cynogloſſum officinale, antirrhinum linanariam, ledum paluſtre aliasque eiusdem indolis non ſpernunt. Quin ne latrinarum quidem viciniam repudiant. Mucor vero eryſiphe, ſiue ros ſic dictus melleus, nunquam in deliciis apum fuit, etſi multos Auctor, prout in aliis, contradicentes habeat. Eos flores, quorum nectaria ita conſtructa ſunt, vt ſua lingua ad fundum pertingere nequeant, perforare ſolent apes, quod in linaria, aquilegia et aliis ſaepe oculis vſurpatur.

p. 27.

p. 30. Ex calendario florum Ill. a LINNE ſuccedentes ſibi mutuo ſtirpes, in vſum apum Cl. Auctor determinat et exemplis tuſſilaginis farfarae, echinopis ſphaerocephali et centaureae cyani eruptionem florum in caulibus ſenſim, pro apum indigentia, factam illuſtrat. Attentione quoque dignum exiſtimauit Cl.

Cl. Auctor puluerem, qui vel fronti vel pectori apum ex ſtirpium variarum vſu adhaeſit, eiuſque colorem deſcripſit. Larua vero quaſi obductae apparuerunt, ex lauatera Thuringica reduces.

Mirum illi videtur, quod ex multis ſtirpibus, etſi p. 34. polline copioſo ſcatentibus, myrica gale, alcea roſea, lilio bulbifero aliisque, ceram tamen nullam parent. Ita et aliae, vt tropaeolum maius, lathyrus odoratus, lychnis chalcedonica cet. ab iis repudiantur. Quorum omnium ratio a ſingulari guſtu et peculiari quadam lege, qua apes reguntur, repetenda eſt.

VII.

Noua variolis medendi methodus. Cum ſpecimine obſeruationum miſcellarum, rem medicam illuſtrantium. Auctore IOANNE FRIDERICO CLOSSIO, M.D. Trai. ad Rhen. apud R. de Meyere et Io. a Schoonhoven 1766. 8. pl. 9. ſine praefatione.

Continet hic libellus, qui et germanice editus eſt*) nouam per veſicatoria variolarum medelam, cui dein viginti et nouem medicae ſunt additae obſeruationes, ac denique proponitur ius ſummorum magiſtratuum inſitionem variolarum imperandi, vbi Cl. Auctor ad dubitationes, ab amico quodam cum eo communicatas, reſpondit et has ſoluit quaeſtiones: num ſummi magiſtratus hoc ius habeant? num ſine ciuium iniuria eos cogere liceat? et tandem, num variolae ſine ſummo vitae periculo inuitis inſeri poſſint?

 Suadet

*) JOHANN FRIEDRICH CLOSSENS *neue Heilart der Kinderpocken, nebſt einem Verſuche vermiſchter Beobachtungen zur Erläuterung der Arzneywiſſenſchaft. Aus dem Lateiniſchen überſetzt.* Ulm 1769. 8.

p. 11. Suadet Cl. Auctor veſicatoria mox ab initio eruptionis variolarum, quae ſequentem in modum ab eo praeparantur et adhibentur. Inducit nimirum emplaſtrum meliloti ſeu alius emollientis, aceto ſcillitico ſubactum, ſuper alutam, eamque cantharidibus, recenter in puluerem redactis, largiter conſpergit. Acetum ſcillicitum addit ideo, quod acida omnino veſicatoriam cantharidum augeant virtutem, minime vero vti alii opinantur, eam infringant. Id quod Noſtro aeque abſonum videtur ac veterum tentamina opii corrigendi, additis pipere, zingibere, zedoaria, ſcilla, euphorbio aliisque. Hoc veſicatorium applicat pedibus, idque ſtrictius adligat pedi faſciolis aptis, limbo alutae ſuperiori et inferiori traiectis, et vulnus per totum morbi decurſum apertum ſeruat.

p. 20. Conclaue aegri bene ordinato, victuque eius, vbi animalem prorſus reiicit, praeſcripto, veſicatoriorum commoda expendendo affirmat Cl. Auctor: illa febrem variolarum primum tollere vel inſigniter mitigare, eruptionem exanthematum promouere eorundemque regreſſum impedire, parcius illas prouenire, a facie arcere, oculos ab omni iniuria defendere, nitorem vultus ſincerum integrumque conſeruare, febrem ſecundam vel omnino praecauere, vel mitiſſimam reddere et tandem, quae ſequuntur variolas, praepedire.

p. 21. Cantharidum actionem obſcure huc vsque explicatam eſſe, cum Cl. TISSOTO exiſtimat. Id quod patere Noſtro videtur ex vario earum effectu et plane interdum ſibi contrario, vt dyſuria et iſchuria per eas, externe applicatas, excitata, contra vero diureſis largiſſima ab iis, interne ſumtis, a Noſtro aeque, ac a HUXHAMO obſeruata. Quapropter iis non phyſicam, ſed mechanicam quandam tribuit actionem, quae in humorum diſſolutione et attenuatione

tione cernitur, indeque et vim, febrim mitificantem, declarat. Nimia enim humorum ſpiſſitudo eorumdemque lentor eſt febris varioloſae cauſſa, quibus per cantharides ſublatis, febrim ceſſare ſeu valde imminutam eſſe oportet. Reliqua cantharidum commoda, a Noſtro commemorata, conſpiciuntur praecipue in eo, quod humores, varioloſo vitiati miaſmate, iis externe applicatis et cutem irritantibus, ex corpore eliciantur et a nobilioribus ad minus nobiles partes deriuentur. Quam ob cauſſam morbos, ſuperatis variolis, ſaepe oborientes, eas arcere poſſe autumat, quos reduxit cum Cl. TISSOTO ad has tres ſpecies, nimirum primo ex virium imbecillitate, deinde ex puris relicti metaſtaſi et decubitu, et tertio ex cuiuſdam partis laeſione. Nihilominus tamen omnem medicamentorum vſum poſt variolas vetat, imo eccoprotica vel cathartica, variolis deſquamatis, ipſe exhibuit et pro rei neceſſitate quoque repetiit. Morbo toto varioloſo finito, tandem vulneris, ſuris inflicti, curam gerit illudque, ſi opus eſt, emplaſtris ſaturninis ſeu myrrhae eſſentia, ſine ſale alcalino parata, ſanat.

Iam quaedam, ex obſeruationibus medicis, a p. 78.
Noſtro collectis, addamus. Mulier ſexaginta ſeptem annorum, catamenia, quae decimo ſexto aetatis ſuae anno fluere inceperunt, adhuc experta eſt, nec non aliam cognovit Cl. Auctor, vbi in quinquageſimo nono anno menſes ceſſarunt.

Vidit porro ventriculum, flatu diſtentum, cy- p. 81.
lindri formam habentem, ſine vllo arcuum veſtigio, cuius medium corpus perfecte teres, tenuiſſimum et ita anguſtum fuerat, vt diameter ipſius plus dimidia parte naturali minor eſſet. In alia femina, perpe- p. 83.
tuo vomente, mortua, reperit ventriculum collapſum et valde contractum; quo inciſo, totus eius fundus ſcirrhoſus, craſſisſimus et ita anguſtus, ne

acies cultri anatomici penetrare possit, inueniebatur. Ac miratur Noster, Cl. DE SAUVAGES in nosologia sua methodica hoc morborum, ex mala ventriculi conformatione proficiscentium, genus plane omisisse, cum tamen FORESTUS ad eius rotunditatem et angustiam iamiam respexerit.

p. 88. Fecit porro cuiusdam viri mentionem, qui per mensem quater modo aluum exonerabat, ac quidem singulae hebdomadis die mercurii. Foeces fuerant semper copiosissimae et bene compactae, ceterae vero excretiones non erant multum largiores. De reliquo sanus erat hic vir et se a puero, quantum liceat respicere tempus praeteritum, hac alui pigritia laborasse, Nostro affirmauit.

p. 102. Vidit Cl. Auctor puerum, qui, quoties incalescebat, in singulis dextri lateris partibus a capite vsque ad calcem rubebat, madebat et sudabat, in sinistro autem nec vlla coloris et caloris percipiebatur mutatio.

p. 127. Salicis albae corticem Peruuiani loco variis in morbis, vbi ille laudatur, multo cum fructu adhibuit Cl. Auctor, ac inprimis quidem ad vomitum sedandum, ventriculum roborandum et ad lumbricos depellendos prodesse dicitur. Pari modo eum in puluere exhibuit, vti Peruuianum solent dare medici.

p. 131. Tussi ferinae infantum sulphur antimonii auratum medetur. Dedit hoc nimirum infanti, qui diu ea laborauerat variaque bechica medicamenta nec non alia acceperat et, largo ac foetido sudore excitato, ab ea liberabatur. Adscribit propterea cum aliis sulphuri vim antispasmodicam, tum vero, cum materia quaedam acris, per cutem eliminanda, spasmos excitat ideoque illud in exanthematibus, vel aegre prodeuntibus, vel ad internas partes regredientibus, suadet.

VIII.

VIII.

MAXIMILIANI LOCHER, medici Viennensis in nosocomio ad S. Marcum et in orphanotrophio physici, obseruationes practicae circa inoculationem variolarum in neonatis institutam. Vindobonae, typis Io. Thom. Nobil. de Trattner, 1768. 8. pl. 3.

Cl. LOCHER ratione insitionis variolarum aliquid tentauit, quod nemo ante eum ausus est. Dedit enim infantibus, nouiter natis, per insitionem variolas, cui tentamini felix exitus non aduersatus est. Communicauit initio suum propositum in epistola, opusculo praemissa, cum Cl. STOERCKIO, eiusque hac de re sibi expetiit consilium, quod hic ei in adiecta erudita responsione omni candore exhibuit. Rationes, quas Cl. STOERCKIUS addidit, vt neonatos insitioni, prae adultioribus, subiiciat, ita comparatae sunt, vt omnem mereantur attentionem. Si enim, inquit, vera sunt, quae insitionis patroni in genere pro insitione proferunt, certe ea in nouiter natis inprimis commendanda est. Omnia alia argumenta vilipendenda sunt, si experientia tantum respondet, haec enim sola hac in causa audienda est. Eligantur tantummodo infantes sani, et a meconio rite purgati. Omnes in arte medica experti vno quidem ore huc vsque contenderunt, insitionem non tentandam in infantibus, antequam secundum aetatis annum transigerint. Cl. vero STOERCKIUS aliam hac in re fouet sententiam et insitionem potius in nouiter natis, quam in adultioribus, infantibus esse instituendam, graues ob rationes censet sequentes: a) quod infantibus in primo a natiuitate mense pauciores infirmitates eueniunt, praesertim si meconio debito modo fuerint repurgati: b) quod

b) quod variolae naturales multos occidunt infantes, antequam secundum aetatis annum superauerint, eo citius igitur ab hoc periculo liberandi: c) quod nouiter nati felicius ferunt insitas variolas, quum primo mense plerumque dormiunt, neque a causis externis facile afficiuntur et medicamenta, si opus, licet rarissime, habeant, quum sola natura tum sufficiat, sine difficultate deglutiunt: d) quod forma faciei certius in tenellis conseruatur: e) quod nulla diaetae ratio habenda, quum solum lac maternum illis praebeatur.

Suadet deinde, vt incisio secundum nouam methodum fiat, lanceola, cuius apex pure varioloso tantum madeat, eo in loco, vbi ad brachium fonticuli ponuntur, sola epidermide perscissa; quemadmodum etiam vnam, longiorem tamen, incisionem sufficere arbitratur. Denique auctor ei suasorque est, vt aliquos ex infantibus, qui variolas artificiales feliciter superarunt, post aliquos menses denuo insitioni subiiciat; alios vero in eundem lectum ponat, vbi variolis naturalibus laborantes decumbunt, vt videat, an secunda vice infici queant?

p. 13. Obtento prudenti hoc consilio, Cl. LOCHER statim se ad opus accinxit et sex infantes, quorum aetate maximus octodecim dies, minimus vero quatuor dies habuit, inoculationi subiecit, qui etiam omnes variolis infecti fuere et, durante morbo, vti ex diario adiecto adparet, satis bene se habuerunt, excepto vno, tertio in ordine, qui die post opera-
p. 19. tionem decimo quinto, postquam variolae fere siccatae fuerunt, alui profluuio mortuus est, reliqui vero feliciter euaserunt. Talis fuit exitus primae insitionis. Hac occasione Cl. Auctor aliud periculum fecit. In eodem cubili, quo inoculati detenti fuere, alios quinque infantes neonatos inclusit, vt videret, an inde afficerentur. Post aliquot dies omnes

omnes hi quinque infantes variolis et quidem copioſoribus correpti fuere, longeque magis aegrotarunt, quam illi, qui arte infecti ſunt. Nullus tamen ex iis morbo occubuit. Reiterauit inſitionem p. 21.
in ſex aliis infantibus nouiter natis, iunioribus tamen praecedentibus. In his omnia bene ſucceſſere, nullusque eorum mortuus eſt. Repetiit hanc operationem tertia, quarta, quinta, ſexta, ſeptima et octaua vice, optimo cum ſucceſſu, ita, vt ſex ſeptimanarum ſpatio triginta quatuor infantes inocula-verit, ex quibus duo morti occubuerunt, vnus autem, infans aliquot tantum horarum, nec inſitione nec contagio, licet ſemper cum iis, qui variolis laborabant, in eodem cubili eſſet, affectus eſt. Vbi hoc tantum mirati ſumus, Cl. Auctorem tam tenellos infantes, aliquot modo horarum, elegiſſe, qui in partu praegreſſo multum neceſſario perpeſſi ſunt, inſuperque meconio non ſatis repurgati eſſe potuerunt. Hac annotatiuncula Cl. Auctori minime oneri eſſe volumus; exitus enim probauit, nihil mali infantulo inde eueniſſe. Hic caſus potius nobis occaſionem praebuit notandi, experientiam non ſemper reſpondere noſtris ratiociniis, hinc rationem adaptandam eſſe experientiae, non vice verſa.

In fine Cl. Auctor quaedam conſectaria adne- p. 44.
ctit, quae ex praemiſſis obſeruationibus collegit. Primum adnotat: infantes hos tenellos durante morbo varioloſo vix aegrotaſſe: deinde, omnes habuiſſe variolas diſcretiſſimas plerumque paucas, nullas confluentes; licet tempore variolarum manſerint in cubili, vbi fere ſemper viginti quatuor, vel viginti ſeptem puerperae decubuerunt, vnde aer nequaquam purus eſſe potuit: Tum, nouiter natos minime tantum paſſos eſſe ab inſitione, ac illos, qui adultiores fuere: tunc, quibus ex lactis coagulo ſuperuenerunt tormina et alui fluxus, his lapidibus

can-

cancrorum et ſyrupo cichorii cum rhabarbaro et, pro re nata, etiam ſyrupo diacodii, ſuccurriſſe: poſtea, quibus aluus non quotidie ſoluebatur, his vel enema iniici curaſſe, vel exhibuiſſe ſyrupum purgantem: tandem, quamuis nonnulla vlcera ex inciſione fuerint calloſa et ſatis profunda, tamen omnia intra paruum tempus feliciſſime fuiſſe curata.

Haec ſunt, quae in vtiliſſimo hoc libello notatu digna inuenimus. Expectamus adhuc a Cl. Auctore, vt, ad conſilium, quod ei Cl. STOERCKIUS in epiſtola praemiſſa dedit, periculum cum inoculatis et feliciter e morbo emerſis, faciat, eosque eidem operationi denuo ſubiiciat, vel in lectum ponat, vbi variolis naturalibus laborantes decumbunt, vt certiores fiamus, an ſecunda vice poſſint infici.

IX.

Hiſtoire naturelle générale et particuliere avec la deſcription du cabinet du Roi. Tome quatorzieme. A Paris de l'imprimerie royale. 1766. 4. alph. 2. pl. 6. tabb. aen. 41.

i. e.

Hiſtoria naturae vniuerſalis et particularis vna cum deſcriptione muſei regii. Tomus XIV cet.

In hoc tomo de ſimiis, papionibus et cercopithecis agitur, primoque nomenclatura et characteres horum animalium generales definiuntur. *Singe* ſeu *ſimia* nomen genericum eſt, quod inſigni numero
p. 1. ſpecierum valde diuerſarum imponitur. Simiae ſtricte ſic dictae, nunquam in America reperiuntur, inprimis ecaudatae, eae contra, quae ſub ſimiarum Americanarum nomine veniunt, in nullo alio loco, quam

quam in America occurrunt. At ſimiae nomen proprie illis tantum competit animalibus, quae absque cauda ſunt, quibus facies plana, dentes, manus, digiti et vngues, vt in homine ſunt, quaeque, hominis inſtar, pedibus erecta incedunt. Veteres vnius tantum ſpeciei mentionem faciunt, quae Graecis πιθηκος, Latinis vero *ſimia* vocatur. Veterum *pithecus* homini quidem quoad interiora et exteriora admodum ſimilis eſt, ſed multo minor deprehenditur. Poſthac autem temporibus recentioribus alia ſpecies detecta eſt, quae aeque longa et fortis, vt homo eſt, eundemque ardorem erga feminas humanas, quem erga ſuas femellas, habet et homini perfecte ſimilis eſt, atque ab Indianis *orang-outang*, i. e. homo ſylueſtris vocatur. Duabus his ſpeciebus tertia adnumeratur, quae tam reſpectu hominis quam ſimiae deformis eſt et *gibbon* ſeu *cephus* nominatur. Tribus his ſpeciebus ſimiae nomen vnice competit. Alia familia ſub nomine generico *babouin* ſeu *papionis* indicatur. Hoc animal, a ſimiis diuerſum, cauda eſt abbreuiata, facie elongata, roſtro largo et ſimo, dentibus laniariis, pro ratione corporis maioribus, quam in homine et natibus calloſis conſpicuis notatum. Huius tres numerantur ſpecies: 1) *papio* ſtricte ſic dictus, ab ARISTOTELE *ſimia porcaria* vocatus; 2) *mandrill;* 3) *ouanderou.* Ordine nunc ſequuntur *cercopitheci*, qui tertiam familiam conſtituunt. Hi ſimiis ſeu papionibus ſimiles ſunt, ſed cauda elongata ab iis inprimis ſe diſtinguunt. Nouem eorum ſunt ſpecies: 1) *macaque*, 2) *patas*, 3) *malbrouk*, 4) *mangabey*, 5) *mone*, 6) *callitriche*, 7) *mouſtac*, 8) *talapoin*, 9) *douc*. Tribus his familiis, a ſe inuicem valde diuerſis, duae aliae familiae accenſentur, quae, cum manibus et digitis inſtructa ſint, ſimiae quoque nomen obtinuerunt. A tribus autem prioribus generibus in multis valde differunt, neque in Aſia, neque in Africa,

Africa, ſed in America tantum occurrunt. Haec a Noſtro *ſapajous* et *ſagouins* vocantur, eorumque hiſtoria in volumine decimo quinto traditur. Animalia haec a prioribus maxime diuerſa ſunt, atque ſequentibus inprimis characteribus ab illis diſtinguuntur. In tribus prioribus nimirum generibus nates glabrae et calloſae, deinde buccae ſeu burſae ſub malis deprehenduntur, in quibus alimenta aſſeruare poſſunt: porro ſeptum narium anguſtum, tandemque orificia narium ſubtus aperta, vt in homine, reperiuntur. Cum autem nullus horum characterum in *ſapajous* et *ſagouins* ſit, animalia haec plane a prioribus diuerſa eſſe, colligendum eſt. Ex his itaque apparet, triginta eſſe animalium ſpecies, quibus nomen ſimiae impoſitum eſt: tres nimirum ſimiae, vnaque ſpecies intermedia inter ſimiam et papionem; deinde tres papiones, vnaque ſpecies intermedia inter papionem et cercopithecum; porro nouem cercopitheci, tandemque ſeptem *ſapajous* et ſex *ſagouins*. Reliqua non niſi pro varietatibus harum ſpecierum habenda ſunt.

p. 28. Haec ſunt praecipua, quae ex generali hac conſideratione decerpere licuit: addimus adhuc pauca. Si ſimia anatomice diſquiritur, anatomia fere hominis tradi poteſt. Licet autem ſimia homini ſimilis ſit, brutorum tamen animalium indoli adeo accedit, vt a primo ortus momento ſtatim cognoſci poſſit. Citius multo creſcit, quam infans, matrisque auxilium primis tantum menſibus ei neceſſarium eſt. Educatio eius cum aliorum animalium educatione conuenit. Simia homini magis quoad corpus et membra, quam quoad vſum eorum ſimilis eſt. Omnes ſimiae actiones ab educatione eius, quae mere animalis eſt, pendent; ridiculae eae, abſque vllo fine et diuagantes eſſe videntur. Natura eius viuida eſt, temperamentum calidum, indoles petulans; omnes eiuſdem mores exceſſiui et motibus maniaci potius,

potius, quam actionibus hominis et animalis tranquilli ſimiles ſunt: indocile inſuper animal eſt, ad blandimenta inſenſibile, et caſtigatum tantum obedit, atque carcere quidem contineri, ſed nunquam inter domeſtica animalia ali poteſt. Simia itaque magis quam plurima alia animalia quoad qualitates relatiuas ab homine remota eſt, a quo etiam reſpectu temperamenti maxime differt. Homo enim in omnibus climatibus viuere, genusque ſuum propagare poteſt; ſimia difficulter in regionibus temperatis vitam viuit, et in calidiſſimis tantum regionibus ſe propagat. Itaque ſimia animal tantum eſt ſub larua humana, intellectu autem et omnibus, quae hominem faciunt, orbatum: animal porro eſt, quod reſpectu facultatum relatiuarum pluribus aliis cedit. Indole quoque, temperamento, atque duratione temporis ad educationem, geſtationem et incrementum corporis, neceſſarii ac vitae denique ipſius, paucis, quoad omnes mores resque reales, quae naturam entis cuiusdam conſtituunt, eſſentialiter ab homine differt.

1) *Orang-outangs.* Hoc nomine indico duo p. 43.
animalia inſigniuntur, quorum alterum *pongo*, homo (*troglodytes*) nocturnus LINN. alterum vero *jocko*, ſimia (*ſatyrus*) ecaudata, ferruginea lacertorum pilis reuerſis naſibus tectis LINNAEO vocatur. Eadem haec animalia a quibusdam quoque nomine *barris* et *drill* inſigniuntur. *Barris* idem ſignificat, quod *pongo*, hocque magnus *orang-outang* eſt; *drill* autem idem eſt, quod *jocko;* atque paruus *orang-outang* Noſtro dicitur. Differt *orang-outang* ab homine naſo, minime prominente, fronte nimis breui et mento in baſi non eleuato. Aures eidem ſunt, pro corporis proportione, nimis magnae, oculi ſibi inuicem nimis appropinquantes, ſpatium inter naſum et os nimis magnum; crura, habita pro-

portione, nimis breuia, brachia nimis longa, pollice
nimis parui, palma manus nimis longa nimisqu
densa, pedes magis manibus similes, quam pedes hu
mani. Partes generationis externae in masculo al
homine in eo differunt, quod in praeputio nullun
frenulum sit; partes vero foemineae vt in human
foemina apparent. Interna quoque structura iden
animal ab homine iterum differt. Sunt enim i
illo costae tredecim, vertebrae colli breuiores, ost
peluis angustiora, lumbi planiores, orbitae oculorur
profundiores. Prima vertebra colli nullam apophy
sin spinosam habet; renes rotundiores sunt; vrete
res, vesica vrinaria et vesicula fellea angustiores e
longiores apparent. Reliquae partes omnes ade
cum hominis partibus conueniunt, vt mirum sit, cu
a tam simili conformatione, similique organisation
non aeque similes producantur effectus. E. g. lin
gua et organa loquelae cum humanis conueniunt
neque tamen *orang-outang* loquitur; cerebrum ean
dem formam eandemque proportionem habet, ne
que tamen cogitat. *Estne*, inquit Cl. BUFFON, *ho
argumentum euidentissimum, quod materia sola, lice
perfecte organisata sit, neque cogitationes, neque loque
lam, quae signum earum est, producere possit, nisi pe
principium quoddam superius animata sit?* In nullo
animali, nisi in homine et *orang-outang* nates et su
rae deprehenduntur, manifesto indicio, quod erect
incedere debeant; in nullo etiam, nisi in homine e
orang-outang pectus amplum, scapulae planae e
vertebrae in vtrisque pari modo conformata depre
henduntur. Soli etiam cerebrum, cor pulmones
hepar, lienem, pancreas, ventriculum, intestina simi
modo conformata habent, neque in vllo animali, nis
in iisdem, processus vermiformis intestini coeci re
peritur. Paucis, *orang-outang* homini magis, quan
vlli alii animali quoad partes simile est. Praetere
i

in adiecta nota, anatomia ſimiae, a Cl. TYSON et COWPER inſtituta, traditur, ex qua videre licet, quae ſit inter hominem et *orang-outang* ratione internae fabricae ſimilitudo. Ceterum huic animali nulla ſub malis burſa eſt, nulla cauda, calloſitates in natibus nullae; nates tumidae et carnoſae ſunt; dentes omnes, hominis dentibus ſimiles; facies plana, nuda, fuſca; aures, manus, pedes, pectus, venter pilis carent; caput pilis tectum, qui, vt crines, ad tempora vtrinque deſcendunt; dorſum et lumbi pilis quidem, ſed non copioſis, obſiti; longitudo animalis quinque vel ſex pedes eſt; pedibus erectum incedit. Num foemina menſtruata ſit, Cl. BUFFON affirmare quidem nequit, ſed ex analogia hoc coniiciendum eſſe, putat. Ex deſcriptione anatomica, quam dedit DAUBENTON nihil addimus, cum praecipua a Cl. BUFFON hinc inde notata decerpere licuerit.

2) *Pytheque;* ſimia ſimpliciter dicta RAIO, ſimia ſyluanus LINN. in Aſia, Lybia aliisque Africae provinciis obuia et frequens eſt. Caudam nullam habet; dentes canini, habita proportione, non maiores quam in homine ſunt; facies plana, vngues plani et rotundi, vt in homine. Pedibus erecta incedit; pedem vnum cum dimidio longa eſt; a natura mitis cicurari ſe patitur. Vox eius *chinchin* eſt; hinc ab incolis harum terrarum *chinchin* vocatur. Veteres foemellas menſtruatas dixerunt, et Cl. BUFFON id ex analogia coniicit. p. 84.

3) *Gibbon;* cephus, ſingulare hoc animal in India orientali, Coromandel inprimis, Malacca et inſulis Moluccenſibus occurrit. Cauda ei nulla eſt, nates caluae et aliquantum calloſae; facies plana, fuſca et circulo pilorum gryſeorum circumdata; dentes canini, habita proportione maiores, quam in homine; aures nudae, nigrae et rotundae, pili pro ratione aetatis et ſexus fuſci vel gryſei; brachia inſignem p. 92.

 longi-

longitudinem habent, cum ea longitudinem totius corporis aequet. Haec ſimia pedibus poſterioribus erecta incedit. Duos pedes cum dimidio vel tres longa eſt. Foemina menſtrua patitur. Vertebrae dorſales duodecim totidem coſtae, vertebraeque lumborum ſex numerantur. Os ſacrum ex vertebris ſpuriis tribus conſtat.

p. 109. 4) *Magot;* cynocephalus ARISTOT. Pertinet ad ſimiam (*ſyluanum*) ecaudatam, clunibus tuberoſo-calloſis LINN. aut rectius ad ſimiam (*inuum*) ecaudatam, natibus caluis, capite oblongo eiuſdem auctoris. Haec inter omnes ſimias regionibus temperatis optime aſſueſcit. Captiuum animal ſemper triſte et ſordidum eſt. Motus eius proterui, mores rudes et vultus magis deformis, quam ridiculus, apparent. Carne cruda, caſeo rebusque fermentatis exceptis, eſcam quamcunque ingurgitat. Catenis idem vincire, ſemper opus eſt. Reperitur in Tartaria, Arabia, Aethiopia, Malabaria, Barbaria, Mauritania vſque ad promontorium Capitis bonae ſpei. Caudam nullam habet, licet parua quaedam pars cutis caudae veſtigium praebeat. Burſae ei ſub malis ſunt et ad nates calloſitates prominentes. Dentes canini, habita proportione, multo longiores humanis, facies in roſtrum elongata, cani maiori ſimilis, hirſuta, corpus pilis ex fuſco virideſcentibus et venter ex flauo albicantibus veſtitus apparet. Pedibus poſterioribus erectum, ſaepius tamen quatuor incedit. Tres pedes ſeu tres cum dimidio longum eſt. Foeminae menſtruatae ſunt. Inteſtinum coecum et colon plures burſas formant. Numerus dentium idem eſt, ac in homine, ſed figura diuerſa. Vertebrae dorſales duodecim, et totidem vtrinque coſtae; vertebrae lumborum ſex ſunt. Os ſacrum ex vertebris ſpuriis tribus et coccygis os ex duabus conſtat.

5) *Pa-*

5) *Papion*, ſeu *babouin.* Papio GESNERI. Simia (*ſphinx*) ſemicaudata, ore vibriſſato, vnguibus acuminatis LINN. Animal hoc ferox quidem, neque tamen carniuorum eſt, ſed fructibus inprimis, radicibus et ſeminibus viuit. Forte et agile eſt, et admodum libidinoſum. Burſas ad malas habet et ad nates, quae nudae ſunt et coloris ſanguinei, calloſitates amplas; cauda ſeptem vel octo pollices longa eſt Dentes canini pro corporis ratione longiores et craſſiores, quam in homine; roſtrum valde craſſum et longum; aures nudae, neque marginatae; corpus robuſtum, partes genitales nudae, coloris carnei, pili longi et denſi, coloris ex fuſco rufeſcentis. Saepius quatuor quam duobus pedibus incedit. Erectum animal tres quatuorue pedes longum eſt; dantur autem et maiora adhuc et minora. Foemellae menſtruatae ſunt. Inteſtinum coecum craſſum et breue eſt et figuram conicam habet. Veſicula fellea valde elongata eſt. Vertebrae dorſales tredecim et vtrinque totidem coſtae et vertebrae lumborum ſeptem numerantur. Os ſacrum ex vertebris ſpuriis tribus et cauda ex duodecim conſtat. p. 133.

6) *Mandrill;* ſimia (*maimon*) LINN. a quo auctore falſo ad cercopithecos refertur*). Hoc animal inter ſimias et papiones, excepto *orang-outang*, maximum in prouinciis meridionalibus Africae occurrit. Papione fortius, ſed tranquillius minusque ferox eſt. Sunt ei burſae ſub malis et calloſitates ad nates; cauda duos tresue pollices longa; dentes canini pro ratione corporis craſſiores et longiores, quam in homine; roſtrum valde craſſum et longum; buccae vtrinque rugis longitudinalibus profundis ſulcatae; facies nuda, coloris coeruleſcentis, aures p. 154.

 aeque

*) Optimam huius animalis deſcriptionem dedit Cl. ALSTROEMER in actis Acad. ſuecic. Vol. XXVIII. *Mormon* ab eo vocatur.

aeque ac interiores partes manuum pedumque nudae; pili longi, in corpore ex fuſco rufeſcentes, in pectore et ventre gryſei. Saepius duobus et interdum quatuor pedibus incedit. Erectum quatuor pedes vel quatuor cum dimidio longum eſt. Dantur etiam maiora. Foeminae menſtruatae ſunt. Coecum inteſtinum in ſiniſtro latere ſitum habet, vnde colon dextrorſum excurrit, et ſiniſtrorſum recurrit. Veſicula fellea formam pyri habet. Dentes huius animalis, vt in *magot*, ſunt, exceptis inciſiuis mediis maxillae inferioris, duobus reliquis maioribus. Vertebrae et coſtae, vt in *magot*, comparatae ſunt.

p. 169. 7) *Ouanderou;* ſimia (*ſilenus*) caudata, barbata corpore nigro, barba nigra (an non potius niuea?) prolixa LINN: et *lowando;* ſimia alba ſeu incanis pilis barba nigra promiſſa, elwandum Zeylanenſibus RAII. Simia (*veter*) LINN. Vtrumque animal vna eademque quidem ſpecies, ſed varietas diſtincta et conſtans Noſtro eſſe videtur. Primum enim corpus pilis fuſcis et nigris vna cum crinibus copioſis et albis et barba magna pariter alba, alterum autem corpus albeſcens, cum crinibus nigris et barba nigra, habet. Datur adhuc tertia varietas, quae in toto corpore alba eſt. Animalia haec ad papiones pertinent, et ferocia ſunt, easdemque vires habent; in ſtatu libero valde effrena ſunt, ſyluasque inhabitant. Sunt eis burſae ſub malis et calloſitates ad nates; cauda ſeptem vel octo pollices longa; dentes canini longiores et craſſiores, quam in homine; roſtrum craſſum et elongatum; caput crinibus largis et barba magna veſtitum, corpus longum verſus inferiora gracileſcens. Pedibus ſaepius quatuor, interdum tamen duobus incedunt. Erecta tres pedes ſeu tres cum dimidio longa, foeminaeque menſtruatae ſunt.

8) *Mai-*

8) *Maimon;* ſimia (nemeſtrina) LINN. hoc animal in prouinciis Indiae meridionalis obuium ſpeciem intermediam inter papiones et cercopithecos ſiſtit. Papionibus enim roſtro magno et amplo, atque cauda breui et arcuata; corporis vero forma et moribus lenioribus cercopithecis ſimile eſt. Hoc animal ſub malis burſas habet, ad nates calloſitates, caudam nudam arcuatam, quinque vel ſex pollices longam; dentes pro ratione corporis non maiores quam in homine ſunt; roſtrum praeterea valde amplum, orbitas oculorum prominentes, faciem, aures, manus, pedesque nudos, coloris carnei, corpus pilis ex nigro oliuaciis, et ventrem ex flauo rufeſcentibus veſtitum habet. Mox quatuor mox duobus pedibus incedit. Erectum duos pedes ſeu duos cum dimidio longum eſt. Foeminae menſtruatae ſunt. Inteſtinum coecum longius quam in homine eſt, nullo appendice vermiformi inſtructum. Tot dentes, quot *macaque*, habet, ſed figura diuerſos; duo enim dentes inciſiui medii ampliores ſunt, canini autem valde parui. Vertebrae dorſales, lumbares et coſtae, vt in *macaque*, ſunt. Cauda ex vertebris ſpuriis viginti, ſeu vna et viginti conſtat. p. 176.

9) *Macaque;* ſimia (cynomolgus) caudata, imberbis, naribus bifidis, elatis, clunibus tuberoſis LINN. et *aigrette* (aigula LINN.) Animalia haec in Africa meridionali reperiuntur; numeroſa ſunt, pluresque eorum dantur varietates. Inter omnes cercopithecos *macaque* papionibus ſimillimus eſt; mores tamen eius leniores ſunt. Caeterum animalia tam ſordida et cum aſpectu turpia ſunt, dum geſticulantur, vt abſque horrore et nauſea aſpici nequeant. Gregatim ſaepe ad furandos fructus et legumina incedunt. *Macaque* burſas habet ſub malis natesque calloſas, caudam octodecim vel viginti pollices longam, caput craſſum, roſtrum valde magnum, p. 190.

 faciem

faciem nudam, liuidam et rugoſam, aures villoſas, corpus breue et quadratum, crura breuia et craſſa. Pili partium ſuperiorum ex cinereo virideſcunt, pectus vero et venter ex griſeo flaueſcunt. Supra caput paruam criſtam piloſam habet; pedibus quatuor et interdum duobus incedit. Longitudo corporis vna cum capite octodecim ſeu viginti pollices eſt. Dantur autem et maiora et minora. Quod ad *aigrette* attinet, hoc non niſi varietas prioris eſſe videtur: tertiam partem minor eſt; loco criſtae in vertice capitis aculeus rectus et acutus deprehenditur; frons nigra et cauda longior eſt. Foemellae menſtruatae ſunt. Coecum inteſtinum in *macaque* breue, craſſum et conicum eſt; lingua ampla, craſſa. Dentes numero, forma et ſitu vt in *mandrill* et *papione* ſunt. Oſſa autem, vt in *magot*, ſe habent.

p. 208. 10) *Patas;* eandem regionem inhabitat, quam *Macaque*, eandemque fere magnitudinem habet, corpus tamen magis elongatum, faciesque minus turpis, pilique pulchriores ſunt; color enim eorum adeo rufus eſt, vt animal pictum eſſe videatur. Supra oculos taenia piloſa nigra ab vna aure ad alteram ſe extendit, in aliis autem eadem taenia piloſa alba eſt. Animali huic burſae ſub malis ſunt, natesque calloſae; vertex capitis planus, roſtrum longum, corpus elongatum, crura longa; pili in naſo nigri et ſupra orbitas taenia nigra; dorſum pilis rufis fere rubris, reliquae autem partes pilis ex griſeo flaueſcentibus veſtitae ſunt. Irritatum animal maxillas non mouet, vt reliqui cercopitheci. Plerumque quatuor, et interdum duobus pedibus incedunt. A fine roſtri ad ortum caudae vſque pedem vnum cum dimidio aut duos pedes longi ſunt. Foeminae menſtruatae ſunt. Ventriculus huius animalis paruus et oblongus eſt; coecum inteſtinum breue et conicum; veſicula fellea fere cylindrica; lingua craſſa

inque

inque apice rotunda. Vertebrae dorſales duodecim et vtrinque totidem coſtae ſunt. Cauda ex ſedecim vetebris ſpuriis conſtat.

11) *Malbrouck;* ſimia (*faunus*) LINN. et *bonnet-chinois.* Duo haec animalia varietates tantum eſſe videntur. In Bengala occurrunt. Arbores inhabitant; fructibus et plantis ſucculentis viuunt, ſique eſca haec deficit, inſecta deuorant et interdum ad fluviorum ripas ſe conferunt, piſcesque et cancros capiunt. Hoſtes eorum ſerpentes ſunt. *Malbrouck* burſas ſub malis, natesque calloſas habet. Cauda longitudine corporis cum capite eſt. Palpebrae coloris carnei, facies ex griſeo cinerea, oculi magni, roſtrum amplum et eleuatum, aures magnae et coloris carnei ſunt. In fronte taenia piloſa griſea eſt, ſuperiores vero corporis partes ex flauo fuſcae, reliquae ex griſeo flaueſcentes ſunt. Quatuor pedibus incedit et ab extremitate roſtri ad ortum caudae vſque pedem vnum cum dimidio longum eſt. Quod ad alterum animal, *bonnet-chinois* dictum, attinet, iſtud praecedentis varietas eſſe videtur, a quo differt, pilis in vertice ſub forma galeae planae in circulum diſpoſitis, caudaque pro ratione corporis longiore. Foemellae in vtrisque menſtruatae ſunt. Ventriculus magnus, inteſtinum coecum magnum, breve et figurae conicae obtuſae eſt. Lingua vt in papione. Vertebrae dorſales duodecim et vtrinque totidem coſtae ſunt. Cauda ex vertebris ſpuriis vna et viginti componitur. p. 224.

12) *Mangabey;* ſimia (*aethiops*) caudata imberbis, vertice pilis arrectis lunulaque frontis albis LINN., varietas ſcilicet ſimiae (*cephi*) eiuſdem auctoris. Animal hoc, quod inter lemures et cercopithecos intermedium eſſe videtur et in Madagaſcar occurrit, burſas ſub malis natesque calloſas habet. Cauda longitudine corporis cum capite eſt. Circa p. 244.

 oculos

oculos eminentia quaedam, et palpebrae ſuperiores ad modum albae ſunt. Roſtrum craſſum et longum eſt; ſupercilia ex pilis rigidis aſperiſque conſtant; aures nigrae fereque nudae ſunt. Pili in partibus ſuperioribus fuſci, inque inferioribus gryſei ſunt. Huius ſpeciei varietates dantur; ſiquidem aliae vnicolores ſunt, aliae autem circulum pilorum alborum ſub forma monilis circa collum, et ſub forma barbae circa genas habent. Quatuor pedibus incedunt. Ab extremitate roſtri ad finem caudae vſque pedem fere vnum cum dimidio longa ſunt. Foemellae menſtrua experiuntur. Ventriculus magnus eſt; coecum inteſtinum medio in loco lateris dextri ſitum occupat; lingua ampla et craſſa apparet. Sceleton huius animalis multum cum ſceleto ſimiae *patas à bandeau noir* dictae, conuenit.

p. 258. 13) *Mone;* mona, cercopithecus pilis ex nigro et rufo variegatis veſtitus, pedibus nigris, cauda cinerea BRISSON. Hoc animal inter cercopithecos vulgatiſſimum eſt, et non ſolum in calidiſſimis Africae et Indiae meridionalis regionibus, ſed etiam in Barbaria, Arabia, Perſia aliiſque prouinciis Aſiae occurrit. Veteribus iam notum ſub nomine *cebi* ſeu *cephi* deſcribitur. Viuidum neque ferox eſt; cicuratum tangi ſe patitur, carnemque panem et fructus, immo araneas, formicas et inſecta edit. Burſas ſub malis natesque calloſas habet. Cauda duos pedes longa eſt; caput paruum et rotundum, roſtrum magnum et breue, facies coloris carnei fuſci, (*baſanée*) eſt. Faſciam piloſam coloris gryſei in fronte et aliam nigram ab oculis ad aures, et ab auribus ad brachia vſque excurrentem habet. Barbae gryſeae ſpeciem oſtendit. Color corporis ex rufo et nigro variegatus, ſub ventre albus, inque cruribus et pedibus extrorſum niger eſt. Cauda colorem ex gryſeo fuſcum et ad ortum vtrinque duas maculas

albas

albas habet. Pedibus quatuor incedit. Ab extremitate roſtri ad ortum caudae vſque pedem vnum cum dimidio longum eſt. Foeminae menſtruatae ſunt. Ventriculus rotundus, inteſtinum autem coecum magnum, breue, conicum inque extremitate rotundum eſt. Coſtas veras vtrinque nouem et ſpurias tres habet. Cauda ex vertebris ſpuriis quatuordecim conſtat.

14) *Callitriche;* ſimia (*ſabaea*) caudata, imberbis, flauicans, facie atra, cauda cinerea, natibus caluis LINN. Hoc animal in Mauritania occurrit, burſas ſub malis, natesque calloſas et caudam, corpore vna cum capite ſumto, longiorem habet. Caput paruum eſt, roſtrum elongatum, facies et aures nigrae, loco ſuperciliorum in inferiore parte frontis faſcia piloſa nigra, reperitur. Color in corpore viuide viridis cum flauo aliquantum mixtus, inque pectore et ventre ex albo flaueſcens eſt. Pedibus quatuor incedit. Longitudo corporis totius quindecim pollices eſt. Foemellae menſtruatae ſunt. Lingua longa, ampla et craſſa, apex vero tenuis eſt. p. 272.

15) *Mouſtac;* myſtax. In eadem regione, vbi *macaque* deprehenditur, occurrere, idemque animal eſſe videtur quod a peregrinatoribus *blanc-nez*, (naſus albus) vocatur. Animal hoc burſas ſub malis natesque calloſas et caudam, corpore longiorem, habet. Vnum de viginti ſeu viginti pollices longum eſt. Facies ex nigro coeruleſcit, ſubque naſo et in toto labio ſuperiori, quod in hac parte nudum eſt, magna et ampla macula ſub forma ſudis (*chevron*) apparet; margines tamen labiorum pilis nigris obſiti ſunt. Corpus breue et craſſum eſt. Sub auribus duo magni cirri piloſi, coloris viuide flaui, ſimilesque in capite deprehenduntur. Pili corporis ex cinereo virideſcunt; pectus et venter ex cinereo albeſcunt. Pedibus quatuor incedit, corpusque cum capite p. 283.

vnum

vnum pedem longum eſt. Foeminae menſtruatae ſunt.

p. 287. 16) *Talapouin;* paruum hoc animal in Siamenſi regno, aliiſque prouinciis Aſiae orientalis, nec in America occurrere videtur. Argumentum ex eo deſumitur, quod burſas ſub malis natesque calloſas habet, qui characteres ſimiis, quas *ſagouins* vel *ſapajous* dicunt, non competunt, quippe, quae vnice illa animalia ſiſtunt; quae cum cercopithecis comparari poſſunt. Duos pedes dictum animal altum eſt, pilos admodum nigros cum barba alba habet et egregiam pellem largitur. Inteſtinum coecum craſſum, breue et conicum eſt; veſicula fellea oui oblongati figuram habet. Lingua ampla et craſſa eſt. Vertebrae dorſales duodecim et vtrinque totidem coſtae numerantur. Cauda ex vertebris ſpuriis viginti quinque componitur.

p. 298. 17) *Douc;* cercopithecus cinereus, genis, longis pilis, ex albo flauicantibus obſitis, torque ex caſtaneo purpuraſcente BRISSON. Animal hoc neque ſimia, neque papio, neque cercopithecus eſt, ſed ab omnibus aliquid oſtendit; tranſitum ad *ſapajous* facit, ſed ab iis differt, quod nunquam in America occurrit. Deprehenditur in Cochinchina. Nates calloſas non habet, quae potius vndique pilis obſitae ſunt. Cauda longa quidem eſt, ſed longitudinem corporis, cum capite computati, non habet. Facies rubra et pilis mollibus tecta eſt. Aures nudae eiuſdem coloris ſunt; labia fuſca ſunt, eundemque colorem oculorum orbitae habent. Pili colores admodum viuidos et valde variegatos oſtendunt. Faſciam et monile ex fuſco purpureum fert. In fronte, capite, corpore, brachiis, cruribus cet. albeſcit. Barbam habet ex albo flaueſcentem. Super frontem et partem ſuperiorem brachiorum nigreſcit. Partes ſub corpore ex griſeo cinereae et ex flauo albicantes ſunt.

Cauda

Cauda et inferior pars lumborum alba eſt. Tum quatuor, tum duobus pedibus incedit. Erectum animal tres pedes cum dimidio ſeu quatuor longum eſt. Num foemellae huius ſpeciei menſtruatae ſint, Cl. BUFFON certo affirmare nequit.

Comtemplationibus his animalium expoſitis, p. 311.
vtiles aeque ac periucundas de degeneratione animalium ſubnectit meditationes, ex quibus praecipua tantum momenta paucis communicamus. In hominem terra, quam inhabitat, per alimenta influxum habet; influxus aeris et coeli ſuperficialiter magis agit. Hic mutationem in ſuperficie corporis producit, et colorem cutis inprimis mutat, ille formam interiorem per proprietates ſuas, quae reſpectu proprietatum terrae, nutrimentum largientis, ſemper relatiuae ſunt, mutat. Hae tamen mutationes non ſubito fiunt, ſed ſaecula cum continuato vſu victus vnius eiuſdemque requiruntur, ſi influxus iſte formam ſeu lineamenta, magnitudinem corporis, criniumque indolem mutare, et mutationes quoque in interioribus produci debeant. Hae tamen mutationes, per generationem perpetuatae, characteres generales et conſtantes praebuerunt, quibus varietates et nationes diuerſae, quae genus humanum conſtitunt, cognoſcuntur. In animalibus effectus iſti promtiores et maiores ſunt, cum nutrimentum eorum ſimplex magis magisque conſtans, nec vlla ratione praeparatum fortiorem influxum habeat. Accedit ad hoc, quod animalia nullis veſtimentis ſe induere, neque ab aëre ſe defendere, neque elementum ignis in vſum conuertere ſciant. Quapropter nuda, ſemper actioni aeris et climatis intemperiei expoſita, ſingula zonam ſuam ſuamque regionem quaerere coguntur. Qui itaque mutationes et degenerationes animalium exponere, ſibi proponit, ad climatis

matis conditionem, nutrimenti qualitatem et mala demum, ex captiuitate oriunda, attendere tenetur. Vt in exemplo res clarior fiat, comparetur ouis noſtras cum *moufflon*, (capra ammon LINN.), ex quo, quotquot ſint, oues proueniunt. *Moufflon* animal magnum et leue, cornubus vngulisque craſſis armatum, pilis aſperioribus tectum eſt, nec coeli inclementiam, nec lupi voracitatem metuit. Quanta autem differentia inter hoc et ouem noſtratem! In calidiſſimis Africae et Aſiae regionibus *mouffion* parum admodum degeneratum reperitur; ouium Senegalenſium et Indicarum natura omnium minime mutata cernitur; oues in Barbaria, Aegypto, Arabia, Perſia, Armenia, Calmuccia etc. maximas mutationes paſſae ſunt: in noſtris demum climatibus originariae ouis ſpecies degeneratio adhuc magna eſt. Si quis itaque ouibus vires et formam reſtituere vellet, *moufflon* cum oue noſtra coniungere teneretur; et ſi quis oues bonae carnis bonaeque lanae deſideraret, oues ex Barbaria apportare, opus haberet. Id tamen diſcrimen ſemper obſeruandum eſt, vt ad genus maſculinum et foemininum attendatur. Vires enim corporis eiuſdemque magnitudo a maſculo, bona autem corporis qualitas, ſeu corpulentia et cutis pulchritudo a foemella dependet. Si enim cum ariete noſtro ouis foemina ex Barbaria coniungitur, lana bona, ſique cum oue noſtrate *moufflon* coniungitur, progenies bonae ſtaturae obtinetur. Ad haec autem influxus nutrimenti maxime attendendus eſt, quippe qui maior adhuc eſſe videtur, inque animalia, quae herbis et fructibus veſcuntur, ſenſibiles magis effectus producit. Quae autem carne viuunt animalia, minus variant, cum caro alimentum iam praeparatum inque naturam animalis carniuori iam aſſimilatum ſit; plantae autem, quae prima terrae producta ſunt, omnes eiuſdem proprietates habent,

bent, et qualitates terrestres in animal, quod his vescitur, immediatae propagant. Domesticus status multum ad mutandos colores animalium contulit. Color enim in genere a natura fuluus, seu niger in domesticis animalibus variegatus nunc est, in feris autem magnae illae mutationes, quae in domesticis deprehenduntur, locum non habent. Clima enim et nutrimentum in animalia libera tantum imperium, vt homo, non habet. Cum autem nihilominus varietates in feris deprehendantur, praecipue earum ab alia caussa dependent. Si nimirum masculus foemellae fidelitatem praestat, nec mutabilis aliis se adiungit, pulli semper similes producuntur, pullique similes constantis fidelitatis parentum signum praebent; vbi vero foemellae masculos mutant, et mox hunc, mox illum admittunt, vt in ceruis animaduertitur, numerosa demum deprehenditur varietas. Praeter has mutationes alia adhuc maior in ipsis speciebus est, quae maiorem attentionem meretur, si nimirum species ipsae se inuicem sibi miscent, et animalia diuersa producunt. Exemplo sint muli, ex equa et asino generati. Notandum autem est, has degenerationes non nisi in animalibus vnius eiusdemque generis locum habere, et requiri, vt organa generationis sibi respondeant. Hanc ob causam quidem ex equa et asino nunquam autem ex tauro et equa proles producitur. Equa enim et asinus non adeo differunt, inter taurum autem et equam tam in interioribus, quam exterioribus partibus magnum deprehenditur discrimen. Egregie hic Noster rem exponit, inque mulorum historia multus est; sed pedem figimus, haecque exempli loco adduxisse, sufficiat, quo Lectores Nostri videant, quae sit vtilitas, quae ex eiusmodi considerationibus sit expectanda.

X

Hiſtoire naturelle, générale et particuliere, avec la deſcription du cabinet du Roi. Tome quinzieme. A Paris de l'imprimerie Royale. 1767. 4. alph. 2. pl. 21. tabb. aen. 18.

i. e.

Hiſtoria naturae vniuerſalis et particularis vna cum deſcriptione muſei regii. Tomus XV. cet.

Continuantur in hoc tomo deſcriptiones animalium, quae *quadrumana* vocantur. In praecedenti enim de ſimiis, papionibus et cercopithecis, animalibus in Africa et Aſia obuiis dictum eſt, nunc autem de *ſapajous* et *ſagouins*, animalibus tantum in America occurrentibus, agitur. Pedes eorum, vt in ſimiis, papionibus et cercopithecis conſtructi ſunt; a ſimiis tamen differunt caudis elongatis, a papionibus autem et cercopithecis, burſarum ſub malis defectu et natibus non caluis. Tandem a tribus iſtis generibus in vniuerſum diſtinguuntur *ſapajous* et *ſagouins*, naribus amplis, patulis et ad latus ſitis, ſeptoque craſſiore. *Sapajous* autem in genere caudam muſculoſam habent, prehenſilem, in apice pilis non veſtitam, ſed nudam, qualis in ſue fere eſt. In *ſagouins* contra cauda, habita proportione, longior, quam in *ſapajous*, inſimulque pilis veſtita et recta eſt. *Sapajous* quinque ſunt ſpecies: 1) *Ouarine* ſeu *gouariba*, cuius varietas eſt *alouate;* 2) *coaita*, eiuſque varietas *exquima;* 3) *ſajou* ſeu *ſapajou* proprie ſic dicta, eiuſque varietas *ſajou griſeus;* 4) *ſaï;* et 5) *ſaïmiri.* *Sagouinorum* vero ſex numerantur ſpecies: 1) *Saki;* 2) *tamarin;* 3) *ouiſtiti;* 4) *marikina;* et 5) *mico.*

p. 5. 1) *Ouarine;* ſimia (*belzebul*) caudata, barbata nigra, cauda prehenſili, extremo pedibusque bruneis

LINN.

LINN. *) et *alwate*, ſimia (*ſeniculus*) caudata, barbata, rufa, cauda prehenſili. Haec inter quadrumana Americae animalia maxima ſunt. Arbores inhabitant; fructibus, leguminibus, granis et nonnullis inſectis viuunt. Vox eorum rauca eſt et admodum ingrata. Foemellae vnum ſeu ad ſummum duos pullos pariunt. Animalia haec vt reliqua orificia narium in latere poſita, ſeptum craſſum, nullas burſas ſub malis, neque nates calloſas, ſed pilis obſitas habent. Cauda prehenſilis eſt et valde elongata, pili nigri et longi, inque gula magnum os concauum deprehenditur. Magnitudinem canis venatici habent. Pili ſub collo ſpeciem barbae rotundae faciunt. *Alwate* differt barbae defectu, pilisque ex rubro fuſcis. Foemellas non menſtruatas eſſe, ex analogia Cl. BUFFON coniicit, cum in ſimiis tantum, papionibus et cercopithecis, natibus caluis, foemellae menſtruatae reperiantur.

2) *Coaita;* ſimia (paniſcus) caudata imberbis atra cauda prehenſili palmis tetradactylis LINN. et *exquima;* cercopithecus barbatus Guineenſis MARCGRAV ſ. ſimia (diana) LINNAEI. Animalia haec ſagacia ſunt; gregatim incedunt, ſibique invicem opitulantur. Cauda eis, ceu quinta manus inſeruit, eiuſque ope piſces capere dicuntur. Plerumque vnum ſeu duos pullos pariunt, hoſque ſemper in dorſo circumducunt. Piſcibus, vermibus, inſectis, praecipue autem fructibus viuunt, eoque tempore, quo fructus copioſi et maturi ſunt, pinguescunt, tuncque caro eorum edulis eſſe dicitur. In coaita pedes anteriores quatuor tantum digitis inſtructi, p. 16.

*) Cl. BUFFON ſpeciem hanc *ſimiam paniſcum* LINN. eſſe contendit, ſed ſynonyma a LINNAEO adducta contrarium probant.

ſtructi, pollice carent *). Pili corporis nigri ſunt, facies nuda; aures itidem nudae formam humanarum fere habent. Pedem vnum cum dimidio hoc animal longum eſt. Cauda longior eſt corpore et capite ſimul ſumtis. Pedibus quatuor incedit. *Exquima* praecedentis animalis varietas Noſtro videtur; differt ab eo quoad colores, qui in dorſo nigri et gilui, inque gula et ventre albi ſunt. Praeterea etiam barbam albam habet. Foemellae vtriusque animalis menſtruatae non ſunt. Corpore animalis, *coaita* dicti, aperto plures vermes admodum longos, tredecim pollices longitudine aequantes, et tenues admodum ſuper inteſtinis deprehendit Cl. DAUBENTON. Ventriculus pyri formam habet. Veſicula fellea admodum longa et cylindrica, coecum inteſtinum longum, formaeque litui (*croſſe*) eſt. Dentes numero triginta ſex, vertebrae dorſales quatuordecim et vtrinque totidem coſtae, vertebrae lumborum quatuor fuerunt: os ſacrum ex vertebris ſpuriis duabus, cauda vero ex triginta tribus compoſita fuit.

p. 37. 3) *Sajou;* ſimia (capucina) caudata imberbis fuſca cauda prehenſili hirſuta, pileo artubusque nigris natibus tectis LINN. Hoc animal valde viuidum et agile eſt, et vnum vel duos pullos parit. In his animalibus id ſingulare eſt, quod foemellae ſaepe pro maſculis habentur, ſiquidem clitoris extrorſum eminens, penem refert. Animalia haec nec burſas ſub malis, nec nates calloſas habent; facies et aures coloris carnei ſunt, tenuique lana ſeu plumulis tantum veſtiuntur; ſeptum narium craſſum, et orificia earum ad latera aperta ſunt; oculi coloris ſpadicei ſibi inuicem approximati ſunt. In aliis

*) Pollicem in hac ſpecie minorem tantum eſſe, introrſum a ceteris remotum LINNAEUS aſſerit vid. *Syſt. Nat.* Ed. XII. T. I. Vol. I. p. 37.

aliis horum animalium color pilorum niger et fuſcus, in aliis autem pili circa faciem gryſei inque corpore ex giluo fuſci, in vtrisque tamen manus nigrae et nudae ſunt. Ab extremitate roſtri ad ortum caudae vſque vnum tantum pedem longa ſunt. Pedibus quatuor incedunt. Foeminae menſtruatae non ſunt. Ventriculus magnitudine reliqua viſcera cuncta aequat, et veſicula fellea figuram ouatam habet. Lingua in poſteriore parte valde craſſa, in anteriore autem tenuis apparet. Dentes triginta ſex, vertebrae dorſales quatuordecim, et vtrinque totidem coſtae, vertebrae lumborum quinque numerantur. Os ſacrum ex vertebris ſpuriis tribus et cauda ex viginti duabus componitur.

4) *Saï;* animal hoc mite, docile et timidum eſt, p. 51. et ad minas vel minimas vocem lamentabilem edit. Hinc etiam a nonnullis *pleureur* vocatur. Duos tantum pullos edit. Granis fructibusque ſylueſtribus viuit. Arbores inhabitat, raroque deſcendit. Characteribus diſtinctiuis cum reliquis *ſapajous* conuenit; praeterea facies rotunda et plana, aures fere nudae apparent. Color in partibus ſuperioribus corporis ex fuſco nigreſcens, in inferioribus autem ex giluo ſtramineus ſeu ſordide albus eſt. Pedem vnum ſeu pollices quatuordecim longum eſt. Cauda corpore et capite longior eſt. Pedibus quatuor incedit. Foeminae non menſtruatae ſunt. Dantur nonnulla, quae in pectore ſub collo et circa aures et genas albeſcunt, faciemque pilis magis deſtitutam habent. Veſicula fellea admodum longa et irregularis linguaque ampla eſt. Dentes minores, quam in *ſajou* ſunt; vertebrae dorſales et coſtae, vt in praecedenti animali ſe habent; vertebrae lumborum ſex numerantur; os ſacrum ex vertebris ſpuriis quatuor et cauda ex viginti ſex conſtat.

p. 67. 5) *Saïmiri;* ſimia (ſciurea) caudata imberbis, occipite prominente, vnguibus quatuor plantarum ſubulatis, natibus tectis LINN. *ſapajou-jaune* BRISSONII. Animal hoc ob motus ingenioſos, formam paruam, colorem ſplendentem pellis, magnitudinem, qua cum ſciuro conuenit, et vigorem oculorum, faciem paruam et rotundam, reliquis *ſapajous* ſemper praefertur. Praeter characteres, *ſapajous* communes, frontem fere nullam, colorem flauum ſplendentem, eminentias carnoſas circa oculos, naſumque ad radicem eleuatum, et ad orificia depreſſum habet. Os paruum, facies plana et nuda, aures pilis obſitae et aliquantum acuminatae ſunt. Cauda non adeo muſculoſa corpore longior eſt: ipſum animal vix decem vel vndecim pollices longum deprehenditur. Pedibus poſterioribus facile inſidet, ſed quatuor plerumque incedit. Foemellae non menſtruatae ſunt. Hoc animal medium inter *ſapajous* et *ſagoins* tenet. Ventriculus rotundus, linguaque ampla et craſſa eſt. Dentes triginta ſex, vertebrae dorſales quatuordecim et vtrinque totidem coſtae, vertebrae lumborum autem tres numerantur. Os ſacrum ex vertebris ſpuriis tribus, cauda vero ex triginta componitur.

p. 88. 6) *Saki;* ſimia (pithecia) caudata imberbis, vellere nigro, apice albo, cauda nigra longiſſima LINN. *Singe renard* BRISS. Maximum inter *ſagoins* eſt. Praeter characteres his animalibus communes faciem coloris ſpadicei, lana ſeu pilis mollibus, breuibus et albicantibus veſtitam habet. Pili partium ſuperiorum corporis ex fuſco nigri, in ventre autem partibuſque inferioribus ex albo rufeſcentes, vndique vero longi, et longiores adhuc in cauda ſunt, ita vt in extremitate fere duos pollices longi appareant. Ratione coloris varietates huius animalis ſunt; dantur enim, quorum color ex giluo-rufeſcens eſt. Animal

mal hoc pedibus quatuor incedit, et ab extremitate nafi ad ortum caudae vfque fere pedem vnum cum dimidio longum eft. Foemellae menftruatae non funt.

7) *Tamarin;* fimia (midas) caudata imberbis labio fuperiori fiffo auribus quadratis nudis, vnguibus fubulatis, pedibus croceis LINN. Hoc animal auribus inprimis fe diftinguit. Praeter communes enim *fagoins* characteres aures quadratas, amplas, nudas, coloris obfcuri carnei, faciemque fimilis coloris habet. Oculi coloris fpadicei funt. Labium fuperius fere, vt in lepore, fiffum eft. Caput, corpus et cauda pilis ex fufco nigris, fetarum inftar erectis, mollibus tamen, veftiuntur; manus et pedes pilis breuibus ex flauo aurantiis obfiti, et corpus atque crura bene proportionata funt. Pedibus quatuor incedit. Caput cum corpore feptem vel octo pollices longum eft. Foemellae menftruatae non funt. p. 92.

8) *Ouiftiti;* fimia (iachus) caudata, auribus villofis patulis, cauda hirfutiffima, vnguibus fubulatis, pollicum rotundatis LINN. Praeter characteres, *fagoins* communes, caudam pilis alternatim circuli in modum nigris et albis feu potius fufcis et grifeis denfe annulatam, caput rotundum, fuper frontem pilis nigris tectum habet. Sub fronte fuper nafum macula alba abfque pilis eft. Facies ibidem fere nuda colorem obfcure carneum habet. Ad latera capitis ante aures duo fafciculi pilorum longorum et alborum confpiciuntur. Aures rotundae, planae, tenues et nudae funt. Oculi colorem ex fpadiceo rubentem habent. Corpus pilis mollibus ex grifeo cinereis veftitum eft: in gula autem, pectore et ventre pili ex grifeo diluto cum flauo mixtum colorem habent. Pedibus quatuor incedit, et a fine nafi ad ortum caudae vfque vix pedem dimidium longum eft. Foeminae menftruatae non funt. p. 96.

Dentes triginta duo, vertebrae dorſales tredecim, et vtrinque totidem coſtae, vertebrae autem lumborum ſex numerantur; os ſacrum ex vertebris ſpuriis tribus et cauda ex viginti ſeptem conſtat.

p. 108. 9) *Marikina;* ſimia (roſalia) caudata imberbis capite piloſo, faciei circumferentia pedibusque rubris, vnguibus ſubulatis LINN. *le petit ſinge-lion* BRISSON. Praeter characteres communes huic animali aures rotundae et nudae ſunt. Pili circa faciem longi colorem rubrum aureum habent. Longi pariter pili ex albo flaueſcentes et ſplendentes in reliquo corpore, inque caudae apice faſciculus notabilis apparet. Pedibus quatuor incedit, et octo vel nouem pollices longum eſt. Foemellae menſtruatae non ſunt. Hoc animal vulgo *ſinge-lion* vocatur: crines enim circa faciem et cauda in apice floccoſa, vt in leone, ſunt.

p. 114. 10) *Pinche;* ſimia (oedipus) caudata imberbis capillo dependente, cauda rubra, vnguibus ſubulatis. LINN. Animal hilare eſt, figura ſingulari. Vox eius lenis cantui paruae auis magis, quam animalis voci ſimilis deprehenditur. Praeter characteres, *ſagoins* communes, facies, gula et aures nigrae, pilis longis albis veſtitae, apparent. Roſtrum amplum, facies rotunda, pili corporis ſat longi, ex fuſco gilui ſeu rufi, ad caudam aurantii, in pectore vero, ventre, manibus et pedibus, vbi breuiores, quam in corpore ſunt, albae reperiuntur. Cauda a baſi ad medium colorem ſanguineum, dein ex rufo fuſcum inque apice nigrum habet. Pedibus quatuor incedit. Novem pollices longum eſt.

p. 121. 11) *Mico;* cercopithecus ex cinereo albus argenteus, facie auriculisque rubris ſplendentibus, cauda caſtanei coloris, *le petit ſinge de Para* BRISSON. Elegantiſſimum hoc animal faciem et aures nudas, coloris cinnabarini, roſtrum breue, oculos diſtantes,

aures

aures magnas habet; pili coloris albi argentei ſunt, cauda vero fuſca fereque nigra apparet. Pedibus quatuor incedit et ſeptem vel octo pollices tantum longum eſt. Foemellae non menſtruatae ſunt.

Expoſitionibus his notitiam quorundam anima- p. 128.
lium, quorum in hoc opere mentio facta non eſt, adiunxit Cl. BUFFON, de quibus ſtatim monet, pleraque eorum non pro ſpeciebus diuerſis, ſed pro varietatibus habenda eſſe. Ne autem quidquam deſideretur, ea etiam paucis attingere, placuit.

1) *Ours blanc;* vrſus albus in regionibus ſeptentrionalibus obuius ſpeciem diuerſam non ſiſtit, ſed cum vrſo alpino idem animal eſt. Cum autem piſcibus viuere inque climate frigidiori verſari cogatur, mores eius atque natura aliquam mutationem patiuntur. Hinc ob victum magis oleoſum pinguior fit et ob clima frigidum atque ob id, quod ſaepius aquas intret, pellis eius pilis longioribus et copioſioribus, ſimulque mollioribus et albis veſtitur.

2) *Vache de Tartarie;* bos (grunniens) cornibus p. 136.
teretibus extrorſum curuatis, vellere propendente, cauda vndique iubata LINN. vacca grunniens villoſa, cauda equina GMELIN. Hoc animal a boue, qui *biſon* vocatur, vix differt. Non mugire, ſed grunnire dicitur; verum grunnitus ſignum irritati animalis, nec ſingularem characterem conſtituere Noſtro videtur, ſiquidem vox bouis *tauri*, ſi irritatur, grunnitui potius, quam mugitui ſimilis eſt. Hinc vaccam hanc grunnientem pro varietate tantum, nec pro diuerſa ſpecie cenſendam eſſe, putat.

3) *Tolai;* cuniculus inſigniter caudatus coloris p. 138.
leporini GMELIN. Animalculum hoc, in Tartaria obuium, a cuniculo communi longitudine caudae differt; hinc pro varietate tantum habendum eſt.

p. 139. 4) *Zisel;* mus (citellus) cauda abbreuiata, corpore cinereo (elongato) auriculis nudis LINN. Hoc animal cum criceto quidem aliquo modo conuenit, sed ab eo differt corpore elongato et gracili, auriculis nullis, sed orificiis tantum, sub pilis latitantibus; colorem griseum plus minus cinereum habet. Cum praeterea duo haec animalia nunquam coëant, licet alias quoad caudam, crura, dentes et mores conveniant, illa pro speciebus diuersis habenda esse, coniiciendum est.

p. 142. 5) *Zemni;* animal hoc, cuius RZACZINSKY mentionem facit, in Polonia et Russia reperiundum ad praecedentis animalis genus pertinet, sed maius, fortius et ferocius est. Caput crassum, corpus gracile, aures breues et rotundas, dentesque incisiuos ex maxilla exsertos, coloremue griseum habet. Mores cum citelli et criceti moribus conueniunt.

p. 143. 6) *Pouc,* quod apud EUNDEM auctorem occurrit, in Russia obuium pro eodem animalculo Noster habet, quod SEBAE *mus Norwegicus* vocatur. Ratto domestico maius est.

p. 143. 7 *Perouasca;* vocula haec polonica *mustelam praecinctam* significat. Hoc animalculum marte putorio minus, pilis albicantibus vestitum, pluribusque lineis transuersalibus ex flauo rufescentibus striatum est. Syluas inhabitat. Cuniculos sibi parat. Pellem bonae indolis dat.

p. 144. 8) *Souslik;* animal in Russia obuium muri agresti, quem Cl. BUFFON *campagnol* (*gregarius* LINN.?) vocauit, simile est, a quo autem quoad pellem differt, quippe quae ex griseo gilua est, paucis maculis albis vndique interspersis notata.

p. 145. 9) *Taupe dorée;* talpa aurata; talpa (*asiatica*) ecaudata palmis tridactylis LINN. Species haec in Sibiria obuia, a talpa communi differre videtur. Illi enim cauda nulla, rostrum breue, pili ex rufo et viridi

ridi colore mixti, in pedibus anterioribus digiti tres inque posterioribus quatuor sunt.

10) *Rat d' eau blanc;* mus amphibius LINN. albus, in Canada obuius, cum mure amphibio Europaeo conuenit et non nisi colore albo differt, quippe qui a climate frigido prouenit. p. 146.

11) *Cochon de Guinée;* sus (porcus) dorso postice setoso, cauda longitudine pedum, vmbilico cystifero LINN. nonnullis quidem characteribus a porco vulgari differt, sed a Cl. BUFFON pro vna eademque specie habetur, omneque discrimen ipsi a climate prouenire videtur. Pilos breues rufos, neque setas habet. Caput minus est, aures tamen admodum longae, acuminatae et collo retrorsum impositae. Cauda itidem praelonga terram fere attingit, nullis pilis obsita. p. 146.

12) *Sanglier du Cap Verd;* aper promontorii viridis, ob dentes insigniter ex maxilla superiore prominentes, porro ob orificia narium maxime patula et ob formam maxillae, dentiumque valde diuersam a communi apro quidem differt, sed pro varietate tantum habendus est. p. 148.

13) *Loup de Mexique;* lupus Mexicanus a lupo communi non nisi colore valde variegato differt; hinc pellem egregiam praebet, reliquis praeferendam. p. 149.

14) *Alco;* canis Mexicanus HERNANDEZ, cauda deflexa laeui corpore cinereo fasciis fuscis, maculisque fuluis variegato LINNAEI. Nomine hoc animal iam ante Europaeorum in Americam aduentum notum, Mexicanum et Peruanum insignitur, quod eandem magnitudinem eandemque fere indolem, quam canis familiaris habet. Sub hoc nomine tres intelliguntur species; prima maximum inter canes Americanos sistit; hic *xoloizicuintli* vocatur: tres iste vlnas longus, plane nuda et molli cute maculis p. 151.

 flauis

flauis coeruleisque notata veſtitus eſt. Alter canis pilos albos, nigros et flauos habet, quoad magnitudinem paruis canibus Melienſibus ſimilis eſt, dorſum gibberoſum et collum tam breue habet, vt caput immediate ex ſcapulis prodire videatur, vocatur *michuacanens*. Tertius nomen *techichi* habet, paruis canibus noſtratibus ſimilis eſt, ſed vultum agreſtem et triſtem habet.

p. 155. 15) *Tayra* ſeu *galera*; muſtela (barbara) pedibus fiſſis, atra, collo ſubtus macula alba triloba LINN. Animal hoc in Braſilia occurrit. Pilis fuſcis veſtitum eſt, quorum nonnulli ſatis longi, reliqui autem multo breuiores ſunt.

p. 157. 16) *Philandre de Surinam*. Didelphis (*dorſigera*) LINN. Hoc animal ex eadem regione eſt, quam inhabitant animalia, *ſarigue*, *marmoſe*, *cayopollin* et *phalanger* dicta, ad quae proxime accedit. Pili molles, qui lanae potius ſpeciem ſiſtunt, ex flauo rufeſcunt, ſeu rubri ſunt in corpore, in fronte autem, roſtro, ventre et pedibus ex flauo albeſcunt. Pullos quinque vel ſex parit, qui dorſum matris aſcendunt, caudisque ſuis caudam matris inuoluunt, ſicque a matre circumducuntur.

p. 158. 17) *Akouchi*; hoc animal cum mure *aguti* LINN. comparatum ab eo differt, quod caudam coloremque oliuaceum habet. Speciem itaque ſingularem conſtituere videtur.

p. 159. 18) *Tucan*; animalculum hoc talpae ſimile ab ea differt, quod pilos ex flauo rufos, inque pedibus anterioribus digitos tres, in poſterioribus autem quatuor habet, eiuſque caro edulis eſt, nec vnquam foramen, ex quo exiit, rurſus intrat, ſed nouum ſemper ſibi parat. Reperitur in noua Hiſpania.

p. 160. 19) *Muſaraigne de Breſil*; hoc animal ſorici *araneae* LINN. ſimile, ſed maius eſt, caudam vero breuiorem, duos pollices longam roſtrumque acuminatum

minatum et dentes valde acutos habet. Pili fuſci ſunt, a capite tamen ad caudam vſque tres ſtriae nigrae excurrunt.

20) *Aperea;* animal hoc braſilienſe neque cu- p. 160. niculus neque rattus eſt, licet cum vtrisque partes quasdam communes habere videatur. Pedem vnum longum eſt, et ſeptem pollices in peripheria habet. Color pilorum, vt in lepore, ſubque ventre albus eſt; labium fiſſum, dentes inciſiui magni, circa rictum et ad latera oculorum myſtax, aures, vt in ratto, rotundae, pedes anteriores tres pollices alti, poſteriores paulo longiores, inque anterioribus digiti quatuor et in poſterioribus tres apparent. Cauda nulla eſt. Caput; vt in lepore paulo elongatum et caro, vt in cuniculo, deprehenditur.

21) *Tapeti;* cuniculus *braſileenſis* LINN. Ani- p. 162. mal hoc pro varietate cuniculi vel leporis habendum eſt. Cuniculo quoad figuram, lepori autem quoad magnitudinem et pilos ſimile eſt, praeterquam, quod pili magis fuſci ſint. Aures valde longae, pili in fronte rufi, ſubque gula albicantes inque nonnullis circulus albus circa collum, inque pectore et ventre pili albi apparent. Oculi nigri, myſtax vt in cuniculo, cauda vero nulla eſt. Quoad modum viuendi, foecunditatem et carnem cum lepore conuenit. Campos vel ſyluas, leporum more, inhabitat. Lepus itaque eſſe videtur, ex Europa in Americam translatus, vbi mutationem aliquam paſſus varietatem nunc ſiſtit. Patet itaque ex his, horum animalium hactenus conſideratorum nouem vel decem ſpecies diuerſas, reliqua autem pro varietatibus habenda eſſe; ſique haec reliquis, in toto hoc opere deſcriptis, adnumerantur, numerum omnium quadrupedum, in vniuerſo mundo reperiundorum, ducentas animalium ſpecies non ſuperare.

Deſcri-

Deſcriptionibus his quadruplex index ſubnexus eſt: primo enim nomina animalium, in hoc opere deſcriptorum ordine alphabetico diſpoſita reperiuntur; deinde index auctorum, qui in hoc opere hinc inde allegantur, ſequitur; porro index rerum, a Cl. BUFFON conſideratarum, locupletiſſimus et accurate digeſtus, communicatur; tandem index rerum, a Cl. DAUBENTON deſcriptarum, apponitur.

Itaque felici cum ſucceſſu, quod optauimus, hoc opus ad finem perductum eſt, quod omnibus hiſtoriae naturalis aeſtimatoribus et peritis gratum, acceptumque habetur, tum, quod animalium hiſtoria ita comparata eſt, vt non ſolum ea, quae dicta ſunt, a falſis futilibuſque repurgata hic reperiantur, ſed et plura animalia, nondum deſcripta, hic primum occurrant, aliorumque iam cognitorum deſcriptiones emendatae ſint; tum etiam, quod facili nunc negotio ſyſtema exſtrui poteſt, quod a farragine nominum fictorum liberatum, non ſolum prodeſſe, ſed etiam delectare lectores valet.

XI.

XI.

IOHANN GOTTFRIED GALLESKY, *der Arzneygelahrheit Doktors, Stadt- und Kraisphyſicus des Tilſitſchen Kraiſes, Abhandlung vom Miſerere oder von der Darmgicht, nebſt einigen Bemerkungen von den heilſamen Kräften des Leinöls in dieſer Krankheit. Mietau und Riga, in der Hartknochiſchen Handlung,* 1767. 8. 6 *Bogen.*

i. e.

Tractatus de ileo morbo ſeu paſſione iliaca: additis quibusdam obſeruationibus de ſalutari virtute olei lini in hoc morbo. Auctore IOANNE GODOFREDO GALLESKY.

Quum et ii, qui actiones ſingulorum medicamentorum eorumque vires et effectus curatius attendunt et vlterius confirmant, in medicina practica perfectiori reddenda operam ſuam ponant, omnique laude affici digni exiſtimentur: nobis maxime probari videtur propoſitum Cl. Auctoris, qui cum medicamento indigeno, minori ſumtu et vbique facile parando, oleo nimirum e ſeminibus lini experimenta, in aegris, morbo iliaco laborantibus, inſtituta, publicae luci tradere, vilisque hactenus viſi remedii vſum communem magis reddere ſtuduit. Illi enim, cum multa et varia remedia in aegro, ileo affecto, adhibuiſſet fruſtra, in mentem venit dictum L. B. a SWIETEN *in Commentar. ſuorum Tom. II. p.* 147. *in ſaeviſſimo* nimirum *ileo oleum lini, ad libram potatum, toties ab orci faucibus eripuiſſe homines.* Ac ſtatim cum hoc oleo periculum facere conſtituens, eius aliquot vncias aegro ordinauit, vt ſingulis horis paruas eius doſes aſſumeret. Praeterlapſis aliquot horis, optatus ſequutus eſt effectus, pertinax alui obſtructio ceſſauit

ceſſauit et aeger conualuit. En rationem, qua permotus eſt Auctor, vt plura hac de re caperet pericula, quibus optimo cum euentu inſtitutis, inuenit, et experientia multiplici edoctus confirmat, efficaciſſimum eſſe oleum lini in paſſione iliaca remedium.

Quo autem de vſu huius remedii certius et melius iudicium ferri poſſit, prius, obſeruationes ipſas quam tradit, morbi iliaci ſymptomata, cauſſas, diagnoſin, prognoſin atque ei medendi methodum docte et ſuccincte exponit. Signa eſſentialia huius
p. 9. morbi ſunt alui pertinax obſtructio, dolor abdominis acutus et vehemens ac tandem vomitus continuus, ex quibus eorumque effectibus cauſſa proxima deducitur, quae in obſtructione alui cum tenſione nervorum et nimio ventriculi ſtimulo conſiſtit. Obſervatione certum eſt, in ileo inteſtino non ſolum, etſi inde denominatio morbi orta eſſe videatur, ſed et in craſſis inteſtinis ſedem morbi exiſtere. Colicam ſaturninam metallicolarum ob affinia cum ileo ſymptomata eodem iure ad ileum referri debere, quo ad colicam aſſerit, ileumque morbum eſſe infantibus lactantibus adeo familiarem. Curatio, ſecundum
p. 51. naturam quidem morbi eiuſque cauſſas et ſymptomata vario modo inſtituenda, ſequentibus innititur indicationibus, vt inflammatio inteſtinorum caueatur, vel reſoluatur: aluus obſtructa aperiatur: vomitus compeſcatur et dolores leniantur. His ſingulis indicationibus indicata Auctor affert, adiectis cautelis neceſſariis, ex quibus tamen omnibus venaeſectionem reiteratam, clyſmata plura et copioſa et oleorum expreſſorum vſum praeſtantiora eſſe iudicat. Alii oleum e ſeminibus amygdalarum ob gratum ſaporem laudibus extollunt, cui alii lini oleum praeferunt. Cl. Auctor vires olei lini in ileo experiundus, adductis variis auctoribus, qui vſum eius in morbis diuerſis ſalutarem et congruum conſignarunt,

eo

eo ſequenti modo vſus eſt: ſumſit oleum recens, purum et pellucidum, coloris parum flaueſcentis, ſaporis nec acris, nec nauſeoſi, qualis in vetuſto eſſe ſolet. Huius olei vtplurimum vncias quatuor, aut ſex aegro propinauit et vt omni hora aut bihorio cochlear vnum cum calido potu, maxime cum cereviſia calida ſumeret, praecepit. Semel ei guttas aliquot olei aniſi ob gratiorem ſaporem excitandum addidit, ceterum ſimplex illud adhibuit, remedia alia interna interea intermiſit, neque anodyno ad vomitum ſedandum vſus eſt, ſiquidem, cochlearibus aliquot aſſumtis, vomitus ſponte ceſſarunt, vnde anodyna vis remedii huius conſtat. Vſui olei lini interno adiunxit clyſmata prius emollientia, quibus poſtmodum ſalis vncia dimidia ob ſtimulum addi, eaque iterum iterumque applicari iuſſit. Alui ſecretione ſuccedente, oleum aegro quotidie ad duo vel tria cochlearia tantum ſumendum praecepit. Saepius ad tertium cochleare ſumtum, ſymptomata grauiora ceſſaſſe et rarius ad reſtitutionem ſanitatis plus, quam ſex vel octo vncias olei neceſſarias fuiſſe, refert. Morbo ſuperato, diaetam accuratam et tenuem aegris ordinauit, ad digeſtionem perficiendam elixir viſcerale HOFFMANNI, vel ad alui excretionem reſtituendam eſſentiam rhabarbari cum liquore terrae foliatae tartari paratam per aliquod tempus adhibuit. p. 75.

Sequuntur tandem nouem caſus aegrorum ileo morbo laborantium, in quibus de vſu olei lini ſalutari in hoc morbo certior redditus, illud etiam variis huius morbi cauſſis reſiſtere et mederi poſſe affirmat. Nos, quum ſingulas obſeruationes, huc tradere ſuperfluum exiſtimemus, id monemus, octo aegrotos ſanitati reſtitutos eſſe, nonum vero, cui decimo morbi die et ita nimis ſero remedium laudatum exhibitum eſt, ob gangraenam forſitan iam ſubortam et confirmatam mortuum eſſe. Adductis aliis obſerua- p. 77.

obſeruationibus, de vſu huius olei in haemoptyſi ſalutari, quaeſtio mouetur, anne pari ratione parique commodo in dyſenteria, haemoptyſi aliisque haemorrhagiis eodem vti poſſimus? Quae vero res vlteriori medicorum experientiae diſquirenda commendatur.

XII.

D. AUGUST FRIEDRICH PALLAS *Chirurgie oder Abhandlung von äußerlichen Krankheiten, worinnen vornehmlich auch die neuern Erfindungen in dieſer Wiſſenſchaft, kurz vorgetragen werden. Nebſt einem vollſtändigen Verzeichniß der chirurgiſchen Werkzeuge; wie auch einer Abbildung einiger noch nicht ſehr bekannten Inſtrumente. Zum Gebrauch ſeiner Zuhörer. Berlin bey C. F. Voß* 1764. 8. 1. *Alph.* 1. *Bogen. nebſt* 8 *Kupfertafeln.*

i. e.

AUGUSTINI FRIDERICI PALLAS, Med.D. chirurgia ſeu tractatus de morbis externis, in quo recentiorum inprimis inuenta in hac arte proponuntur. Cum indice pleniſſimo inſtrumentorum chirurgicorum et delineatione variorum inſtrumentorum haud vulgarium. In vſum auditorum.

Cl. PALLAS filius, elegantis diſſertationis *de variis calculos ſecandi methodis* auctor, nunc omnem doctrinam de arte medendi morbis externis, breuiter quidem, ſed tam accurate et perſpicue proponit, vt hic liber omnino vſui eorum, qui chirurgiae alumnos inſtituunt, ſatis accommodatus ſit. Ipſe Cl. Auctor, ad

ad eius ductum, antequam edebatur, per decem annos lectiones chirurgicas habuit, nunc vero, vt lectio eiusdem in arte prouectioribus tanto esset vtilior, plurima eorum, quae recentioribus temporibus in hac arte inuenta sunt, addidit, variasque passim obseruationes et annotationes adiecit. Diuisus vero est hic liber in duas partes, quarum prior de morbis chirurgicis vniuersalibus, v. c. tumoribus, abscessu, vulneribus, fracturis, luxationibus agit, vbi simul operationes chirurgicae, quae in variis corporis partibus institui solent v. c. amputatio, exstirpatio carcinomatis cet. describuntur. In posteriore autem morbi chirurgici singularum partium, operationesque in iis necessariae exponuntur. Ex quibus omnibus speciminis loco sequentia adduxisse sufficiat.

Inflammationes in febribus acutis malignis, ex p. 11. metastasi ortae, si vesicatoria partibus, a loco affecto remotis, adplicantur, nonnunquam resoluuntur, nec in abscessum transeunt; quo tamen in casu vlcera artificialia, vesicatoriorum ope excitata, adsperso cantharidum puluere, per aliquot septimanas aperta seruanda sunt. Vix tamen putamus, vesicatoriorum ad suppurationem auertendam vsum satis idoneum esse, nisi forte materia morbifica nobile aliquod viscus occupauerit. Inter omnia caustica, quibus ab- p. 15. scessus aperiri possunt, *causticum* quod *sutorianum* vocant, reliquis praeferendum est, cum illud, licet magna corrodendi vi praeditum sit, paruum tamen dolorem excitet. Paratur vero illud ex lixiuio cinerum vulgarium et ligni iuniperini, quibus opium additur. Clarissimus ACRELL, qui parotides post fe- p. 27. bres malignas ortas non incidit, sed expectat, donec apertura eorum sponte fiat, a Nostro potissimum ex obseruationibus, a chirurgis Gallis in peste Massiliensi institutis, refellitur. Illi enim illas parotides optime et celerrime sanatas esse obseruarunt, in qui-

bus, magno vulnere incifis, larga fuppuratio excitata
fuerat ope emollientium, quibus cauftica, quae ta-
p. 31. men minime conueniunt, addita erant. Londinenfis
quidam chirurgus Cl. MONROO bubones venereos
ftatim, antequam fuppuratio oriebatur, exftirpauit
quod confilium Cl. PALLAS, fi modo fub ipfa ope-
ratione cautio habeatur, ne vicina vafa maiora lae-
dantur, minime improbat. Minores enim aeger
dolores experitur, fi glandula parua adhuc exftirpa-
tur et ab vlteriore infectione magis tutus praeftatur
In amputationis hiftoria nouum aliquod torcular
p. 58. a Cl. FREEKE inuentum, defcribitur et delineatur *)
quam machinam Cl. PALLAS reliquis omnibus
p. 62. aptiorem effe iudicat. Aliquot horas ante operatio-
nem aegro opiatum praebere, concedit. Poft am-
putationem inprimis in nofocomiis maioribus, in
quibus maior vulneratorum numerus nimis magnam
moleftiam chirurgo creare folet, ita, vt tempus ad
deligationem amputatorum facile illum deficiat, Cl.
Auctor confilium dat hoc, vt lintea carpta folutione
mercurii fublimati in aqua fimplici imbuantur, quo-
niam illud inde commodum fit proditurum, vt deli-
gatio tantum poft tertium quemque diem repetenda
fit, fi modo fuppuratio iam bene inceperit. In fe-
moris amputatione incifionem non, vt plurimi
faciunt, tres vel quatuor pollices fupra genu, fed paullo
p. 71. altius inftituere iubet. Femoris amputationem ex
articulo in viuis impoffibilem effe iudicat, neque am-
putationi manus in articulo carpi, qua Galli non-
p. 99. nunquam vtuntur, fauet. Si cariofum vlcus inter
lamellas offis cylindracei exoritur, nonnunquam in-
ternae lamellae omnes ita inter fe adhuc cohaeren-
tes feparantur, vt integrum cylindrum, intra maio-
rem offis ipfius contentum, efforment, qualem tibiam
p. 112. Cl. Auctor poffidet. In gangliorum curatione inci-
fionem

*) Tab. I. fig. 2.

ſionem plane reiicit, notatque in eiuſmodi tumoribus electricitatem vim ſuam medicam nonnunquam exſerere. Inſtrumentum, quod in hydrope ſacci lacrymalis, eum comprimendo inſeruit, a PLATNERO olim deſcriptum *), emendatum hic delineatur **), in quo globulus mediante cochlea apprimitur. Methodum Cl. FOREST, qua ille in fiſtula lacrymali, per orificium ſacci lacrymalis naſale, iniectionem medicamentorum ſuſcepit, in eo tantum caſu vtilem eſſe oſtendit, in quo vitium in ipſo ſacco lacrymali haeret. Difficillime vero vel plane non hoc ſuccedere, inprimis ſi canalis naſalis obſtructus ſit, fiſtulaeque immiſſionem varia grauiora ſymptomata producere poſſe, aſſerit. Depreſſioni quoque lentis in cataractae curatione magis fauet, quam extractioni, quam multis incommodis ſtipatam eſſe fuſius oſtendit. Compreſſionem ſtaphylomatis, quam varii, imprimis ſub initio morbi, laudant, Noſter reiicit, cum inflammatio inde excitetur. In hydroceles curatione radicali, quo febris et inflammationis vehementia minuatur, inprimis in debilioribus primo die inciſionem tantum vnum pollicem longam facit, ſique vulnus poſt quatuor vel quinque dies conſolidari inceperit, iterum inciſionem pollice vno paullo longiorem facit, illamque poſt aliquot dies producere pergit, donec ſenſim eo modo ad finem tumoris accedat. In teſticulo, hydrocele vaginali affecto, calculum lentis magnitudine, et in alio aegro ſexaginta et tres calculos intra praeputium et glandem inuenit. Calculum quoque ex veſica militis exemit, quae ante decem annos globulo tormenti minoris traiecta fuerat. Magnitudinem oui gallinacei ille habebat, eoque ſerra diuiſo, fragmentum oſſis, intus nuclei inſtar haerens, extrahebatur. Deſcribuntur porro hic in tracta-

p. 141. p. 156. p. 163. p. 217. p. 229. p. 247.

*) Vid. *Diſſert. de fiſt. lacrymali* fig. 3.
**) Tab. II. fig. 4.

tractatione de calculi curatione varii ductores cana-
liculati, acie instructi, nondum inter Nostros sati
cogniti v. c. Cl. HAWKINS (a Nostro olim in disser-
tatione superius laudata p. 32 indicatus) BROM-
FIELD, GRINDAL et YONGE, forcepsque, sca-
pello recondito instructa, cuius Auctor est Cl. COW-
LEY, aliaque, cui etiam scalpellum ad vulneris dila-
tationem adaptari potest a Cl. DE TRY proposit
p. 262. Fistulam ani sponte sanatam Auctor Cl. vidit, sol
compressione vteri grauidi, sine vllo chirurgi auxili
atque in vniuersum, dum fistulae huius curationem
explicat, variorum artificiorum, quae noua es
videntur, mentionem facit.

p. 321. Adiectus est huic libro catalogus instrumento-
rum chirurgicorum, quae Berolini a I. H. TILL
iuniore fabricantur, qui eo maxime se nobis proba-
vit, quod vidimus ad quodlibet instrumentum indi-
cari librum, vnde desumtum est. Tabulae aeneae
huic libro adiectae, non magna arte confectae sun
quae tamen in eiusmodi instrumentorum delineatio-
ne non negligenda est Inter illa sunt machina to
tilis FREEKII, compressorium sacci lacrymalis, va-
rii ductores canaliculati noui, speculum vteri LEV-
RETI tribus brachiis instructum, pessarium aliquo
nouum, tandemque clauus (*tirefond*) in trepanatio-
ne adhibendus, qui sine clauis ope firmari educiqu
potest.

XI

XIII.

Diſſertatio inauguralis medica de plethorae differentiis, praeſide CHRISTIANO GOTTLIEB LUDWIG. Reſp. *Iacobo Mumſſen* habita, Lipſ. 1766. 4. pl. 4½.

Quam varia ſit morborum indoles, nullo melius, quam plethorae exemplo diſcitur, cuius diſcrimina, miſſis tamen iis, quae ad cauſſas, ſymptomata et ſigna pertinent, Cl. LUDWIGIUS hoc libello exponere inſtituit. Ac primum quidem perpendit vniuerſam humorum elaborationem, quae, vbi vaſis rubris robori ipſorum conuenientem ſanguinis moderate denſi, viisque lymphaticis ſeri et lymphae ſolida non nimis diſtendentem copiam elargitur, bonum corporis habitum et euchymiam inducit. Haec ipſa tamen euchymia et humorum copia pro aetatum et temperamentorum diuerſitate varie differre, et, laeſa humorum ad ſolida proportione, in hominibus ſanguineis, obeſis et imbecillibus plethoram producere, oſtenditur. Quo facto plethora definitur per eam humorum in vniuerſo corpore abundantiam, quae ſyſtema vaſorum nimium diſtendit. Additur deinde antiqua plethorae diuiſio in eam ad vaſa, inque eam ad vires; omniumque pathologorum ſtudia laudantur, quae in illa emendanda poſuerunt operam, non praetermiſſis, quae GAUBIUS hac in re praeſtitit. Quum vero in omni plethora vaſa afficiantur, quumque non niſi in vaſis, humores mouentibus et mutantibus, virium natura poſita ſit, conſueta haec plethorae diſtinctio minus probari poſſe declaratur. Quapropter alia et noua prorſus ratione plethoram diſtinxit Cl. Auctor. Fluida ſcilicet ratione ſolidorum vel vere abundant, et *veram* ſeu *abſolutam* plethoram,

ram, et in vaſis rubris quidem *ſanguineam*, in viis lymphaticis vero *obeſam*, inducunt, vel etſi non abundant, vitio tamen vel ſuo vel ſolidorum verae plethorae ſymptomata proferunt et plethoram *ſpuriam* ſiue *apparentem* ſiſtunt. Et vti laxa et debilia ſolida, vel in vniuerſo corpore, vel in quodam tantum viſcere ſanguinis abundantiam *ſpuriam*, vel *vniverſalem*, vel *particularem* faciunt, ita rigida quoque et ſtricta corpora ſenum et ſpaſmo laborantium plethorae *ſenilis* et *ſpaſticae* diſcernendae opportunitatem dedit. Non minus plethoram mentiuntur fluida, inaequali ratione euoluta, quando in orgaſmo humorum, a cauſſis externis internisue excitato, turgent, atque ſic plethoram *incaleſcentem* et *febrilem*, inque mala humorum mixtione, ſeu chronico malo, *cacochymicam* excitant. Tandem cunctae hae plethorae ſpecies paullo plenius et ſigillatim adumbrantur et in quibusnam maxime morbis quaelibet ſe exſerat, indicatur.

XIV.

Diſſertatio inauguralis medica de venaeſectione differentiis plethorae accommodanda praeſide CHRISTIANO GOTTLIEB LUDWIG. Reſp. *Io. Gottfried Iokuſch* habita, Lipſ. 1767. 4. pl. 4½.

Iungimus ob doctrinae nexum priori libello hunc, quo Cl. LUDWIG venaeſectionis adminiſtrationem pro varia plethora vel ſuſcipiendam vel intermittendam eſſe, praecepit. Laudata nimirum prius venaeſectionis diuiſione in prophylacticam et curatoriam, quarum illa, cum diaeta apta coniungenda, cauſſis reſiſtens, venturum morbum praeuertit, haec, diaeta pariter atque medicamentis adiuta, praeſentis morbi

morbi vehementiam frangit, vbi vtraque et quando vel obtineat, vel abeſſe debeat, definit. Et in plethora quidem vera ſanguinea vrgente, cui tollendae ſolius vitae generis mutatio impar eſt, prophylacticam ſuadet, neque tamen iuſto crebrius et praeter neceſſitatem repetendam, cum alias noxiae in morbis debilitati via pandatur. Eadem in obeſis, quos tamen tardius et parum diu iuvat, quum cellularem reſorptionem expediat, conuenire docetur, modo ne limites excedat et optimis humoribus exhauſta corpora, permanente laxitate, in cacochymiam praecipitet. Imbecillium vaſa debilitata, ſanguine tenui turgente diſtenta, per curatoriam ſanguinis miſſionem, diaeta et medicamentis roborantibus adiutam, ideo liberanda eſſe praecipiuntur, quo, recuperato aliquo robore, cruorem iam denſiorem parare queant. In plethora partiali, cuius vel a laxitate, vel a rigiditate partium pendentis nobiliſſima exempla enarrantur, ita verſatur Cl. Auctor vt in plethora vteri curatoriam roborantibus iungat, inque grauidis menſtruatis et fetum minus quietum geſtantibus prophylacticam commendet. Hanc ipſam quoque decubitus ſanguinis ad pulmones, difficile aſthma inducentes, exigere oſtendit, inque haemopticis etiam largiorem cumque apparente aegri detrimento inſtitutam perutilem eſſe exemplo virginis ita ab ipſo ſervatae confirmat. In tuſſi catarrhali pertinaciori, a ſiccitate et rigiditate oriunda prophylacticam haud raro, non aeque curatoriam expoſci monet. In plethora ſenili, congeſtiones ſanguinis ad caput producente, apoplexiam venaeſectione praeuertere iubet; in ſenibus vero haemorrhoidariis, quibus fluxus iſte ceſſat, blande reſoluentia venaeſectioni, dyſcraſiam humorum inducturae, praefert. Quod ſi tamen motus ſanguinis vagi et nimii fiant, curatoria venaeſectione ſanguinei circuli libertas aliqua reſtituenda

 vide:

videtur. In plethora ſpaſtica venaeſectionem ſpaſmum lenire et inflammationem extimeſcendam praecauere euincit. Incaleſcenti plethorae, victu potuque exaeſtuante inductae, venaeſectione mederi reprobat, narratque exemplum viri, qui ex abuſu eiusdem in ebrietate diſcutienda hydropicus tandem periit. Neque in omnis febrilis plethorae motibus compeſcendis venaeſectionem, adeo a multis commendatam, laudat. Sic in febribus intermittentibus eam admittendam non eſſe confirmat, quum materia febrilis non mutata multos et grauiſſimos morbos chronicos inducat. In febribus continuis, ſi quidem ſymptomata tempore cruditatis vrgeant et coctio difficilis praeuideatur, in plethoricis ſanguineis venaeſectionem, coctionis expediendae cauſſa, adhibendam eſſe docet. Si vero circuli ſanguinei libertas nulla reſiſtentia partiali impeditur et bonam coctionem praedicit, ſuperfluum eſt, ſanguinem detrahere. Noxium denique foret, inſtante criſi, venam ſecare, et perturbationibus criticis aditum patefacere. In febribus exanthematicis corpus vere plethoricum ad ſuſtinendam euolutionem diſponere probat, in ipſa tamen eruptione exanthematum, nonniſi perſpiratione male procedente pulſuque iuſto fortiori et ad duritiem accedente, venaeſectionem concedit. In inflammatione quacunque, inprimis vero illa, quae ex vulnere magno et colliſo oritur, prophylactica pariter atque curatoria, atque adeo, ſi opus eſt, repetita placet, dummodo motus reſolutorii, vel per ſe vel per ſuppurationem vtiles non ſupprimantur. In febribus vero putridis inque lentis tantum abeſſe oſtenditur, vt ab hoc auxilio boni quid expectandum ſit, vt potius aegri illo magis debilitentur et praecipitentur. Denique in plethora cacochymica venaeſectio plane disſuadetur.

XV.

XV.

The medical Works of RICHARD MEAD, M. D. Phyſician to his late Majeſty King George II. Fellow of the royal College of phyſicians of London and Edinburgh and of the royal Society. London printed for C. Hitch and L. Hawes, A. Millar cet. 4 mai. 1762. 4. alph. tab. aen. 5.

i. e.

Opera medica RICHARDI MEAD, M. D.

Quo magis conueniunt artis medicae periti in iudicio de praeſtantiſſimis MEADII, celeberrimi quondam inter Anglos medici, ſcriptis; eo dignior nobis viſa eſt opera, quae in colligendis iiſdem denuoque ſplendidiſſime edendis in patria EIUSDEM poſt eius obitum collocata eſt.

Praefixa eſt vero huic collectioni ſcriptorum Cel. MEADII, quae etiam ornata eſt imagine eiuſdem eleganter deſcripta, elogium eius, quod in omnibus fere cum illo conuenit, quod ex Cl. MATY diario Britannico alio tempore lectoribus exhibuimus *). Iuuabit tamen commemoraſſe, quod erectum ſit in honorem eius monumentum in templo cathedrali Weſtmonaſterienſi, qui locus inprimis dicatus eſt ſummorum virorum memoriae, cum inſcriptione eleganti, a Cl. WARDEN latina lingua conſcripta.

Inter ipſa ſcripta Cel. MEADII primum eſt tra- p. 1.
ctatus eius de venenis (*mechanical account of poiſons*) ſecundum editionem an. 1747 publicatam, ad quem quatuor tabulae aeneae pertinent.

Sequitur diſſertatio de imperio ſolis ac lunae in p. 157.
corpora humana et morbis inde oriundis (*of the in-*

*) Vid. Comment. noſtr. Vol. IV. p. 171 ſeq.

fluence of the ſun and the moon upon the human bodies and the diſeaſes thereby produced.)

p. 213. Hunc excipit libellus de peſte (*on the plague*)
p. 299. aliusque de variolis et morbillis (*on the ſmall-pox*
p. 353. *and measles*), cui RHAZES de variolis et morbillis commentarius, quem Cel. MEADIUS olim cum diſſertatione hac edidit, annexus eſt.

p. 393. Inuenimus porro hic recuſam SUTTONII relationem de methodo aërem corruptum ex nauibus extrahendi (*method for extracting the foul air out of ſhips*), quam olim MEADIUS, qui in vniuerſum vtiliſſimum hoc inuentum omni ſtudio, vt alibi retulimus *) promouit, cum Societate regia communicauit. Pertinet ad illud tabula aenea vltima horum operum.

p. 437. Libellus de ſcorbuto (*on the ſcurvy*), egregium opus, quod Cel. Auctor monita et praecepta medica
p. 451. vocauit (*medical precepts and cautions*), tandemque
p. 579. *medica ſacra*, finem maiorum ſcriptorum, in hac collectione contentorum, faciunt.

p. 641. Sequitur *oratio anniuerſaria Harueiana*, latina lingua conſcripta. Deſideratur vero in editione hac *diſſertatio de nummis quibusdam a Smyrnaeis in medicorum honorem percuſſis*, quae cum hac oratione Londini anno huius ſeculi viceſimo quarto prodiit.

p. 651. *Epiſtola* MEADII *ad* IOANNEM FREINDIUM latine ſcripta, quam FREINDIUS *commentario* ſuo *in librum* I et III *epidemicorum* HIPPOCRATIS inſeruit **) et quae a nobis in indice operum MEADII ***) omiſſa eſt. Exponit in ea Noſter rationem, quam in curandis variolis tenebat, atque inprimis purgantium, in febre ſuppuratoria minuenda vel auertenda, vſum confirmat.

Excer-

*) L. c. p. 175 nota **).
**) Vid. I. FREIND *Oper. med.* Edit. Pariſ. l. c. p. 44.
***) Vid. Comment. noſtr. Vol. IV. l. c.

Excerptum epiſtolae Cl. BONOMO ad REDI *de vermibus corporis humani*, quod MEADIUS olim Societati regiae, in Anglicam linguam translatum, obtulit (*). p. 655.

Finem facit *relatio de tribus hydrophobis* (*an account of three caſes of the hydrophobia*), quae etiam in indice noſtro ſcriptorum Meadianorum ſaepius commemorato deficit. Reperimus vero nunc, illam in volumine viceſimo ſexto *tranſactionum philoſophicarum* p. 433 ſeq. primum editam eſſe. p. 658.

Non inuenitur autem in hac collectione ſchedula, qua lichenis cinerei vſum in hydrophobia MEADIUS anno 1735 commendaſſe dicitur et quae nunquam, vti alibi commemorauimus **) in manus noſtras peruenit. Inſerta tamen eſt tota haec commendatio editioni tractatus *de venenis*, quae an. 1747 prodiit, ideoque etiam his operibus inſerta eſt (***). Deſideratur quoque opus, quod, vti ex Cl. MATY elogio adduximus (****) MEADIUS latina lingua conſcribere incepit, in qua *medicinam veterem collectitiam ex auctoribus non medicis* exhibere voluit, quod vero imperfectum reliquit.

XVI.

De argilla ſpecimen. Praeſide IACOBO REINBOLDO SPIELMANN. Reſp. *Ioannes Daniel Metzger*, Argentinenſi. Argentorati 1765. typis I. H. Heitzii. 4. pl. 6.

Tria genera ampliſſimi ordinis terrarum argillacearum tantum hac diſſertatione exhibentur, reliquis

*) Vid. Comment. noſtr. l. c. p. 173.
**) Vid. Comment. noſtr. Vol. IV. l. ſaepius citato.
***) Vid. p. 89. ſeq.
****) Vid. Comment. noſtr. l. c.

quis omnibus, quae de argilla eiuſque partibus
conſtitutiuis moneri poſſunt, in aliud tempus reſer-
p. 1. vatis. *Terras* Cl. Auctor vocat corpora mineralia,
quae, aquae iniectae ſoluuntur et lutum fiunt, atque
putat, in vniuerſum terras, ſtricte ſic dictas, ex ſabu-
lo, cui aliquid aquae accreuerit, ſurrexiſſe, eorumque
duo genera ſumma aſſumi poſſe; terrarum ſcilicet,
quae acidis reſiſtunt et ſolae, calore, qualem noſtrae
fornaces ſubminiſtrant, nunquam in ſubſtantias duras
obeunt, quas *vitreſcentes* dicit, atque terrarum, quae
eo, quem diximus, calore, gradu duritiei vario, in-
durantur, quas *calcarearum* nomine inſignit. Ha-
rum aliae cum acidis efferueſcunt, aliae iis reſiſtunt,
quarum priores *abſorbentes*, poſteriores *gypſa* vocat.
His praemiſſis, definitiones ordinum ſeu generum
p. 4. ſummorum terrarum proponuntur. Ita enim *ar-
gilla* Auctori Cl. eſt terra, quae cum aqua in paſtam
ductilem abit et, ſi cum igne induratur, cohaerens
manet. *Marga* cum aqua paſtam ductilem format,
in aëre dilabitur, igne quidem induratur, ſed friabilis
eſt et in ſquamas diſſilit. *Tripela* eſt marga ſabuli
expers, aſpera. *Ochra*, argilla vel marga laxa, luteo
vel rubro colore inſignita. *Bolus* cum aqua diffici-
lius in paſtam redigitur, igne fornacum per ſe in
vitrum pellucens fundi nequit. *Ollaris* eſt bolus,
qui torno poteſt figurari. *Aſbeſtus* bolus in fibras
longitudinales ordinatus. *Schiſtus* bolus ex laminis
latis exſtructus. *Limus* tandem cum aqua difficilius
in paſtam abit, calore induratur quidem, ſed effor-
mat ſubſtantiam friabilem et igne maiore in vitrum
confluit.

p. 5. Praemiſſis his, tria *argillae* genera proponuntur.
Eorum primum eſt *argilla igne in ſubſtantiam albam,
ſemipellucidam abiens: porcellana* ſ. *argilla Sinenſis*
auctorum. Alterum *argilla igne in ſubſtantiam albam
abiens: argilla fiſtularis, argilla apyra* auctorum.
Huius

Huius ſpecies ſecundum characteres externos, varios cohaeſionis gradus, ſplendorem ſuperficiei, ſabuli admixti praeſentiam et colores diuidit. Tertium tandem genus eſt *argilla*, quae *igne coloratur*, cuius ſpecies ſecundum colorem, quem in igne adquirunt, diſpoſitae ſunt. Additae ſunt *margae* ſpecies ſecundum eandem methodum digeſtae, tandemque *tripelae*. In omnibus vero argillis, margis et tripelis ſynonyma auctorum veterum et recentiorum, multo ſtudio collectae, adduntur, vſusque oeconomici annotantur, ita, vt omnino hiſtoria omnium terrarum, quae ſimili ratione conſcripta, forte ab Auctore Cl. expectari poteſt, inſignem vtilitatem habitura ſit.

p. 14.
p. 32.
p. 40.

XVII.

L'art d'accoucher réduit à ſes principes où l'on expoſe les pratiques les plus ſûres et les plus uſitées dans les différentes eſpeces d'accouchemens. Avec l'hiſtoire ſommaire de l'art d'accoucher; et une lettre ſur la conduite qu'Adam et Eve dûrent tenir, à la naiſſance de leurs premiers enfans. Par I. ASTRUC, Profeſſeur royal de médecine et médecin conſultant du Roi. A Paris chez P. G. Cavelier 1766. 12. pl. 21.

i. e.

Ars obſtetricia ad elementa ſua redacta, in qua methodi diuerſae opem parturientibus ferendi in variis ſpeciebus partus tutiſſimae et vſitatiſſimae exponuntur. Cum hiſtoria breui artis obſtetriciae et epiſtola de ratione, qua

vſi

vſi ſint Adamus et Eua, cum primi eorum infantes naſcerentur. Auctore I. ASTRUC.

Cum Cel. Auctori anno huius ſeculi quadrageſimo ſeptimo a Facultate medica Pariſienſi mandatum eſſet munus, obſtetricibus fundamenta artis obſtetriciae publice explicandi; congeſſit in hunc vſum, quamquam ipſe eam artem nunquam exercuerat, ex ſola optimorum in hoc genere ſcriptorum lectione compendium aliquod, interſertis quibuſdam de ſuo additamentis. Edendi vero huius compendii duas ſe maxime dicit habere cauſſas, quarum prima ineſt in defectu eiuſmodi libelli, gallica lingua conſcripti, in vſum mulierum obſtetricantium, quae in locis a maioribus vrbibus remotioribus viuunt, atque adeo carentium occaſione ſe rectius inſtruendi. Alteram autem cauſſam in eo ponit, quod maius ipſius opus de morbis mulierum ſine eiuſmodi compendio artis obſtetriciae haud perfectum videri poſſet. In conficiendo igitur eo libello, hoc maxime propoſitum ſibi habuit Cl. Auctor, vt breuiter omnia, ſtricto ordine et perſpicue traderet, quod, quantum nos videmus, ſatis feliciter aſſecutus eſt.

Praef. p. 27. Praemiſſa eſt artis obſtetriciae hiſtoria, in qua Cl. Auctor primum oſtendit, ab omni aeuo mulieres inprimis parturientibus opem tuliſſe: deinde initia et incrementa artis obſtetriciae enarrat, tandemque auctores praecipuos, qui de ea ſcripſerunt, recenſet, ex quibus tamen nominat tantum MOSCHIONEM, TROTULAM, EUCHARIUM, RÜEFTIUM, PARAEUM et LOUISAM BOURGEOIS, quae primum in haemorrhagia vteri, nulla ratione compeſcenda, foetus extractionem commendauit, recentiores vero omittit, ex quorum tamen lectione longe maior fructus capi poſſe videtur. In vniuerſum autem et, vti nos quidem arbitramur, ſummo cum iure,

perſuaſum

persuasum sibi habet, artem obstetriciam nostris temporibus parum abesse ab eo perfectionis gradu, ad quem poterat accedere.

Tractatio ipsa in quinque libros diuisa est, in p. 1. quorum primo disputat, de iis, quorum cognitio in hac arte facienda fundamenti loco est. Agit itaque in eo de pelui, vtero, foetu eiusque situ, exploratione grauidarum et parturientium cet. tandemque quae in omni partu obseruanda sunt, explicat.

Secundo libro de partu naturali, in quo foetus p. 63. recte situs est, in vniuersum differit, cuius alteram speciem agripparum partum facit, artificiaque in eo adhibenda exponit. Comparationem deinde inter p. 79. illum et partum naturalem capite praeuio instituit, ostenditque partum, qui pedibus praeuiis fit, plura habere commoda, quibus naturalis caret. Sensim enim in illo orificium vteri per pedes foetus, qui cunei in modum agunt, dilatari, non vno impetu, vt in partu, in quo caput primum procedit, fieri autumat: obliquitatem deinde vteri et peruersum situm foetus nullam fere difficultatem in eo parere: denique obstetricantem in hoc casu, trahendo foetum, parturienti opitulari, quod in naturali partu, qui solis matris viribus absolui debet, minime fieri possit. Quapropter agripparum partum minus dolorificum, breuiorem, faciliorem, nec minus liberum a periculo esse iudicat quam ea species est, quae fit capite praeuio. Difficultas enim, quae ex capite in agripparum partu retento nonnunquam oritur, obstetricantis tantum errore vel in foetu mortuo accidit. Nimiam tamen Cel. ASTRUC huius partus speciei laudem tribuere, nec partum, qui fere nunquam sine artis auxilio absoluitur, naturalem dici posse, facile omnes, qui artem obstetriciam ipsi exercuerunt, consentientes nos habituros esse putamus. In fine huius libri de puer- p. 111. perarum

perarum regimine diſſerit, eaque inprimis, quae circa febrem lacteam et foetum neonatum obſeruanda ſunt, fuſius explicat.

p. 126. Tertio libro de partu praeternaturali (*contre nature*) agitur, cuius duas ſpecies facit, vnam, in qua foetus naturalem quidem ſitum obtinet i. e. capite vel pedibus praeuiis procedit, ſed reliqui corporis ſitus obſtaculum facit: alteram, in qua foetus in vniuerſum peruerſe ſitus eſt.

p. 167. Quarto libro Cel. Auctor de partu laborioſo et difficili, foetu, naturalem ſitum vel peruerſum obtinente, agit, docetque, difficultatem in hac partus ſpecie vel vitio matris oriri, v. c. ex ſitu obliquo vteri, inertia eius, orificii vterini calloſitate, vaginae coalitu, anguſtia peluis, in qua LEURETI forcipem commendat, cet.: vel foetus culpa, qui caput nimis magnum habet, vel hydropicus eſt aut monſtroſus cet.: vel tandem ex placenta, membranis, foe-
p. 207. tum inuoluentibus, et funiculo vmbilicali. Circa haemorrhagiam, quae a placenta oblata ſeu praeuia oritur, in ea adhuc eſt ſententia, eam non orificio accreſcere, ſed ſolutam ad orificium demum delabi. Vltimo huius libri capite de partu laborioſo et difficili ex cauſſis mere accidentalibus (*purements accidentelles*) diſputatur: de abortu ſcilicet, de partu diffi-
p. 243. cili ex foetus morte et mola. Foetum mortuum ſemper arte i. e. verſionis ope extrahendum, atque in vniuerſum hanc partus ſpeciem difficilem eſſe putat. Credit enim vterum, qui a foetus motu non ad actionem ſtimulatur, lentius et debilius ſe circa foetum mortuum, quam circa viuum contrahere: foetum porro viuum, cum caput valentius orificio vterino apprimat, illius dilatationem inſigniter promouere: foetus mortui corpus contra molle ab vtero in globum rotundum comprimi: tandemque vterum, qui foetum mortuum continet, ſemper ali-

quo

quo inflammationis gradu affici, qui contractionem eius impediat. In capite foetus, a trunco separato p. 252. et in vtero retento, Cl. GREGOIRE instrumento aliquo vsus est, quod in foramen magnum ossis occipitis introduxit et quod, vt ex descriptione, hic a Cl. ASTRUC communicata, patet, forte inuentioni capititrahae LEVRETI, quam a lamina versatili, qua in fine instruitur, *tire-tête à bascule* vocat, ansam dedit.

Quinto tandem libro de variis infortuniis, quae p. 269. nonnunquam accidere possunt, Auctor Cl. exponens, de descensu et inuersione vteri, de conuulsionibus, ruptura vteri et dilaceratione perinaei, tandemque de operatione caesarea et de hac fusius quidem, disserit. Ostendit deinde, quae ab obstetricante in partu clandestino; in abortu, quem foemina medicamentis ipsa promouit et circa baptisma foetus obseruanda sunt, additque responsum facultatis theologicae Parisiensis, in quo foetus in vtero adhuc contentos, aqua siphonis ope iniecta baptizandos esse, pronuntiatur. Ad calcem huius operis adiecta est epi- p. 342. stola de ratione, qua vsi sint primi homines, cum primi eorum infantes nascerentur, de qua re nil nisi coniecturas proferri posse, vnusquisque perspiciet.

XVIII.
Noua physico-medica.

Cum *Imperialem Academiam naturae curiosorum* vno propemodum eodemque tempore b. BÜCHNERUM et TREW *), Academiae praesidium habentes, amisisse constet, praesidem Eiusdem aeque ac directorem, nec non Adiunctos, quibus iam Ea consistit, iam indicare volumus.

Praeses.

*) Comment. nostr. Vol. hoc p. 364.

Praeſes.

FERDINANDUS IACOBUS BAIER, Medicinae Doctor, Collegii Norimbergenſis medici Decanus et Phyſicus ſenatus primarius *).

Director.

CHRISTIANUS ANDREAS COTHENIUS, Potentiſſimi Regis Boruſſici Conſiliarius intimus et primarius archiater.

Adiuncti.

IOANNES BAPTISTA MORGAGNI, Medicinae Doctor et Profeſſor Patauinus.

GERHARD ANDREAS MÜLLER, Medicinae Doctor Francofurtenſis.

IOANNES SEBASTIANUS ALBRECHT, Medicinae Doctor et Profeſſor Coburgenſis.

RÜDIGER. FRIDERICUS OVELGÜNN, Medicinae Doctor Fritzlarienſis.

BALTHASAR LUDOVICUS TRALLES, Medicinae Doctor et Conſiliarius aulicus Gothaicus Vratislauiae.

GOTTLIEB HENRICUS KANNEGIESSER, Medicinae Doctor et Profeſſor Kilonienſis.

IOANNES PETRUS EBERHARD, Medicinae Doctor et Profeſſor Halenſis.

HENRICUS FRIDERICUS DELIUS, Medicinae Doctor et Profeſſor Erlangenſis.

Diſquiſitis ab Academia regia ſcientiarum *Burdigalenſi* die 25 maii 1769. elaborationibus quaeſtionis: *qui ſit optimus modus inſtituendi analyſin aquarum mineralium et an ſola analyſis ſufficiat, vt certo virtus earum et proprietates poſſint determinari* **) Academiae potiſſimum ea placuit, quae hoc HIPPOCRATIS inſcripta erat dicto: *neque vero negligentiorem ſc*

*) Comment. noſtr. Vol. hoc p. 551.
**) Comment. noſtr. Vol. XIII. p. 534.

ſe circa aquarum facultates cognoſcendas exhibere conuenit, quemadmodum enim guſtu differunt et pondere et ſtatione, ſic quoque virtute aliae aliis longe praeſtant. Praemium itaque eius Auctori Cl. MARTEAU, medicinae Doctori Rhenenſi et Academiae Ambianenſis ſodali adiudicatum eſt.

Porro *Eadem*, cum Eius exſpectationi non ſatisfecerint elaborationes, anno 1767 iamiam exhibitum problema: *de argillae naturae et remediis eam fertilem reddendi* vſque ad annum 1773 diſtulit, vt eo certiora atque accuratiora hac de re capi poſſent experimenta, et illi, qui optime hanc in rem inquiret, duplicatum conſtituit praemium.

Nec minus repetit illam quaeſtionem: *numne dentur phyſica remedia lichenum et muſcorum, qui arbores infeſtant, delendorum et hoc malum ab arboribus arcendi et quae ſint* *) et quoniam nimis generaliter in miſſis commentariis haec res fuit tractata, ad annum 1771 denuo proponit.

Ac tandem eodem 1771 anno offert Academia ei praemium, qui *ſimpliciorem minusque ſumtuoſam, ac conſtat, methodum ſaccharum coctura optimum reddendi tum qualitate, cum quantitate* exhibet. Cui et quo modo diſputationes ſint mittendae, ſupra iamiam **) cum Lectoribus communicauimus.

Academia ſcientiarum bonarum literarum et artium, quae *Ambiani* floret et die 25 auguſti 1769 conueniebat, ad praemia anni 1770 conſequenda, quae ſunt duae monetae aureae trecentarum librarum Gallicarum, duo haec eruditis viris propoſuit problemata. Quorum vnum ſpectat *relationem morum ad ſanitatem, a quibus nimirum morbis maiorum ii nos liberarunt et quos nouos procrearunt. (L'influence des*

*) Vid. Comment. noſtr. hoc Vol. p. 173.
**) Ibid.

des moeurs sur la santé? de quelles maladies anciennes elles nous ont delivrés? quelles maladies nouvelles elles nous ont données.) Alterum exigit *descriptionem febris miliaris, eius symptomata, periodos, signa diagnostica et prognostica. Estne indoles huius morbi inflammatoria aut putrida? Estne eruptio crisis aut depuratio massae sanguineae aut symptoma factitium? Quaenam est methodus ei medendi? Estne attendenda praeparanda fouendaque eruptio, aut est ei praeueniendum et quanam ratione? Quosnam morbos sequitur febris miliaris et quo modo praecaueri aut curari possint. (La description de la fievre miliaire, ses symptômes, ses periodes, ses signes diagnostics et prognostics? Son levain morbifique est-il inflammatoire ou putride? L'eruption est elle une crise, une depuration de la masse du sang, ou un symptôme factice? Quelle doit être la methode curative? doit-on attendre, preparer, favoriser l'eruption, ou la prévenir et par quels moyens? Quelles sont les maladies, indispositions, que la miliaire laisse après elle et quels sont les moyens de le prevenir ou de les guerir.*

Petit autem Academia ab iis, quibus in hanc rem inquirere placebit, vt obseruationibus practicis accurate factis, nitantur eorum elaborationes, quae alias ab Ea non attendantur. Commentarii autem Cl. BARON, qui Academiae ab epistolis est et Ambiani habitat, die 1 Iulii 1770, impensis solutis sunt tradendi.

Academia scientiarum, artium et literarum elegantiorum *Diuionensis*, ad praemium anni 1771 obtinendum hoc cum eruditis communicauit problema: *determinanda est actio acidorum in olea; porro mechanismus combinationis huius et indoles variorum compositorum saponaceorum, quae inde oriuntur (de determiner l'action des acides sur les huiles, le mechanism*

nisme de leur combinaisson et la nature des différens composés savonneux, qui en résultent).

Rogat autem Academia eos, qui huius rei explicandae nauabunt operam, vt in tribus naturae regnis simplicissima producta, quae hac saponaceo-acida gaudent conditione, indicent, nouas compositiones tentent, earum proprietates generales et characteres speciales explicent et eam modo, quae nititur obseruatione et experientia, tradant theoriam.

Commentarii ad Cl. MARET, medicinae Doctorem et perpetuum Academiae Secretarium, qui habitat Diuioni, in platea St. Jean dicta, vsque ad primum aprilis diem inclusiue 1771, impensis solutis, sunt mittendi, ita, vt superscribant dictum quoddam commentario idque vna cum nomine in schedula obsignata addant. Praemium, quod exspectare licet, a Mr. DU TERRAIL fundatum, est moneta aurea, cuius vni lateri impressum est nomen et insignia b. BOUFFIER, Academiae fundatoris, alteri Academiae symbolum.

Ill. ALBERTUM V. HALLERUM inter sodales collegii medici *Edimburgensis* receptum esse relatum legimus.

IOACHIM FRIDERICUS HENCKEL, collegii medici *Berolinensis* ordinariam Chirurgiae accepit professionem et die 12 nouembris 1769 hoc munus adiit.

In Academia *Erlangensi* munus professoris extraordinarii medicinae datum est IOANNI PHILIPPO IULIO RUDOLPHO, medicinae Doctori, qui ad illud adeundum programma *de tumore cancroso singulari, amputatione feliciter sanato* concinnauit et orationem *de misera rei medicae conditione apud*

Indiae Orientalis populos die 13 ianuarii 1770 habuit.

Ibidem PHILIPPUS LUDOVICUS MÜLLER ordinariam hiſtoriae naturalis nactus eſt profeſſionem, nec non IOANNES CHRISTIANUS DANIEL SCHREBER medicinae, oeconomiae atque ſcientiarum cameralium profeſſionem adeptus et conſiliarius aulicus factus eſt.

In Academia, quae *Halae ad Salam* floret, ADAMUS NIETZKI medicinae, et IOANNES FRIDERICUS GOLDHAGEN philoſophiae et hiſtoriae naturalis ordinarias obtinuerunt profeſſiones.

Adiit die 28 martii 1770 ERNESTUS PLATNERUS, philoſophiae atque medicinae Doctor in academia *Lipſienſi*, munus Profeſſoris medicinae extraordinarii programmate, vbi *hiſtoriam literario-chirurgicam lithotomiae mulierum* tradidit et ad orationem: *medicos de animi cum corpore conſenſu audiendos eſſe ad infringenda commenta materialiſtarum*, audiendam inuitauit.

Sueuofurti die 25 decembris 1769 experientiſſimus BOENNEKEN epiſcopatuum Wertheimenſis et Herbipolitani conſiliarius aulicus, poliater et Academiae naturae curioſorum ſodalis vitam cum morte commutauit.

Conſtituit Societas, quae *Roterodami*, moderante Cl. CAMPERO *), varia iamiam contagii in vitulos transferendi fecit experimenta, explorare: num perinde ſit, quaenam pabula, poſtquam contagium per artem ſuſceperunt, exhibeantur; dein cur contagium hyemali tempore validius ſit; pluresque eo correpti

*) Vid. Comment. noſtr. Vol. hoc p. 363 et 553.

correpti pereant, quam aeſtiuo tempore, vti in Anglia, Italia aliisque locis obſeruatum eſt, quo eo melius et accuratius diiudicari poſſint, quae in poſterum, contagio, per artem inducto, vel proſint vel obſint.

Quam ob cauſſam die 2 ianuarii 1770 quatuordecim annui vituli et vna vacca contagio imbuebantur, quorum tredecim a d. 12 vſque ad d. 21 eiuſdem menſis perierunt. Praeter venaeſectionem poſt quartum translationis diem, nullis amplius adhibitis medicaminibus, foenum et aquam porrexerunt.

Cadaueribus apertis, partes capitis, pectoris et abdominis multo magis infectae reperiebantur, quam in antecedentibus, ac inprimis quidem ventriculi, qui multo magis, ac ſolet, indigeſto, ſicco, fibroſo et quaſi conuoluto atque aduſto impleti erant foeno. Infelici itaque huius contagii euentu cum praecedentibus longe felicioribus collato, iisque, quae, cadaueribus his diſſectis, obſeruarunt, cum illis, quae antea reperierunt, comparatis, ad foenum, vt ad principem cauſſam huius minus proſperi euentus, eſſe reſpiciendum, contagiumque ideo hyemali tempore magis noxium eſſe, ac foenum omnino contagio imbutis multa incommoda afferre, Societas adducitur, vt credat.

Rebus itaque ſic ſe habentibus, pabula, quae horum aegroto ſtatui magis conueniunt, quam foenum, iis praebenda eſſe ſtatuit Societas, ac habet omnino in votis, vt ii, qui ita inſeruire velint rebus publicis, aſſidue et accurate omnia attendant et candore quodam, quaenam alimenta et medicamenta vel commoda vel incommoda attulerint, cum Societate communicent, quo tota haec res emendari et certior reddi queat.

Memoria CHRISTOPHORI IACOBI TREW, Medicinae Doctoris, S. Rom. Imperii Nobilis et Comitis Palatini, Imperatoris Romani Consiliarii et archiatri, Marggrauii Onolsbacensis Consiliarii intimi et archiatri, Physici Noribergensis Ordinarii et collegii medici Senioris primarii, Academiae Naturae Curiosorum Directoris, Societatis Londinensis, Berolinensis et botanicae Florentinae Sodalis.

Multis de caussis TREVIUM meruisse, vt inter doctissimos omnisque naturae peritissimos medicos numeraretur, satis quidem munera et honores, quos gessit, comprobant; sed multo magis atque certius libri, quos scripsit, proprii cuilibet docto viro testes: tum longa vita, penitus in literarum studiis transacta: cura denique impensa omnium earum rerum, quae artis medicae et naturae cognitionem vel illustrant vllo modo, vel efficaciter adiuuant. Quid autem prius dicamus, ipsa illa cura, quae non tam literarum studio continetur, quod aliquis fortasse ad suam oblectationem referat, quidam adeo ad gloriae cupiditatem; quam totius generis humani incorruptum amorem declarat, cui etiam colligendis seruandis diuulgandisque iis, quae bene inventa atque elaborata sunt, vnice consulitur. Non minus enim humanis rebus prospicit, qui artis scientiam hoc modo alleuat et commendat, quam qui artem ipsam facit, etiamsi alter futurae aetati tamquam serit ac plantat, alter praesentes fructus offert. Sed illa cura non tantum noua dicendo scribendoue salubris est; sed etiam cuiuslibet aetatis monumentis colligendis, vt errorum atque veri historia pandatur. Quam etsi breuiter et bona fide consi-

consignatam legere non poenitendum lucrum est, tamen, nisi ipsa monumenta exstent, vnde vberior cognitio hauriatur, nondum sibi omnes satisfactum putant. Iubet enim disciplinarum historia plura quaerere, redditque adeo inuestigandi cupidos: quis autem, aut vbi quaerat, nisi quidam fuerint tam generoso animo, vt aliorum causa scriptores omnium aetatum colligant? Quare de aliis optime mereri videntur, qui vel diuitiás ita contemnunt, vt eas sine vsura in bibliothecis repositas habeant; vel rem familiarem ita diligenter administrant, vt semper aliquid ad hos vsus reliqui fiat: sic enim, cum eorum bibliotheca totius vrbis refugium sit, honestissimo modo liberales esse, et, quod nemini alii licet, per diuitias suas docere possunt. Ac talem fuisse TREVIUM, verissime confirmare possumus. Quidquid enim ingenii a natura acceperat, quidquid amoris erga naturae opera vel educatio in animo eius incenderat, vel itinerum diuturnitas aluerat et confirmarat, quidquid denique in literis adiumenti e diuitiis, doctorum virorum amicitiis, ipsaque vitae longioris vsura ei se obtulerat, id omne honeste ac recte, hoc est, ita collocauit, vt non solum via tardiore atque difficiliore ad doctrinam contenderet, partamque tueretur; sed praesidiorum omnis generis tantam copiam congereret, vt nihil non ab ipso peti posset. Etiamsi enim dissertationum incredibilem summam praetereamus, (numerantur autem vltra sedecim millia) tantam librorum multitudinem collegit, vt nullus facile nostrorum medicorum, nec copia, nec pretio certare cum eo posset. In quo si vel maxime bona malis mixta sint, tamen iis gratiae habendae videntur, qui omnia conquirunt, cum interdum quantiuis sit, nosse amicum, apud quem huius generis mala reperias. Inter illa vero 22700 volumina tam raros nactus est libros, vt etiam solus aliquos

aliquos possideret, et Altorfina academia, cui omnem illum thesaurum legauit, iam de eo iure gloriari possit. Possidet enim, vt e multis quosdam nominemus, *Dodartianae* historiae plantarum omnes tres partes, et sex volumina naturalis historiae, lingua Sinensi in charta bombycina scripta, siue potius nigro colore Sinensi picta, insertis figuris ligno incisis: quos libros ipse TREVIUS inter cimelia bibliothecae suae numerare solebat. Sed ex his facile de ceteris iudicari poterit. Quod si praeterea manu scriptos libros, quos reliquit, enarrare institueremus, certe modum excederet narratio. Itaque hoc vnum addimus, in hac bibliotheca tredecim millia epistolarum, seculo decimo sexto, septimo et octauo scriptarum asseruari, quarum non parua pars ab iis scripta est, quos TREVIUS in itinere conuenerat. De ceteris rerum naturalium collectionibus, quae medicae doctrinae quasi vitam largiuntur, infra dicemus. Illa vero liberalitas, quam legato, de quo diximus, declarauit, sine dubio et magnitudine et pretio rei praedicanda, tantoque honestior censenda videtur, quanto plus sic potissimum instituta communi vtilitati consulit, cum multo sumtu ac tempore collectà bibliotheca non distrahatur. Quod ita diligenter cauit TREVIUS, vt ne illos quidem libros, quos bis emisset, vendi permitteret: hos enim Erlangensi academiae donauit. Verum haec, quae multum a fortuna adiumenti habuerunt, etsi ad laudem sunt vberrima, tamen ideo quoque non parum commendationis merentur, quoniam nullam ad ostentationem comparata fuerunt; sed ab ipso literarum amore profecta, et ab eo viro instituta, qui vt ne otiosa quiesceret supellex, doctrinam tanto apparatu dignam haberet, animumque gereret tam humanum, vt cuilibet thesauri huius vsus pateret. Sed ad ipsam Viri vitam veniendum est, cuius omnis

decursus

decurſus vel praeparationem, vel adiumenta eorum, quae hactenus commemorauimus, habuit.

Laufae anno 1695 natus eſt, in oppido agri Noribergenſis, patre CHRISTOPHORO, pharmacopola, matre SIBYLLA REGINA PRUNSTERIA. Ab anno ſeculi huius vndecimo ad quartum decimum Altorfii a SCHWARZIO, KOEHLERO, IANTKIO, HOFMANNO et HEISTERO philoſophiam, matheſin et medicinam ita didicit, vt HEISTERO etiam amico vteretur, ceterum botanicen prae reliquis curaret, et, hac curriculi parte abſoluta, anno 1716 medicinae doctor crearetur. Non diu, reuerſus in patriam, artem ibi fecerat, cum improuiſo a. 17 occaſio itineris ad Herbipolitanos et Francofurtenſes ad Moenum ei obuenit, quam maxime ad cognoſcenda foſſilia et plantas contulit, cuius generis multa ibi collecta aſſeruabantur. Inde per Alſatiam et Heluetiam Pariſios venit, vbi integrum annum inter chirurgos, anatomicos et botanicos exegit, ſed reliquas etiam hiſtoriae naturalis et literariae rei colendae occaſiones ſectatus eſt. Quo celebriora autem praeceptorum nomina ei vbiuis contigere, eo magis ille proficere potuiſſe videtur, qui ſtudium et induſtriam attulerat. Audiit ergo WINSLOVIUM ac DUVERNEIUM, duce BOUCAULTO per nouem menſes cadauera ſecuit, MERRYO et TUBAULTO chirurgis adfuit, ab ANTONIO DE IUSSIEU veniam horto botanico vtendi liberaliſſimam impetrauit, vt plantas etiam inde colligeret: in quo initia herbarii *Treuiani* quaerenda ſunt, cum non tantum illius horti bonis vteretur, ſed, quidquid ſolum Pariſinum ferret, adiungeret. Secundum haec in Batauis BOERHAVIO, RUYSCHIO, ALBINO atque RAVIO innotuit, Gedanique totum annum commoratus eſt, vbi adeo libentiſſime habitaturus videbatur, tantopere ei vrbs placuerat, niſi

nisi Noribergae amor eum retraxisset, in quam anno demum 1720 per Borussiam Saxoniamque superiorem rediit. His non plura quidem de *Treuianis* itineribus comperire potuimus; illud tamen vel sic facile intelligitur, tot occasionibus et exemplis oblatis non potuisse librorum coëmendorum cupiditatem non incendi, libros ipsos cognosci, iudicandique facultatem parari, iungi denique multiplices familiaritates, vt in posterum cum aliqua etiam molestia epistolae innumerae scribendae essent, ei praesertim, qui omnibus respondere, gratulari, gratias agere consuesset. Illud ne admonitione quidem eget, collectos vbique thesauros, quos oculis et animo vsurparat, ad imitationem ei multum profuisse. Iam omnem reliquam vitam Noribergae agere visum est, in primis cum succedere in Altorfina academia HEISTERO, Helmstadium euocato, recusasset, ac tantum ibi ad vltimam vsque senectutem floruit, vt optabile cuiuis videatur, similem a suis fauorem similibus officiis et meritis inire. Restant alia quaedam de honoribus et institutis TREVII. Non passura videbatur eius paupertas, vt ad doctoris honores adspiraret, volueratque ipse, venia artis faciendae disputando impetrata, primum Lausae latere, nisi HEISTERUS tam diu monendo institisset, donec eum ad hos honores compelleret, multisque modis impedimenta inopiae remouisset. In collegium medicum Noribergense an. 20 adscitus est, an. 44 inter eius quinque Seniores relatus, an. 61 ad dignitatem Senioris primarii euectus. In initiis horum munerum, cum numerus aegrorum, quos curabat, nondum nimis excreuisset, medicinae studiosos et chirurgos docuit anatomen et chirurgiam, cum iis cadauera dissecuit, anatomicum Noribergense theatrum multis sceletis et alia supellectili instruxit, cura denique horti medici suscepta, botanicam explicauit.

Com-

Commercium literarium Noribergenſe, et acta Academiae nat. curioſ. TREVIO multa debent, ſiue ipſum librorum argumentum ſpectes, ſiue curam edendi, praefandi, et indicum conficiendorum. Maioris operis anatomici, quod inſtituerat, tantum ſeptemdecim tabulae oſteologicae prodierunt cum explicatione, quae non tota tamen TREVII eſt, niſi vbi de oſſibus caluae exponitur: cetera alius addidit, quoniam TREVIUS negotiis pluribus diſtentus erat. Omnes muſculi corporis humani, praeter eos, qui ad ſpinam dorſi ſunt, quales ipſe parauerat, delineati ſeruantur in eius bibliotheca; ſed exſpectant aliquem, qui aeri incidendos curet. Rurſus de herbario *Blackwelliano* in vernaculam transferendo primus cogitauit, operique aliquamdiu ipſe praefuit, nec, cum aliis maximam negotii partem mandaſſet, omnem eius curam omiſit. Omnino multa, quae hiſtoriam naturalem tabulis ſculptis vel pictis illuſtrant, aut ipſe inſtituit, aut ab exteris accepta repetiit, auxit, et cum noſtris communicauit. Cum vero omne a legitimis negotiis vacuum tempus botanicis impenderet, permultas plantas, et ab artificibus interdum probatiſſimis, pingi ſibi voluit, earumque numerum ad multa millia adaugeri vidit: non paucas etiam alibi pictas magno ſumtu coemit. Inſuper plantarum aridarum viginti quatuor volumina ſpiſſa habuit, in quibus illae Pariſinae ſunt, quas ſupra commemorauimus, multae Londinenſes et exoticae. Earum pars, vt a KELLERO pictae erant, Noribergae prodiit. De cura aegrorum indefeſſa atque proſpera dicere ſeparatim non attinet: qui enim haec omnia praeſtitit, quae antea narrauimus, qui ſponte et ſaepe magno ſumtu prodeſſe aliis voluit, is quomodo dubitari poterit talis etiam in iis fuiſſe, quae vitae genus ac munerum neceſſitas poſtulauit? Ita ergo vno ſenectutis morbo a. 1769, d. 18 iulii, aetatis anno 75 obiit.

Index

Index librorum, quos edidit b. TREW.

Diſſertatio inauguralis de chyloſi foetus in vtero, additis obſeruationibus anatomicis. Altorf. 1715. c. fig. aen.

Nachrichten einer raren Hauptwunde, deren Cur und Section. Nürnb. 1724. 4. c. fig.

Beſchreibung der großen americaniſchen Aloe, theils aus bewährten autoribus, *theils aus eigener Erfahrung zuſammengetragen. Wobey das tägliche Wachsthum des Stengels, der im* 1726 *Jahr zu Nürnberg verblüheten Aloe in Tabellen mit* obſeruationibus meteorologicis *erläutert und die natürliche Beſchaffenheit des reifen Saamens vorgeſtellet wird.* ib. 1727. 4. *m. K.*

Vertheidigung der Anatomie in einer Rede. ib. 1729.

Epiſtolae ad Ill. ALB. HALLERUM de vaſis linguae ſaliualibus atque ſanguiferis ib. 1734. 4. c. tab. aen. viu. colorib. pict. IV.

Diſſertatio epiſtolica de differentiis quibusdam inter hominem natum et naſcendum intercedentibus, deque veſtigiis diuini numinis inde colligendis. ib. 1736. 4. Accedunt tabulae aeneae V. in duplo, alterae variis coloribus illuſtratae.

Plantae ſelectae, quarum imagines ad exemplaria naturalia Londini in hortis curioſorum nutrita, manu artificioſa doctaque pinxit GEORG. DIONYSIUS EHRET, Germanus, occaſione haud vulgari collegit nominibus propriis notisque ſubinde illuſtrauit et publico vſui dicauit TREW: in aes incidit et viuis coloribus repraeſentauit IO. IACOB. HAID Decur. I–VII. ab anno 1750–1765. ib. fol. mai.

Imagines florum, WIRSCHINGII ſumtu publicatae, LXVI foliis.

Tabulae oſteologicae ſeu omnium corporis humani perfecti oſſium imagines ad ductum naturae tam

ſigil-

ſigillatim, quam in ordinaria connexione ſecundum habitum ſuum externum, magnitudine naturali ſub eiusdem inſtitutione repraeſentatae, ab anonymo deſcriptae, a GEORGIO LICHTENSTEGER ſculptore et NICOLAO FRIDERICO EISENBERGER pictore effigiatae et in publicum editae ib. 1747. *Oſteologiſche Tafeln oder Abbildungen aller Beine eines vollkommenen menſchlichen Körpers nach der Natur ſowohl einzeln als in der ordentlichen Verbindung nach ihrer äuſſerlichen Geſtalt in der natürlichen Größe nach ſeiner Anweiſung vorgeſtellet; nebſt derſelben Beſchreibung eines Unbenannten. Ausgefertiget und verleget von* GEORG LICHTENSTEGER, *Kupferſtecher, und* NICOLAUS FRIEDRICH EISENBERGER, *Mahler.* ib. 1767.

Cedrorum Libani hiſtoria earumque character botanicus cum illo laricis, abietis pinique comparatus. Accedit breuis diſquiſitio, an haec arbor ſit illa ipſa in ſacro codice prae omnibus celebrata, et vel Aeres vel Beroſch dicta, itemque an graecis botanicis fuerit cognita, cum tab. aen. II. ib. 1757.

Apologia et mantiſſa obſeruationis de cedro Libani et cedrorum Libani hiſtoriae, ſeu hiſtoriae pars altera. ib. 1767. c. tab. pict. V.

Librorum botanicorum catalogi duo, quorum prior recentiores quoſdam, poſterior plerosque antiquos ad annum MDL vſque excuſos ad ductum propriae collectionis breuiter recenſet. ib. 1752. fol.

Catalogus bibliothecae medicae, philoſophicae et miſcellaneae decurſu L. annorum in priuatum et publicum vſum collectae, Academiae Norico-Altorfinae poſt ſua fata vltima tradendae. Sect. I. continens, acta, diaria miſcellanea, noua literaria Academiarum, ſocietatum cum publicarum, tum

tum priuatarum itemque ſingulorum virorum induſtriorum. ib. 1769. 8.

Multa porro, vti ex memoria b. TREW patet, in commercio literario phyſico, cuius continuationem ab anno 1734. curauit, nec non in Actis Naturae Curioſorum ab Eo elaborata reperiuntur. Nec minus variorum quoque librorum edendorum e. gr. CONRADI GESNERI Opera botanica. IO. MARTYN de plantis rarioribus, IO. HERM. KNOOP Pomologia, aliaque, conſilia pariter ac libros ex ſua dedit collectione, nec parum diligentiae aeque ac doctrinae ipſe in quibuſdam adhibuit, vt in Herbario Blackwelliano.

XIX.

Continuatio indicis ſcriptorum phyſico-medicorum, quae anno 1765 prodierunt.

Beſtätigung der beſondern Krafft des neuen Mittels bey bösartigen und zuſammenflieſsenden Pokken, welches C. L. HOFFMANN *im vorigen Iahre bekandt gemacht hat; nebſt der Rechtfertigung ſeiner Heilart gegen den Herrn* L. H. SCHÜTTEN, *den jüngern* M. D. *in Cleve, durch* CARL HOFFMANN. *Münſter.* 4.

Mémoire ſur la vitalité ou nourriture des enfans par M. I. I. HOIN de l'Academie de Dijon. à Londres et à Paris. 8.

An inquiry in to the nature, cauſe and cure of the croup by FRANCIS HOME. Edinbourgh. 8.

Abhandlung von der elektriſchen Abſtoſsung von ANTON HOMBECK. *Wien.* 8.

Kurtzgefaſste doch gründliche Anweiſung zur vortheilhaften Auslegung und Unterhaltung eines wohlbeſtellten Blumengartens, nebſt genauer Beſchreibung der Orte, Geſtalt, Pflege und Vermehrung dienſamer Blumen-

Blumengewächse mitgetheilt von IOH. WILHELM HÖNERT. *Zwote vermehrte Auflage. Bremen.* 8.

Abhandlung von dem allgemeinen Holzmangel und von den Mitteln solchen Mangel zu steuern durch J. L. HUBERTI. *Frankf. und Leipzig.*

IO. NEPOM. AB HUMBOURG diss. ergo haemorrhoidi recenter tumidae sectio, non hirudo, Vindob. 8.

Essai sur les fievres auquel on a ajouté deux dissertations, l'une sur les maux de gorge gangreneux et l'autre sur la colique de Devonshire par Mr. JEAN HUXHAM Docteur en Médecine. Traduit sur la troisieme edition Angloise à Paris. 12.

Eiusd. *Sammlung medicinischer Schriften von Fiebern, Kinderblattern, Lungenentzündungen, Seitenstechen, bösen Halskrankheiten. Bremen.* 8.

An Essay on Britis'h isinglass by JACKSON Lond. 8.

Discours ou histoire abregée de l'antimoine et particulierement de sa préparation par Mr. JACQUET. Paris. 12.

Unterricht an die schlesischen Landleute, wie sie sich theils vor Krankheiten verwahren, theils wenn sie damit befallen werden, sich mit gehörigen Mitteln zu Hülfe kommen sollen, bis sie die Hülfe eines Arztes erlangen können von GOTTFR. FERDINAND JÄNSCH. *Breslau.* 8.

CLAUD. CARL DE IEEN Quaest. med. an plurimi inter acutos morbi crises eludunt. (affirm.) Resp. *I. Ant. Elias de la Poterie.* Parisiis. 4.

Demonstratio vteri praegnantis mulieris cum foetu ad partem maturi, in tabulis sex ad naturae magnitudinem post dissectiones depictis et ex methodo dispositis, vt huius status grauidi amplam ob oculos ideam collocent, cum explicatione cura et studio CAROLI NICOLAI IENTY ad exemplar Londinense translata a D. CASIMIR.

CHRISTOPH. SCHMIDEL in aes incisa et recusa a IO. MICHAELE SELIGMANN (*latine et germanice*) Norimbergae fol. max. (*Ante aliquot annos iam incoeptum opus hoc demum anno absolutum est.*)

IAC. FRID. ISENFLAM diss. inaug. de varietate musculorum Resp. *Wilh. Christ. Hommer.* Erlang. 4.

Eiusd. diss. inaug. de cauto specificorum vsu et commendatione Resp. *Iac. Michael Halbmayer*, ib. 4.

Nöthiger Unterricht, wie bey den herrschenden bößartigen Fiebern die Krankheit abgewandt oder geheilt werden könne (von D. ITH). *Bern.* 4.

IOH. GOTTFR. JUGELS *gründlicher Naturbericht des ganzen mineralischen Reichs oder natürliche Berg-Schmelz-und Figierkunst.* 1. *Theil. Wien.* 8.

FRID. CHRIST. IUNCKER diss. inaug. qua demonstratur, debilitatem, a profusa fluidorum euacuatione enatam, eorum coctioni semper esse proportionatam Resp. *Alb. Goswin Walther.* Halae. 4.

Eiusd. diss. inaug. de caussis quibusdam praematurae senectutis praecipuis Resp. *Io. Henr. Buihring.* ibid. 4.

HEINR. GOTTL. IUSTI *Grundriß des gesammten Mineralreichs 2te Auflage. Göttingen.* 8.

PETR. KALM diss. florae Finnicae, pars prior Resp. *Wilhelm Grenlund.* Aboae. 4.

Eiusd. Om liks begrafwande in kyrkoroch Kyrkogärder. ib. 4.

CARL. FRIDER. KALTSCHMID diss. inaug. de febre lenta haemorrhoidali feliciter curata. Resp. *Guil. Godofr. Vogler.* Ien. 4.

Eiusd. diss. inaug. de caussis debilitatis febrilis Resp. *Io. Carl. Rauchfus.* ib. 4.

CARL. FRIDER. KALTSCHMID diss. inaug. de vomitoriis. Resp. *Io. Ernst Klotz.* ib. 4.

Eiusd. Progr. inaug. de tumore tunicato peculiari. ib. 4.

Eiusd. diss. inaug. de nausea, quae germ. *die See-Krankheit* appellatur. Resp. *Frid. Io. Christ. Hallbauerus.* ib. 4.

Eiusd. progr. inaug. de hydrope pectoris saccato rarissimo. ib. 4.

KÄPLERS *Anweisung zu mehrerer Erkänntniß und Verbesserung des Forstwesens. Eisenach.* 8.

Trattato della Seminazione de campi et della Coltivazione de Prati di G. KATTI. Venez. con fig.

GEORG. SIM. KEILHORN diss. de radicibus senega et salab. Francof. ad Viadr. 4.

ANT. KESLER diss. inaug. de herniis. Vindobonae. 4.

FRANC. ANT. KESZLER diss. inaug. de viola. ib. 8.

Methode generale de Mr. KEYSER pour l'administration de ses dragées dans le traitement des maladies véneriennes inprimée par ordre du Roi. Nouvelle Edit. à Paris. 12.

IO. KIES diss. de physica ad maiorem simplicitatem reducenda. Resp. *Gottl. Chr. Storr.* Tubing. 4.

CARL. ANDR. ERN. KLEINMANT diss. inaug. de hydrope in genere. ib. 8.

ANTON. KLEIN diss. inaug. de vitae regimine grauidarum. Vindobon. 4.

Ein in dem Königreiche Preußen ungemein bewährt befundenes Mittel wider die Seuche des Rindviehes durch den Druck zum allgemeinen Gebrauch bekannt gemacht von einem vornehmen Patrioten. Brandenburg. 4. (von Herrn geheim. Rath VON KLEIST.)

E. D. KLUGE, M. D. Commentatio, quatenus ex animi diuerſa ratione diuerſum recte deduci atque demonſtrari poſſit temperamentum. Zerbſt.

Pomologie, ou deſcription et peinture des meilleures ſortes de pommes et de poires, que l'on eſtime et cultive le plus, ſoit aux Pays Bas, ſoit en Allemagne, en France, en Angleterre cet. expliquées deſſinées d'après nature et inluminées de leurs couleurs naturelles par JEAN HERRM. KNOOP. traduit de Hollandois. à Leeuwarde. fol.

ALEX. BERNH. KÖLPIN oratio de hiſtoriae naturalis et ſpeciatim botanices praeſtantia aç dignitate. Gryphiſwald. 4.

IO. MART. KRAHMER diſſ. inaug. ſiſtens meditationes circa febrem malignam, topicam bilioſam vel cholericam putrem recentiorum eiusque legitimam medelam. Argent. 4

CAROL. CHRIST. KRAUSE diſſ. inaug. de ſenſilibus partibus humani corporis. Reſp. *Io. Wilh. Struve.* Lipſ. 4.

IO. FRID. KRÜGER ſuar pä fragon hwilka äro ſwenska Climatens förmoner och olägenheter i anſcende til almänna och enskilda hushällningen i iamforelſe emot andra lënder, Stockholm. 8.

IO. GODOFR. LAMBERTINI diſſ. inaug. de neceſſariis iis ad hoc, vt medicus praxin cum laude exerceat. Vindob. 8.

DE LA LANDE Art du mégiſſiſſier, à Paris. fol. av. fig.

IO. HENR. LANGE, M. D. tentamen phyſicomedicum de remediis Brunſuicenſium domeſticis. Brunſuig. 8.

GEORG. AUG. LANGGUTH. diſſ. inaug. de morbo boum adhuc epidemice graſſante. Reſp. et auctore *Io. Godofr. Ulmann.* Witteberg. 4.

Eiuſd. progr. inaug. de recuperanda medicinae veterinariae prima dignitate. ib. 4.

GEORG. AUG. LANGGUTH. prog. inaug. de paracenteſi aſcitis remedio admodum probabili ad loc. CELSI lib. III. cap. XXI. ib. 4.

ALEXAND. LARREY diſſ. de praecipuis lactentium morbis. Auenione. 4.

PETR. LASSERS theſes anatomico-chirurgic. de morbis linguae. Pariſiis. 4.

FRIED. IOS. LAUTTER *zweyjährige Geſchichte der Krankheiten, welche vom Frühlinge 1759. an bis zum Ende des Winters 1761. in Laxenburg und den umliegenden Dörfern geherrſchet haben, welche eine beſondre und ſeltne Epidemie von intermittirenden Fiebern beſchreibt. Aus dem Lateiniſchen überſ. v.* Ioh. Heinrich Schönhegder. *Copenhag.* 8.

LUDOV. LAZZARELLI ſeptempedani poetae laureati bombyx. Acceſſerunt ipſius aliorumque poetarum carmina cum commentariis de vitis eorumdem IO. FRANCISCO LANCILLOTTO A STAPHYLO auctore ad POMPEIUM COMPEGNONIUM Maceratenſem Auximatum et Cingulanorum pontificem. Aeſii. 4.

MARTIN FROBEN. LEDERMÜLLERS *abgenöthigte Vertheidigung; als ein Anhang ſeiner mikroſcopiſchen Gemüths- und Augen-Ergötzung: wieder einige von dem Verfaſſer des Neueſten aus dem Reiche der Pflanzen und der Geſchichte der Stubenfliege in dieſen beyden Schriften geäußerte Zweifel und Vorwürfe. Nebſt einer Beylage des Verlegers* ADAM WOLFGANG WINTERSCHMIDTS, *welche die Abbildung einer mit vielen ſehr kleinen Inſecten geplagten, ganzen und vergrößerten Stubenfliege enthält. Mit ausgemahlten Kupfern. Nürnberg.* 4.

Eiuſd. *phyſicaliſch microſcopiſche Vorſtellung und Zergliederung einer angeblichen Rockenpflanze das*

Staudten - Steck - und Gerſtenkorn insgemein genannt. Wobey die Embryonen der noch zarten und kaum 4. Wochen alten Aehre mit ihrem Keim, dann Blüht - und Befruchtungs - Theilen, ingleichen die Aehnlichkeit des Roken - und Gerſtengraſes mit ſeiner Blüht und Frucht, ſowohl natürlich als vergrößert ſich abgebildet befinden: als der zugeſicherte und verlangte Schluß des zergliederten Rokens ſamt 3. nach der Natur ſorgfältigſt mit Farben erleuchteten ſaubern Kupfertafeln. ibid. fol.

Conſultations ſur la plûpart des maladies, qui ſont du reſſort de la chirurgie par Mr. LE DRAN. à Paris. 8.

Supplemento di GIORG. LEVIS al Dizionario vniverſale delle arti e delle ſcienze di EFRAIMO CHAMBERS Tom. 6. Venezia. 8. c. fig.

I primi felici ſucceſſi degl' inneſti del Vajuolo fatti in Italia dal Sign. VINC. ANT. LEVIZZARI, in Lucca. 8.

Synopſis vniuerſae praxeos medicae in binas partes diuiſa, quarum prior contractum omnium morborum tum internorum, tum externorum conſpectum exhibet; altera vero rem medicamentariam vel promptuarium ſelectiſſimorum medicaminum emporeticorum, officinalium, et magiſtralium perpetuis commentariis illuſtratum ſiſtit. Auctore IOSEPHO LIEUTAUD. Pars I. II. Amſtelod. 4.

Recueil d'obſeruations des effets des eaux minerales de Spa de l'an 1764. avec des remarques ſur le ſyſteme de Mr. LUCAS ſur les mêmes eaux minerales, par I. P. DE LIMBOURG, à Liege. 8.

CAROL. A LINNE diſſ. inaug. de lepra. Reſp. *Iſaac Udman.* Upſal. 4.

Eiuſd. diſſ. inaug. morbi artificum leuiter adumbrati. Reſp. NIC. SKRAGGE. ib. 4.

CAROL. A LINNE diss. inaug. de potu chocolatae, Resp. *Ant. Hofman.* ib. 4.

Eiusd. diss. inaug. de potu theae. Resp. *Petr. Tillius.* ib. 4.

Eiusd. diss. circa calidorum vsum. ib. 4.

Eiusd. *Reisen durch Westgothland, welche auf Befehl der hochl. Stände des Königreichs Schweden im Jahr 1746. angestellet worden, 2ter Theil. Aus dem Schwedischen übers. Halle.* 8. mai. *m. K.*

FRANC. IOS. LIPP encheiridion botanicum specimen inaugurale. Vindobon. 8. c. tab. aen. XI.

Obseruationum medicarum decas prima. Auctore ANT. LIZZARI. Venet. 8.

Eiusd. storia della grave malattia di un personaggio illustre con le sue annotazioni. *ibid.* 8.

Morbi deterioris notae Gallorum castra trans Rhenum sita ab anno 1757. ad 1762. infestantes. Auctore IOSEPH. ADAM. LORENZ. Selestadiae. 8.

De melancholia et melancholicis. Tom. I. II. Auctore ANNA CAR. LORRY. Paris. 8.

Abhandlungen und Bedenken über das Ackerwesen und den Anbau verschiedner Feldfrüchte aus eigner Erfahrung entworfen von PHIL. ERNST LÜDERT. *Flensburg und Leipz.* 8.

CHRIST. GOTTLIEB LUDWIG institutiones medicinae forensis praelectionibus academicis accommodatae. Lips. 8.

Eiusd. Progr. inaug. de cauto vsu exemplorum prosperae curationis ad definiendos letalitatis gradus. ib. 4.

Eiusd. Paraenesis de vera studiornm ratione ineunda. ib. 4.

Essay on the Rheumatism by N. MAILLARD. Lond. 8.

CHRIST. ANDR. MANGOLD Progr. de necessitate

ſollicite inueſtigandi ſtrata terrae ad vtilem mineralium cognitionem. Erford. 4.

CHRIST. ANDR. MANGOLD diſſ. inaug. de generibus et ſpeciebus vlcerum. Reſp. *Phil. Wilh. Apel.* ib. 4.

Eiuſd. diſſ. inaug. docens apoplexiae plures praeter ſanguineam et ſeroſam dari ſpecies. Reſp. *Ioan. Chriſt Handtke.* ib. 4.

Eiuſd. diſſ. inaug. de hydrophobia a morſu animalium rabidorum et ab aliis cauſſis. Reſp. *Fried. Gottl. Brunnemann.* ib. 4.

PAUL IACOB MARPERGERS *in Natur- und Kunſtſachen neueröffnetes Kaufmannsmagazin zum Unterricht und Dienſt aller der Medecin, Botanic, Chymie, Droguerie, Bergmannswiſſenſchaft und ſo w. inſonderheit aber der edlen Kaufmannſchaft überhaupt befliſſenen mit möglichſter Accurateſſe und vortheilhafter Verbeſſerung in einem beliebten alphabetiſchen Lexico abermahls eröffnet. 4te Auflage. Hamb.* 8. mai.

Defenſe de pluſieurs ouvrages ſur l'agriculture, ou réponſe au livre intutulé manuel d'agriculture, par Mr. DE LA MARRE. à Paris. 12.

MARX IACOB MARX diſſ. inaug. de ſpaſmis ſiue motibus conuulſiuis optimaque iisdem medendi ratione tam generali, quam ſpeciali. Halae. 4.

De oſſeis tumoribus obſeruationes. Auctore ANT. MATANI. Coloniae Agrippinae. 8.

GEORG. MATTHIAE diſſ. de vera ſanitatis humanae notione. Reſp. *M. F. Houth.* Goett. 4.

The medical Works of RICHARD MEAD M. D. with an account of the life and writings of the Author, in three volumes. Edinburgh. 8. c. fig. aen.

M. F. MEERGRAFS *Verſuch einer wahren Verbeſſerung zur Glückſeligkeit eines Staates etc. Bamberg.*

berg. 8. mai. (*Plurima, in hoc libro contenta, oeconomiam ſpectant.*)

The Midwife's Pocket Companion or a practical treatiſe on Midwifry on a new Plan in three Parts. By IOHN MEMES. D. M. Lond. 12. maj.

Vollſtändiger Lehrbegriff von der practiſchen Feldwirthſchaft nach der alten und neuen Einrichtung, ſo weit ſie ſich auf die Erfahrung gründet, allen Liebhabern des Feldbaues zum Beſten abgefaßt, und mit dazu nöthigen Kupfern verſehen von IOH. MILLS. *Aus dem Engl. überſetzt von* M. E. F. I. *3ter Band. Leipz.* 8.

Manuel du Iardinier, ouvrage neceſſaire aux cultivateurs, amateurs de la botanique et de la phyſique: contenant la deſcription des plantes neceſſaires pour la decoration d'un jardin de fleurs; les differences eſſentielles, qui les diſtinguent de celles avec lesquelles elles pourroient être confondues; le temps de les ſemer; la maniere de les reproduire la plus prompte et la plus avantageuſe, la qualité de la terre, l'expoſition, qui leur eſt neceſſaire, leurs vertues medicinales et oeconomiques et les maladies dans lesquelles elles ſont indiquées par le Sieur MIRANDOLA, traduit ſur l'original italien par M. C. L. F. RAUDI. à Paris. 12.

Abhandlung von dem Raygraſe des Herrn MIROUDOT. *Aus dem Frantzöſiſchen überſezt, mit einer Vorrede* IOH. IACOB REINHARDS. *Carlsruhe.* 8.

Traitement periodique de la goute, ou moyens d'adoucir les accès par l'uſage d'une tiſane balſamique et guériſon de l'epilepſie et des écrouelles, par Mr. MONCERBERT. à Paris.

Le parfait indigotier, ou deſcription de l'indigo, par ELIE MONNEREAU. Nouvelle edition augmentée par l'auteur. à Marſeille. 12.

An account of the inoculation of ſmall-pox in Scotland by ALEXANDER MONRO ſenior. Edinburgh. 8. mai.

DONALD MONRO *Beobachtung der Krankheiten, welche in den brittiſchen Feldlazarethen in Teutſchland am häufigſten geweſen, nebſt einem Verſuche über die Mittel die Geſundheit der Soldaten zu erhalten. Altenburg. 8.*

An eſſay on the dropſy and its different ſpecies by DONALD MONRO. The 3rd. edit. Lond. 8. mai.

Traité de couleurs, pour la peinture en émail et ſur la porcelaine, precedé de l'art de peindre ſur l'émail et ſuivi de pluſieurs memoires ſur différents ſujets intéreſſans, tels que le travail de la porcelaine, l'art du ſtuccateur, la maniere d'exécuter les camés et les autres Pierres figurées, le moyen de perfectionner la compoſition du verre blanc et le travail des glaces etc. Ouvrage poſthume de Mr. d'ARCLAIS DE MONTAMY. à Paris. 12.

AB EGNAZIO MONTI epiſtolaris epilogus quaeſtionis medicae dè menſium perturbationem in aetate prouecta. Lugano.

Analyſe des eaux minerales de Wattenweiler en Haute Alſace par Mr. GABRIEL MOREL. à Colmar. 8.

IO. BAPTIST. MORGAGNI de ſedibus et cauſſis morborum per anatomen indagatis libr. V. diſſectiones et animaduerſiones nunc primum editas complectuntur propemodum innumeras medicis, chirurgis, anatomicis profuturas. Multiplex praefixus eſt index rerum et nominum accuratiſſimus. Tomus Imus duos priores continens libros. Tom. IIdus tres reliquos libros. Editio ſecunda ab auctore recognita et a mendis omnibus repurgata. Venet. fol.

Agriculture complette, ou l'art d'ameliorer les terres;

res; traduite de l'Anglois DE MORTIMER ſur la ſixieme edition, augmentée de pluſieurs traités, qui manquent a cet ouvrage, Tom. I. II. III. IV. à Paris. 12.

Traité complet des accouchemens naturels, non naturels et contre nature expliqué dans un grand nombre d'obſtacles et de reflexions ſur l'art d'accoucher par le Sieur DE LA MOTTE chirurgien et accoucheur à Vallogne. Nouvell. edit. augmenté. Tom. I. II. à Paris. 8. av. fig.

A. A. MÜLLER diſſ. inaug. de febribus intermittentibus. Vienn. 8.

AUG. LEBER. MÜLLER diſſ. inaug. de cauſſa palloris cutis hominum ſub zona torrida habitantium. Erlang. 4.

ERNEST. ANTON. NICOLAI diſſ. inaug. de lethalitate vulnerum in genere. Reſp. *Io. Teophr. Hoyer.* Ien. 4.

Eiuſd. diſſ. inaug. de febri lenta haemorrhoidali feliciter curata. Reſp. *Guil. Godofr. Vogler.* ib. 4.

Eiuſd. diſſ. inaug. de mixtione corporis humani. Reſp. *Io. Chriſt. Schmid.* ib. 4.

Eiuſd. diſſ. inaug. de venaeſectione exanthematum eruptionem promouente ac impediente. Reſp. *Io. Chriſt. Foerſter.* ib. 4.

Eiuſd. diſſ. inaug. de oleorum expreſſorum virtute ac vſu. Reſp. *Franc. Georg. Dietz.* ib. 4.

Eiuſd. diſſ. inaug. de curatione febrium per vomitum. Reſp. *Io. Wilh. Wiegand.* ib. 4.

Eiuſd. diſſ. inaug. de reditu haemoptyſeos praecavendo. Reſp. *Henr. Teoph. Frid. Heumann.* ib. 4.

Eiuſd. Progr. inaug. V. et ultimum de virtutibus ſulphuris antimonii aurati. Ien. 4.

Eclairciſſemens detaillés ſur un ſpecifique antivenerien, dans lequel il n'entre point de mercure par Mr. NICOLE. Paris. 8.

ADAM. NIETZKI diss. exponens tumoris hydropici in abdomine cum flatulentia et mola complicati casum quendam notabilem. *Phil. Dan. Sandrat.* Hal. 4.

Leçons de Physique experimentale par M. L'ABBÉ NOLLET. Tom. VIme, 2nde Edit. à Paris 12. av. fig.

Eiusd. art de faire des Chapeaux. à Paris fol. av. fig.

IO. PHILIPP. NONNE progr. de naphtha vitrioli et nitri. Erford. 4.

ANDR. NUNN. diss. inaug. de febre biliosa putrida. Resp. *Io. Henr. Frister.* ib. 4.

Einleitung zur Kräuterkenntniß von GEORG CHR. OEDER *2ter Theil. Kopenhagen* 8 mai.

Observations sur la nature et le progrès de quelques liqueurs, ou compositions vsuelles par M. ONFROY, distillateur ordin. du Roi. à Paris 8.

Discours prononcé aux ecoles de médecine, pour l'ouverture solemnelle du cours de Chirurgie par Mr. FRANC. LOUIS D'ONGLÈ. à Paris 4.

Herrn PETER OSBECKS, *Pastors zu Haßlöf und Woxtorp, Reise nach Ostindien und China, nebst* O. TOTREENS *Reise nach Suratte, und* C. G. EKEBERGS *Nachricht von der Landwirthschaft der Chineser. Aus dem Schwed. übers. von* I. G. GEORGI. *Rostock* 8 *m. K.*

Glossarium melithurgicum, *oder Bienen-Wörterbuch, in welchem die bey der Bienenpflege bisher bekannt gewordene oder gebräuchliche Kunstwörter und Redensarten nach alphabetischer Ordnung erkläret werden; nebst einem gedoppelten Anhange und vorgesezten Schreiben Herrn* I. C. STOCKHAUSEN. *Herausgegeben von* IO. ADOLPH. OVERBECK. *Bremen. 8.*

Esame della polvere, da ALESSANDRO VITTORIO PAPACINO D'ANTONI. Turin. 8.

BARTHOLOM. PATUNA Philoſ. et Med. D. epiſtola phyſico medica, continens hiſtoriam fetus ſine inuolucris extra vterum inuenti, placenta intra vterum haerente ad Cel. Virum IO. BAPT. MORGAGNUM in Patauino Lyceo Anatom. Prof. Vienn. 8.

Mechaniſme de l'electricité et de l'univers par Mr. I. C. F. DE LA PERRIERE. Voll. I. II. à Paris. 12. av. fig.

LEOP. FRANC. PLAPPART diſſ. inaug. de antimonio. Vindobon. 4.

IO. ZACHAR. PLATNERI ars medendi ſingulis morbis accommodata. Lipſ. 8. mai.

ANT. GUIL. PLAZ progr. inaug. de ſignis mortis non explorandis ſpec. Imum ib. 4.

PLINIUS *Naturgeſchichte überſezt von* IOH. DAN. DENSO *2ter Band. Roſtock und Greifswalda.* 4.

Reflexions critiques ſur quelquels écrits, qu'a produits la queſtion de la legitimité des naiſſances tardives, ſuiuies d'une diſſertation ſur les hommes marins par Mr. PLISSON. à Paris. 8.

IO. CHPH. POHL progr. inaug. de morbis contextus celluloſi in genere. Lipſ. 4.

Traité des affections vaporeuſes des deux ſexes par Mr. POMME, fils. Nouv. edit. à Lyon. 8.

ERICH PONTOPPIDANS *däniſcher Atlas oder Beſchreibung des Königreichs Dännemarck nach ſeiner politiſchen und phyſicaliſchen Beſchaffenheit, mit Landcharten und andern Kupferſtichen verſehen, aus dem Däniſchen überſ. und mit Anmerkungen begleitet von* IOH. ADOLPH SCHEIBEN *1ſter Band. Kopenhagen.* 4.

Eiuſd. *kurzgefaßte Nachricht, die Naturhiſtorie in Dännemark betreffend.* ib. 4. mai.

DU PORT de ſignis morborum libri quatuor, quibus accedunt notae auctoris, aliorum eruditorum medi-

medicorum et ſparſim editoris RADULPHI SCHOMBERG. Lond. 4.

Le voyageur françois, ou la connoiſſance de l'ancien et du nouveau monde, mis au jour par Mr. l'ABBÉ DE LA PORTE. Tom. I. II. à Paris. 4.

IO. PORTENSCHLÄGER diſſ. inaug. de educatione phyſica infantum. Vindebon. 4.

Remarks on the diſeaſe commonly called a fiſtula in ano. By PERCIVAL POTT. Lond. 8.

La taille au niveau. Mémoire ſur la lithotomie par l'appareil lateral, ſes circonſtances et dépendances, avec addition de quelques nouveaux inſtruments pour cette operation. Par Mr. POUTEAU fils. à Avignon. 4. av. fig.

Obſervations on the diſeaſes of the army of IOHN PRINGLE. The fifth edition corrected. Lond. 4. mai.

PHIL. CARL. PROSKY diſſ. inaug. de nitro. Vindob. 8.

GEAMBATISTA RATTI trattato della ſeminazione dei campi, e coltivazione dei prati con molte figure in rame. Venet. 8.

Accurata medendi methodus, quantum fieri poteſt, ab omni hypotheſi abſtracta, duobus medicinae fundamentis, certae experientiae et rationibus inde deductis, ſuperſtructa. In tres partes diuiſa pathologiam vniuerſalem, particularem et therapeiam per aphoriſmos propoſita ab HENRICO IOSEPHO REGA. Colon. Agrippin. 4.

GEORG. CHRIST. REICHEL diſſ. inaug. de capitis tumoribus tunicatis poſt cephalalgiam exortis. Reſp. CHRIST. FRID. BAERSCH. Lipſ. 4.

WILH. RIKEMANN diſſ. inaug. de iudicio ex pulſu, quatenus eſt actio. Goetting. 4.

A practical treatiſe on cultivating Lucern graſs cet. by M. B. ROCQUE. Lond. 8.

IO. HENR. RIEPENHAUSEN morbi epidemii ſtatim ab initio proximi belli vsque ad eius finem, ſcilicet ab anno 1757. vsque ad 1762. Goettingae et circa eam graſſati. Hal. 8.

Elemens de l'art des accouchemens, augmentés des obſervations ſur les accouchemens laborieux à l'uſage des étudians en médecine et en chirurgie. Par feu I. G. ROEDERER. Traduits ſur la derniere edition par M***. à Paris. 8. av. fig.

Hus-och Reſe-Apoteque pao Hennes Kongl. Majeſt. naedigſte Befallning upſatt af Archiatern och Riddaren ROSEN VON ROSENSTEIN. Stockholm. 8.

Traité des maladies, aux quelles les navigateurs ſont le plus expoſés par Mr. ROUPPE Doctеur en médecine. à Leyde.

IACOB. FRANC. ROUX diſſ. de tragearum antivenerearum praeſtantia. Monſpel. 4.

Memoire ſur l'inoculation de la petite verole, addreſſée à M.M. les commiſſaires chargés par la faculté de médecine de Paris, d'examiner les avantages et les desavantages de cette pratique, en conſequence de l'arrêt du parlement, qui enjoint à la faculté de donner ſon avis à ce ſuiet par Mr. A. ROUX, Doctеur regent de la dite faculté. à Amſterd. et Paris. 4. mai.

Eiuſd. traité phyſique de la culture et de la plantation des arbres, avec la maniere de les exploitér de les debiter et de les échantilloner. à Paris. 12.

Eiuſd. journal de médecine, chirurgie, pharmacie etc. Janv.-Decembre. 1765. Tom. XXII. XXIII. à Paris. 8.

Lettre de Mr. ROYER ſur une brochure anonyme, portant pour titre: parallele des differentes methodes de traiter la maladie venerienne. à Leipzig. 12.

Mr.

Mr. ROYER inſtruction pour l'adminiſtration de lavemens antiveneriens. à Paris 8. mai.

Novum ſyſtema medicum et chirurgicum tam theoreticum, quam practicum, ſecundum methodum mathematicam conſcriptum, a IO. FRID. RÜBEL. Francof. et Lipſ. 8.

IO. BAPT. MICHAEL SAGAR circuli Iglauienſis in Morauia phyſici, libellus de aphthis pecorinis anni 1764. cum appendice de morbis pecorum in hac prouincia tam frequentibus eorundemque cauſſis et medelis praeſeruatoriis. Viennae. 8.

Diſſertation ſur l'origine de la maladie venerienne, dans laquelle on prouve, qu'elle n'a point eté apportée de l'Amerique et qu'elle a commencé en Europe par une epidemie par Mr. S*** D. M. à Paris. 8. (*Auctore* Cl. SANCHEZ)

Agriculture experimentale à l'uſage des agriculteurs, fermiers et laboureurs par Mr. DE SARCEY DE FUTIERES. à Paris. 12.

Iſtoria raggionata de mali oſſeruati in Napoli nell anno 1764. ſcritta da MICHELE SARCONE in Napoli. 8. Voll. I. II.

Dictionaire univerſel de commerce, d'hiſtoire naturelle et des arts et métiers, contenant tout ce qui concerne le commerce, qui ſe fait dans le quatre parties du monde etc. par Mr. IACQUIN SAVARY DES BRUSLONS. Nouv. edit. exactement revue, corrigée et conſiderablement augmentée Tom. V. à Copenhague. fol.

IO. OOSTERD. SCHACHT inſtitutiones medicinae practicae ad auditorum potiſſimum vſus in epitomen redactae et euulgatae. Ultraject. 8.

AUG. SCHARSCHMIDTS *adenologiſche Tabellen 3te Auflage. Berlin und Stralſund. 8.*

C. SCHAWS *Reiſen oder Anmerckungen, verſchiedener*

ner Theile der Barbarey und der Levante betreffend. Nach der 2ten englischen Ausgabe ins Teutsche übersezt und mit Kupfern und Landcharten erläutert. Leipzig. 4. mai. (varia ex historia naturali continet.)

IACOB CHRIST. SCHAEFFERS *Zweifel und Schwierigkeiten, welche in der Insectenlehre annoch vorwalten. Regensburg. 4. mit einer ausgemahlten Kupfertafel.*

Eiusd. *neue Versuche, das Pflanzenreich zum Pappiermachen und anderen Sachen wirthschafts-nützlich zu gebrauchen 1ster Band nebst 4. ausgemahlten Kupfertafeln* ib. 4.

IOH. GOTTLIEB SCHAEFFERS *Geschichte des grauen Staars und der neuen Operation, solchen durch Herausnehmung der Crystallinse zu heilen.* ib. 4. c. tab. aen.

Chirurgische Geschichte mit theoretischen und practischen Anmerkungen, entworfen von LEBERECHT EHREGOTT SCHNEIDERN. *3ter Theil. Chemnitz. 8. m. K.*

DAN. GOTTFR. SCHREBERS *neue Sammlung verschiedener in die Cameralwissenschafften einschlagender Abhandlungen und Urkunden, auch andrer Nachrichten. 8ter Theil. Bützow und Wißmar. 8.*

Eiusd. *Sammlung verschiedener Schriften, welche in die oeconomischen- policey- und cameral- auch andern verwandten Wissenschaften einschlagen. 15 und 16ter Theil. Halle. 8.*

PHIL. GEORG. SCHROEDER diss. inaug. exhibens ephemeridem variolarum, corpori proprio insitarum, praemissis et subiunctis nonnullis, quae huc spectant, animaduersionibus. Resp. et auctore *Henr. Herrmann v. Borstel.* Goetting. 4.

Eiusd diss. inaug. de indole ac sede phrenitidis et paraphrenitidis analecta. Resp. *Carol. Henric. Fein.* ib. 4.

PHIL. GEORG. SCHROEDER diss. inaug. de frequentioribus febrium prodromis generalia quaedam. Resp. *Lud. Iac. Hettling.* ib. 4.

GOTTW. SCHUSTERS *gründliche Anweisung zur alten und neuern practischen Chirurgie mit Observationen beleuchtet. Chemnitz.* 4.

Die wohl unterwiesene Hebamme, das ist: gründlicher Unterricht von demjenigen, was eine Hebamme wissen und bey allen vorkommenden natürlichen und wieder-natürlichen schweren Geburten durch geschickte Handübungen verrichten muß: mit einigen Kupfern, desgleichen von den Zufällen der Kindbetterinnen und der Kinder, nebst dazu dienlichen Mitteln und von den Säugammen. In Fragen und Antworten vorgestellt von IOH. HEINRICH SCHUETTEN. M. D. *Frankf. u. Wesel.* 8.

Locupletissimi rerum naturalium thesauri accurata descriptio et iconibus artificiosissimis expressio per vniuersam physices historiam. Opus, cui in hoc rerum genere nullum par exstitit. Ex toto terrarum orbe collegit, digessit, descripsit et depingendum curauit ALBERTVS SEBA. Tom. IV. Amsterd. fol. Reg. c. 105. tab. aen.

SEBASTIANI SEBENICO Forojuliensis diss. physiologica, qua respiratio fetus in matrice ex euentu nupero euincitur esse nulla. Venet. 8.

MICH. SHORETICS diss. inaug. de sensibus externis eorumque inter se commercio. Vindobonae. 4.

D. ANTON. SIDOBRE tractatus de variolis et morbillis. Colon. Allobrog. 8.

GEORG. FRID. SIGWART diss. inaug. de phthisi. Resp. *Io. Iac. Oehlmecker.* Tubing. 4.

Eiusd. diss. inaug. sistens venenorum discrimina summatim excussa. Resp. *Io. Christ. Sommer.* ib. 4.

Eiusd. diss. inaug. sistens trigam morborum, male artificialium. Resp. *Io. Georg. Sulzer.* ib. 4.

IOH.

IOH. CHRIST. SIMONS *oekonomiſcher Unterricht von Branntweinbrennen und Eſſigbrauen. Dreſsden. 8. m. K.*

Obſervations ſur les accouchemens, ou ſuite de la theorie et pratique de cet art; traduites de l'anglois de Mr. SMELLIE, M. D. Tom. 3. à Paris. 8.

IO. CHRIST. SOMMER diſſ. inaug. de partu laborioſo ſelectae obſeruationes. Goetting. 4.

IOSEPH VON SPERGES *tyrolſche Bergwerksgeſchichte. Mit alten Urkunden und einem Anhange, worinnen das Bergwerk zu Schwaz beſchrieben wird. Wien. 8.*

IAC. REINB. SPIELMANN de argilla ſpecimen. Reſp. *Io. Dan. Metzger.* Argentorat. 4.

FRANCISC. MICH. SPILLER diſſ. inaug. de ſucco vuarum. Viennae. 8.

G. E. STAHLS *Beweis von den Salzen u. ſ. w. 2te Aufl. mit einem Vorbericht, Anmerkungen und Regiſter verſehen von* IOHANN IOACHIM LANGEN. *Halle.* 8.

ANT. STOERK libellus, quo continuantur experimenta et obſeruationes circa noua ſua medicamina. Vienn. 8. mai.

N. STRANDBERG Tal om de Fel ſom vid Chroniska ſiukdomans botande i allmänhel begas. Stockholm. 8.

GERARDI VAN SWIETEN, M. D. Commentaria in HERM. BOERHAAVE aphoriſmos de cognoſcendis et curandis morbis. Tom. IV. Paris. 4.

Aphoriſmes de chirurgie d'HERM. BOERHAAVE commentés par Mr. VAN SWIETEN traduit du latin en françois, Tomes 6 et 7. à Paris. 12. Voll. 2.

Anthropotomie, ou l'art d'injecter, de diſſequer, d'embaumer et de conſerver les parties du corps humain par Mr. SUË, ſeconde edit. revûe et conſiderablement augmentée, à Paris. 12.

IOH. PET. SÜSSMILCH *göttliche Ordnung in den Veränderungen des menſchlichen Geſchlechts, aus der Geburt, dem Tode und der Fortpflanzung deſſelben erwieſen, 1ſter und 2ter Theil. 3te verbeſſerte Ausgabe. Berlin.* 8.

FRANZ IOSEPHS *Freyherrn* VON TAM *während dem im Königreiche Böhmen in den Jahren* 1762 *und* 1765 *vorgefallenen Viehumfalle angeſtellt geweſenen Viehſeuchcommiſſarien bewährte Horn- Schaf- Pferd- und Federvieh- Arzneykunſt, Wien und Prag.* 8.

IOH. GOTTFR. TESKENS *neue Verſuche in Curirung der Zahnſchmerzen, vermittelſt eines magnetiſchen Stahls. Königsberg.* 8.

DOROTHEA MARIA THESTLEF nata LOSCHIA Beſkrifning af et bepröfvadt medel emot Kopp-ärr. Stockholm. 8.

DAN. TILAS Utkaſt til ſweriges mineral-hiſtoria. Stockholm. 8.

THEOD. GERH. TIMMERMANN Periculum medicum belladonnae, proluſio academica. Rintel. 4.

Eiuſd. Diſſ. inaug. de emphyſemate. Reſp. *Balthaſ. Daniel Eskuche*, ib. 4.

Eiuſd. Diſſ. inaug. de ſpina ventoſa, morbo chirurgico-medico. Reſp. et auctore *Aug. Wilh. Kopp*, ibid. 4.

SIG. TISSOT Avvertimenti al popolo ſopra la ſalute, ovvero trattato delle malattie piu frequenti e del modo piu ſollicito per guarirle, compoſto principalmente per gli abitanti di campagna, e per quelli, che non poſſono avere il medico pronto nelle loro occorrenze, Tom. I. II. Venezia. 8.

Eiuſd. Lettre à Mr. ZIMMERMANN ſur l'epidemie courante, à Lauſanne 8.

Eiuſd. De morbo nigro, ſcirrhis viſcerum, cephalea, inocu-

inoculatione, irritabilitate cum cadaverum ſectionibus. ibid. 12.

Mr. TISSOT Lettre à Mr. DE HAIN en reponſe à ſes queſtions ſur l'inoculation, ibid. 12.

Eiuſd. Lettre à Mr. HIRZEL ſur quelques critiques de Mr. DE HAIN, ibid. 12.

Eiuſd. De variolis, apoplexia et hydrope, ib. 12.

IO. DAN. TITII Diſp. de phyſicae in colendo intellectu vſu et praeſtantia. Reſp. *Chriſt. Frid. Scheibner*, Witeberg. 4.

Eiuſd. Sermo de thermometro aëreo. ib. 4. c. tab. aen.

Eiuſd. Thermometri metallici ab inventione Ill. S. R. I. Comitis LOESERI deſcriptio. ib. 4. c. f. aen.

IUST. IOH. TÖRKES *Bericht von der Königlichen des Königreich Ungarn Freyſtadt Preßburg, Lage, Waſſern und Luft. Preßburg.* 8.

Vexatiſſimum noſtra aetate de inſitione variolarum, vel admittenda vel repudianda argumentum occaſione quaeſtionum ab ANTONIO DE HAEN ſibi propoſitarum abiecto omni partium ſtudio, curatius evolutum et expenſum a BALTHAS. LUDOV. TRALLES. Additur breuis diſquiſitio de vſu miſſionis ſanguinis et opii in ſecunda variolarum febre. Vratislav. 8.

Plantae ſelectae, quarum imagines ad exemplaria naturalia Londini in hortis curioſorum nutrita, manu artificioſa doctaque pinxit GEORG. DIONYSIUS EHRET Germanus. Occaſione haud vulgari collegit, nominibus propriis notisque ſubinde illuſtrauit et publico vſui dicauit D. CHRIST. IACOB TREW. In aes incidit et viuis coloribus repreſentauit IO. IACOB. HAID. Decur. VII. Norimb. fol.

DAN. WILH. TRILLER Progr. de planta quadam venenata, eiusque furioſo effectu λιθόςϱοφω copiis Antonianis olim exitiali ad illuſtrandum quendam APPIANI locum in Barthicis, Witeberg. 4.

Eiuſd. Diſſ. inaug. de morbo coeliaco ſingulari a CORNELIO CELSO deſcripto. Reſp. CHRIST. IMMAN. LOESCHER. ib. 4.

WILH. BERNH. TROMSDORF Diſſ. inaug. de oleis vegetabilium eſſentialibus eorumque partibus conſtitutiuis. Erford. 4.

MICH. ALOYS. TULLINGER Diſſ. inaug. de podagra, Vindob. 8.

FRANC. TUMA Diſſ. inaug. de aqua Pyrawarthenſi, ib. 8.

Der rechtſchaffne Naturaliſt, mit ſeinem chriſtlichen Auge und Herzen bey natürlichen und weltlichen Dingen in 60 erbaulichen Betrachtungen abgebildet und ausgefertiget von CHRISTIAN SAMUEL ULBER. *Hamburg. 8.*

Anleitung für die Landleute in Anſehung auf das Ausſtocken und die Pflanzung der Wälder, von Herrn Prof. USTRI. *Zürch. 8.*

FRANC. VACCAE liber de inflammationis morboſae, quae in humano corpore fit, natura, cauſſis, effectibus et curatione. Florent. 8. mai.

IOS. VALTANCOLI Diſſ. de ſede pleuritidis Piſ.

Obſervations phyſico-medicales, ſur les vers, qui ſe forment dans les inteſtins, ou l'on traite particulierement du taenia, autrement dit le ver ſolitaire, avec les differents moyens de traiter cette maladie par Mr. VAN DOEVEREN, à Paris. 12.

Reflexions ſur les hermaphrotides, relativement a ANNE GRAND JEAN qualifiée telle dans un memoire de Mr. VERMEIL, à Lyon. 8.

VIRGILII MARONIS Bucolica, Georgica et Aeneis, ex codice Mediceo-Laurentiano deſcripta ab

ab ANTON. AMBROGGI, Florentino S. I. Italico versu reddita, adnotationibus atque variantibus lectionibus et antiquissimi codicis Vaticani picturis, plurimisque aliis veterum monumentis aere incisis et Cl. virorum dissertationibus illustrata Tom. IIIus. Rom. fol. mai.

VIRGILII MARONIS la Buccolica e le Georgiche tradotte in versi sciolti de D. GIAN FRANCESCO SOAVE, C. R. S. con un poemetto della maniera di ben tradurre, e un orazione di S. BASILIO del modo di trar frutto da libri de gentili, ib. 8.

RUD. AUG. VOGEL Diss. inaug. mercurius vitae mercurii non expers. Resp. *Bernh. Ferd. Starck.* Goetting. 4.

Eiusd. Progr. inaug. quo dubia quaedam contra nociuum linimentorum sulphureorum vsum in scabie praefatur. ib. 4.

Eiusd. Diss. inaug. de vsu vomitoriorum ad eiiciendos vermes. Resp. *Augustin. Guil. Rohn.* ib. 4.

Eiusd. Diss. inaug. de dysenteriae curationibus antiquis. Resp. *Otto Frid. Meier.* ib. 4.

Eiusd. Diss. inaug. rheumatismi pathologia. Resp. *Maur. Gerhard. Thilenius.* ib. 4.

Eiusd. Diss. inaug. de catarrho pharyngis. Resp. *Io. Conrad. Schroeder.* ib. 4.

Eiusd. Diss. inaug. de stymatosi vulgo haemorrhagia penis dicta: morbus rarus et portentosus ex historiis medicorum erutus et explanatus. Resp. *Iust. Herm. Seedorf.* ib. 4.

Eiusd. Progr. inaug. de varia interque hanc optima conficiendi reguli antimonii medicinalis ratione ibid. 4.

Eiusd. Gottingensium praenotionum pensum II. ib. 4.

Eiusd. *Neue medicinische Bibliothek Vier Band. 6tes Stück.* ibid. 8.

IO. GUIL. VOLLMAR Diſſ. inaug. de fulmine tactis. Argentorat. 4.

W** *vom Nutzen der Reiſen in fremde Länder, Breslau. 8.*

ALBERT GEORG WALCH Progr. de longitudine maris. Schleuſing. 4.

I. G. WALLERIUS *chymiſche Grundſätze des Feldbaues. Bern. 8. mai.*

IO. WALLISII grammatica linguae Anglicanae. Cui praefigitur de loquela ſ. de ſonorum omnium loquelarium formatione, tractatus grammatico-phyſicus. Edit. VI. Acceſſit epiſtola ad TH. BEVERLEY de mutis ſurdisque informandis. Londin.

Practical obſervations, concerning the cure of the venereal diſeaſe by mercurials. To which is added, a letter to PETER COLLINSON containing an account of an ear of Dog's Graſs, that was ſwallowed by a child, and afterwards discharged on its back. By JONATHAN WATHEN, Surgeon. Lond. 8. mai.

CHRIST. WEBERI obſeruationum medicarum faſciculus alter. Cellae. 8. c. tab. aen.

ANDR. WESTPHAL Diſſ. inaug. de limitandis laudibus ipecacuanhae ad curandam dyſenteriam. Reſp. *Erneſt. Henr. Borries.* Gryphiswald. 4.

Obſervations on the nature, cauſes and cure of thoſe diſorders which have been commonly called nervous hypochondriac or hyſteric, to which are prefixed ſome remarks on the ſympathy of the nerves, by ROBERT WHYTT. Edinb. 8.

Eiuſd. Second. edit. corrected. ibid. 8.

SAM. GUSTAV. WILCHE hortus Gryphicus, exhibens plantas, prima eius conſtitutione illatas et altas vna cum horti hiſtoria. Gryphiae. 8.

Eiuſd. Flora Gryphica, exhibens plantas circa Gryphiam

phiam intra milliare ſponte naſcentes, vna cum nominibus et locis natalibus. ib. 8.

FRANC. GEORG. WILDES Diſſ. inaug. de adminiculis chirurgicis ante partum adminiſtrandis. Goetting. 4.

The Caſe of Mr. WINDER who was cured of a paralyſis by a flaſh of lightning wrote by JOHN WILKINSON, M.D. communicated to the Society of Gottinghen by D. WICKMANN, Lond. 8.

Eiuſd. *Nachricht von der Geneſung von einer Paralyſis durch den Blitz* etc. (anglice atque germanice) *Göttingen. 8.*

Unterſuchungen der Natur und Kunſt, herausgegeben von IOH. HEINR. WINCKLERN, *Leipz. 8. mit Kupf.*

ADAM WOLFG. WINTERSCHMIDTS *Beobachtung einer Stubenmücke, mit ſehr viel kleinen Inſecten, welche durch die Vergrößerungslinſe n. 5. auf das genaueſte nach der Natur abgebildet iſt. Nürnb. 4.*

DAVID WIPACHER Diſſ. de phlogiſto animali vt variorum morborum medela. Reſp. *Godofr. Frölich.* Lipſ. 4.

I. L. WÖLLNERS *Unterricht zu einer kleinen, aber auserleſenen öconomiſchen Bibliothek, beſtehend in einer Anzeige der beſten öconomiſchen Bücher und derer vornehmſten in größern Werken zerſtreuet befindlichen Abhandlungen über alle Theile der Landwirthſchaft. 2ter Theil. Berlin. 8.*

Deſcription of Bath. By JOHN WOOD, 2nd. edit. Lond. 8. Voll. II.

HENR. AUG. WRISBERG Progr. quod de inſitione variolarum nonnulla momenta recenſet. Gotting. 4. c. tab. aen.

HENR. AUG. WRISBERG Obſeruationum de animalculis infuſoriis ſatura, quae in ſocietatis regiae ſcientiarum ſolemni anniuerſarii conſeſſu praemium reportauit. ib. 8.

IO. CPH. WULFF, M. D. Flora Boruſſica denuo efflorescens auctior. Königsberg et Lipſ. 8. mai. c. fig.

Eiuſd. Ichtyologia cum amphibiis regni Boruſſici methodo Linnaeana. Regiomonti. 8. mai.

ANTON. ZANONI Lettere dell'agricoltura, dell'arte, e del commercio, Vol. V. e ultimo in Venezia.

IO. FRIEDR. ZÜCKERT *von der diätetiſchen Erziehung der entwöhnten erwachſenen Kinder bis in ihr mannbares Alter. Berlin. 8.*

Contenta

Contenta in hac parte.

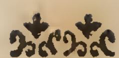
INDEX.

INDEX.

A.

Amputationis

Castaneae

Cuti-

D.

E.

Fodi-

Heuer-

K.

Montes

Platinae

Renum

Serpulae,

T.

de

Emendanda.

Emendanda.

Pag. 1. MDCCLVIII. lege MDCCLXVIII. p. 4. lin. 5. grauissimo lege grauissima. p. 6. lin. 18. inprimis l. in primis. p. 7. lin. 12. infestum l. infestus. p. 8. lin. 12. naturalem 37 gradus l. naturalis 37 gradum. p. 11. lin. 15. cumuli l. cumulis. p. 16. lin. 7. cochleari l. cochleare. p. 22. lin. 3. sumendae l. sumendi. p. 23. lin. 13. ille l. illae. lin. 16. naturae magnesiam l. naturam magnesiae. p. 27. lin. 23. duabus l. duobus. p. 35. lin. 1. reddit l. reddat. lin. 4. eadem hac l. eadem haec. lin. 6. inseruiens l. inseruientem. lin. 8. Carrariensis l. Carrarienses. lin. 24. propiamque l. propriamque. p. 37. lin. 1. inflictio l. inflictis. p. 39. lin. 5. riuntur l. oriuntur. p. 40. lin. 19. alterum l. alteram. p. 48. lin. vlt. paragaphorum l. paragraphorum. p. 52. lin. 31. rationihus l. rationibus. p. 58. lin. 5. Vol. LIV. l. Vol. LV. lin. 12. Vol. LIV. l. Vol. LV. p. 60. lin. 14. specisica l. specifica. p. 65. lin. 13. Regiae l. Regia. p. 69. lin. 11. pellucidati l. pelluciditati. p. 85. lin. 28. interiobus l. interioribus. p. 88. lin. 11. expemerimentis l. experimentis. p. 95. lin. 34. mineralis l. minerales. p. 103. lin. 18. historiae l. historia. p. 104. lin. 2. hydatitibus l. hydatidibus. p. 121. lin. 4. poeniae l. poeoniae. lin. 22. eum l. eam. p. 127. lin. 20. mos l. mox. p. 133. lin. 29. agressa l. aggressa. p. 134. lin. 28. quaque l. quoque. p. 148. lin. 22. regio l. regis. p. 155. lin. 5. earum l. eorum. p. 157. lin. 18. qua l. quam. p. 159. lin. 11. affetur l. affertur. lin. 12. mediteranei l. mediterranei. p. 167. lin. 22. sabulos l. sabula. p. 177. lin. 17. Lugduni l. Rothomagi. p. 184. lin. 7. HAADLEY l. HOADLEY. p. 216. lin. 10. detegerunt l. detexerunt. p. 222. lin. 33. octingenti l. octingentas. p. 228. lin. 2. hypogastrico l. hypogastrio. lin. 34. eorum l. earum. p. 239. lin. 5 distinguntur l. distinguuntur. p. 240. lin. 1. ipsum l. ipsam. p. 243. lin. 2. lacinam l. laciniam. p. 255. lin. 2. ni l. in. p. 268. lin. 1. flaccis l. floccis. lin. 13. calore l. colore. p. 272. lin. 16. disquisita l. disquisitae. p. 276. lin. 29. Obserutio l. Obseruatio. p. 282. lin. 13. quae l. quas. p. 284. lin. 20. didicunt l. dicunt. lin. 31. Acris l. Aeris. p. 288. lin. 1. veterenariae l. veterinariae. p. 296. lin. 26. MONRONIS l. MONROI. p. 301. lin 16. multas l. multae. p. 302. lin. 30. apertum l. apertam. p. 310. lin. 12. tales l. talis. p. 315. lin. 22. hanc l. hunc. p. 328. lin. 16. autumnaalis l. autumnalis. p. 338. lin. 25. sangine l. sanguine. p. 358. lin. 20. Pauca l. Paucae. p. 390. lin. 2. iniutat l. inuitat. lin. 15. dictatylus l. didactylus. p. 394. lin. 14. paret l. parat. p. 407. lin. 12. PANSONS l. PARSONS. p. 421. lin. 28. Lactare l. Lactari. p. 451. lin. 2. praecipua l. praecipue. p. 459. lin. 32. gere l. genere. p. 474. lin. 1. celebratur l. celebrantur. lin. 14. angillae l. argillae. p. 479. lin. 30. inflammationum l. inflammatorium. p. 491. lin. 13. quarum l. quorum. p. 523. lin. 10. quo l. qua. p. 531. lin. 10. sistens l. sistente. p. 533. lin. 15. sanguine l. sanguinis. p. 540. lin. 25. quanta copia l. quantam copiam. p. 582. lin. 32. vno l. vni. p. 583. lin. 9. flore l. florae. p. 586. lin. 13. praeternaturalem l. praeter naturalem. p. 621. lin. 12. constutiuas l. constitutiuas. lin. vlt. diuersa, l. diuerso. p. 631. lin. 5. calefaciunt l. calefaciunt.